

Ganiatmanz-

(10 8 21 / 15 13 12)

(10 8 21 / 15 13 12) 808

Ganiatmanz.

1. प्रथम उल्लासः page
(जीवस्थिति कथनं) 1 - 10
2. द्वितीय उल्लासः
(कुलमहोत्सवा कथनं) 10 - 22
3. तृतीय उल्लासः
(प्रासाद परामन्त्रः कथनं) 22 - 31 -
4. चतुर्थ उल्लासः
(महाषोढाद्वयश्च) 31 - 42.
5. पञ्चम उल्लासः प्रथम
(कुलद्रव्यादिसंस्कार कथनं) 42 - 52
6. षष्ठ उल्लासः उत्तर
(द्रव्यसंस्कारविधि) 52 - 60
7. सप्तम उल्लासः
(वटुकप्राप्तिपूजनं) 60 - 68
8. अष्टम उल्लासः
(वितयतत्त्वपानदिभेद) 68 - 77
9. नवम उल्लासः
(योगसंस्थापन) 77 - 86

दशम उल्लासः
(विशेषदिवसार्चनं)

86-98

एकादश उल्लासः
(कुलाचार)

99-107

द्वादश उल्लासः
(पादुकाकथनं)

107-117

त्रयोदश उल्लासः
(गुरुशिष्यलक्षणां)

118-126

चतुर्दश उल्लासः
(गुरुशिष्यपरीक्षां)

126-134

पञ्चदश उल्लासः
(पुस्तककरणकथनं)

135-143

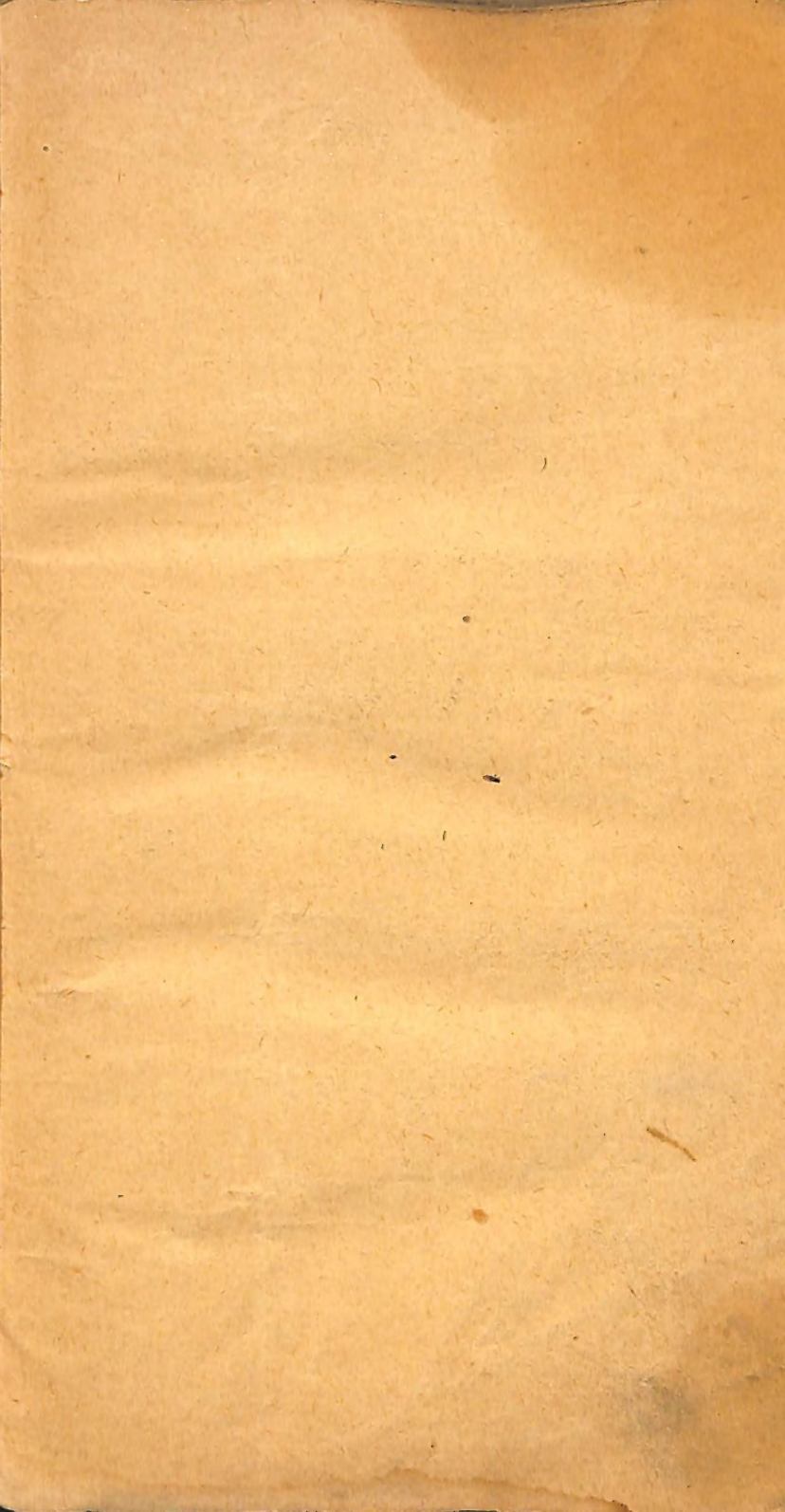
षोडश उल्लासः
(काम्यकर्मविवरणं)

144-152

सप्तदश उल्लासः
( )

152-159

1777

1778

1779

1780

1781

1782

1783

कोविन्द मुनि मीलीस
सुख दुःख गिर बहूपा
सम ज्ञासी स योगिनी
हन्त हन्त ब

कुलारिण

कुलार्णवम् ।

प्रथम उक्तासः ।

अजस्रमदनिःस्यन्दलहरीलालितालये ।
कवलीकृतविघ्नाय पुराणकरिणे नमः ॥
गुरुं गणपतिं दुर्गां वटुकं शिवमुच्यतम् ।
ब्रह्माणं गिरिजां लक्ष्मीं वाणीं वन्दे विभूतये ॥
अनाद्यायाखिलाद्याय यमिने गतमायिने ।
अरूपाय स्वरूपाय शिवाय गुरवे नमः ॥
पराप्रसादमन्त्राय सच्चिदानन्दहेतवे ।
अग्नीषोमस्वरूपाय स्वात्त्विकाय नमो नमः ॥

देव्युवाच । भगवन् देव ! देवेश ! पञ्चकृत्यविधायक ! ।

सर्वज्ञ ! भक्तिसुलभ ! शरणागतवत्सल ! ॥
कुलेश ! परमेशान ! करुणामृतवारिधे ! ।
असारे घोरसंसारे सर्वदुःखमलीमसाः ॥
नानाविधशरीरस्था अनन्ता जीवराशयः ।
जायन्ते च म्रियन्ते च तेषामन्तो न विद्यते ॥
घोरदुःखातुरादेव न सुखी जायते क्वचित् ।
केनोपायेन देवेश ! मुच्यते वद मे प्रभो ! ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य अवणमात्रेण संशयान्मुच्यते नरः ॥

(१)

अस्ति देवि ! परब्रह्मस्वरूपो निष्कलः शिवः ।

सर्वज्ञः सर्वकर्ता च सर्वेशो निर्मलाशयः ॥

अयं ज्योतिरनाद्यन्तो निर्विकारः परात्परः ।

निर्गुणः सच्चिदानन्दस्तदंशा जीवसंज्ञकाः ॥

असत्यविद्योपहता यथाग्नी विस्फुलिङ्गकाः ।

सर्वादुपाधिभिन्नास्ते कर्मादिभिरनादिभिः ॥

सुखदुःखप्रदैः स्त्रीयैः पुण्यपापैर्नियन्त्रिताः ।

तत्तज्जातियुतं देहं आयुर्भागश्च कर्मजम् ॥

प्रतिजन्म प्रपद्यन्ते तेषामन्तो न विद्यते ।

सूक्ष्मलिङ्गशरीरन्तंदामोक्षादर्क्ष्यं प्रिये ! ।

स्थावराः क्रिमयश्चाक्षाः पक्षिणः पशवो नराः ॥

धार्मिकास्त्रिदशास्तद्वन्मोक्षिणश्च यथाक्रमम् ।

चतुर्विधशरीराणि धृत्वा धृत्वा सहस्रशः ॥

सुकृतान्मानवो भूत्वा ज्ञानी चेन्मोक्षमाप्नुयात् ।

चतुरशीतिलक्षेषु शरीरेषु शरीरिणाम् ॥

न मानुषं विनान्यत्र तत्त्वज्ञानन्तु लभ्यते ।

अत्र जन्मसहस्रेषु सहस्रैरपि पार्वति ! ॥

कदाचिन्नभर्ते जन्तुर्मानुषं पुण्यसञ्चयात् ।

सोपानभूतं मोक्षस्य मानुषं प्राप्य दुर्लभम् ॥

यस्तारयति नात्मानं तस्मात् पापरतोऽत्र कः ।

ततश्चाप्युत्तमं जन्म लब्ध्वा चेन्द्रियसौष्ठवम् ॥

न वेत्त्यात्महितं यस्तु स भवेद् ब्रह्मघातकः ।

विना देहेन कस्यापि पुरुषार्थो न विद्यते ॥

तस्माद्देहधनं रक्ष्यं पुण्यकर्माणि साधयेत् ।

इच्छेत् सर्वात्मनात्मानं आत्मा सर्वस्य भाजनम् ॥

रक्षणे यत्नमातिष्ठेद् यावत्तत्त्वं न पश्यति ।

पुनर्शमाः पुनः चेतं पुनर्वित्तं पुनर्गृहम् ।

पुनः शुभाशुभं कर्म न शरीरं पुनः पुनः ॥

शरीररक्षणायासः क्रियते सर्वदा जनैः ।

न हीच्छन्ति तनुत्यागमपि कुष्ठादिरोगिणः ॥

तद्गोपितं स्याद् यत्नेन धर्मज्ञानार्थमेव च ।

ज्ञानञ्च ध्यानयोगश्च सोऽचिरात् परिमुच्यते ॥

प्रागेव यदि नात्मानं अहितेभ्यो निवारयेत् ।

कोऽन्यो हितकरस्तस्मादात्मानं तारयिष्यति ॥

इहैव नरकव्याधेश्चिकित्सां न करोति यः ।

गत्वा निरौषधं स्थानं नीरुजः किं करिष्यति ॥

यावत्तिष्ठति देहोऽयं तावत्तत्त्वं समभ्यसेत् ।

सन्दीप्ते भवने को वा कूपं खनति दुर्मतिः ॥

व्याघ्रीवास्तो जरा चायुर्याति भिन्नघटाम्बुवत् ।

निघ्नन्ति रिपुवद्रोगास्तस्माच्छ्रेयः समाचरेत् ॥

यावन्नाश्रयते दुःखं यावन्नायान्ति चापदः ।

यावन्नेन्द्रियवैकल्यं तावच्छ्रेयः समाचरेत् ॥

कालो न ज्ञायते नानाकार्यैः संसारसम्भवैः ।

सुखदुःखैर्जनो हन्ति न वेत्ति हितमात्मनः ॥

यातनार्त्तानापन्नतान् दृष्ट्वातिदुःखितान् सृतान् ।

लोको मोहसुरां पीत्वा न वेत्ति हितमात्मनः ॥

सम्पदः स्वप्नसङ्काशा यौवनं कुसुमोपमम् ।

तडिच्चञ्चलमायुश्च कस्य कस्मादतो धृतिः ॥

शतञ्जीवितमित्यञ्च निद्रा स्यादर्द्धहारिणी ।

वात्यरोगजरादुःखैर्द्धं तदपि निष्फलम् ।

प्रारब्धव्ये निरुद्योगो जागर्त्तव्ये प्रसुप्तकः ।

विश्वस्तव्यो भयस्थाने हा नरः केन हन्यते ॥
 तोयफेनसमे देहे जीवे शकुनिवत् स्थिते ।
 अनित्यो प्रियसंसारे कथं तिष्ठन्ति निर्भयाः ॥
 अहिते हितबुद्धिः स्यादध्रुवे ध्रुवचिन्तकः ।
 अनर्थं चार्थविज्ञानी स मृत्युं न हि वेत्ति किम् ।
 पश्यन्नपि न पश्येत् स शृण्वन्नपि न बुध्यति ॥
 पठन्नपि न जानाति तव मायाविमोहितः ।
 सन्निमज्जज्जगदिदं गम्भीरे कालसागरे ।
 मृत्युरोगमहाग्राहे न किञ्चिदपि बुध्यति ।
 प्रतिक्षणमयं कायो जीर्यमाणो निरीक्ष्यते ।
 आमकुम्भ इवान्धःस्थो विशीर्ण इव भाव्यते ॥
 युज्यते त्रेष्टनं वायोराकाशस्य च खण्डनम् ।
 ग्रथनञ्च तरङ्गाणामास्था नायुषि युज्यते ।
 पृथिवौ दह्यते येन मेरुश्चापि विशीर्यते ।
 शय्यते सागरजलं शरीरे देवि ! का कथा ॥
 अपत्यं मे कलत्रं मे धनं मे बान्धवाश्च मे ।
 लपन्तमिति मर्त्यं हि हन्ति कालवृकोदरः ॥
 इदं कृतमिदं कार्यमिदमन्यत् कृताकृतम् ।
 एवमीहासमायुक्तं मृत्युरस्ति जनं प्रिये ! ॥
 खः कार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्णे चापराह्निकम् ।
 न हि प्रतीक्षते मृत्युः कृतं वाप्यथवा कृतम् ॥
 जरादर्शितपण्यानं प्रचण्डव्याधिसैनिकम् ।
 मृत्युशक्रसमादिष्टमायान्तं किं न पश्यति ।
 कृष्णसूचीविनिर्भिन्नं मिश्रं विषयसर्पिषा ।
 रागद्वेषानले पक्वं मृत्युरग्नाति मानवम् ॥
 बालांश्च यौवनस्थांश्च वृद्धान् गर्भगतानपि ।

सर्वाणादिशते मृत्युरेवभूतमिदं जगत् ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशादिदेवता भूतजातयः ।
 नाशमेवानुधावन्ति तस्माच्छ्रेयः समाचरेत् ॥
 स्वस्ववर्णाश्रमाचारलङ्घनादुष्प्रतियहात् ।
 परस्त्रीधनलोभाच्च नृणामायुःक्षयो भवेत् ॥
 वेदशास्त्राद्यनभ्यासात्तथैव गुर्वनुर्चनात् ।
 नृणामायुःक्षयो भूयादिन्द्रियाणामनिग्रहात् ॥
 व्याधिराधिर्विषं शास्त्रं ना सर्पः पशवो मृगाः ।
 निर्वाणं येन निर्दिष्टं तेन गच्छन्ति जन्तवः ॥
 जीवस्तृणजलौकेव देहाद्देहान्तरं व्रजेत् ।
 सम्प्राप्य परमंशेन देहं त्यजति पूर्वजम् ॥
 सम्प्राप्य चोत्तमं देहमिति पाठान्तरम् ।
 बाल्ययौवनवृद्धत्वं यथा देहान्तरादिकम् ॥
 तथा देहान्तरप्राप्तिर्गृहाद् गृहमिवागतिः ।
 जनाः कृत्वेह कर्माणि सुखदुःखानि भुञ्जते ॥
 परत्र हानितो देवि ! यान्त्यायान्ति पुनः पुनः ।
 इह यत् क्रियते कर्म तत् परत्रोपभुञ्जते ॥
 सिक्तमूलस्य वृक्षस्य फलं शाखासु दृश्यते ।
 दारिद्र्यादुःखरोमाश्च बन्धनं व्यसनानि च ॥
 आत्मापराधवृक्षस्य फलान्येतानि देहिनाम् ।
 निःसङ्ग एव मोक्षः स्याद्दोषाः सर्वे च सङ्गजाः ॥
 सङ्गाच्च चलते ज्ञानी चावश्यं किमुताल्पवित् ।
 सङ्गः सर्वात्मना त्याज्यः स चेत् त्यक्तुं न शक्यते ॥
 सङ्गिः सह च कर्त्तव्यः सतां सङ्गो हि भेषजम् ।
 सत्सङ्गश्च विवेकश्च निश्चलं नयनद्वयम् ॥
 यस्य नास्ति नरः सोऽन्धः कथं न स्यादमार्गगः ।

यावतः कुरुते जन्तुः सम्बन्धान्ननसः प्रियान् ॥
 तावन्तोऽस्य निखन्यन्ते हृदये शोकशङ्कवः ।
 स्वदेहमपि जीवोऽयं त्यक्त्वा याति सुरेश्वरि ! ॥
 स्त्रीमातृपितृपुत्रादिसम्बन्धः केन हेतुना ।
 दुःखमूलो हि संसारः स यस्यास्ति स दुःखितः ॥
 तस्य त्यागः कृतो येन स सुखी नापरः प्रिये ! ॥
 प्रभवं सर्वदुःखानामाश्रयः सकलापदाम् ॥
 आलयं सर्वपापानां संसारं वर्जयेत् प्रिये ! ॥
 अबन्धबन्धनं घोरं मिश्रीकृतं महाविषम् ॥
 अशस्त्रखण्डनं देवि ! संसारासक्तचेतसाम् ।
 आदिमध्यावसानेषु सर्वदुःखमिदं जगत् ॥
 तस्मात् सन्यज्य संसारं तत्त्वनिष्ठः सुखी भवेत् ॥
 लोहदारुमयैः पाशैर्दृढबन्धोऽपि मुच्यते ॥
 स्त्रीधनादिषु संसक्तो मुच्यते न कदाचन ।
 कुटुम्बचिन्तायुक्तस्य श्रुतशीलादयो गुणाः ॥
 अपक्वकुम्भजलवन्नश्नन्त्यङ्गेन तेन हि ।
 वाञ्छिताग्रप्रचित्तैस्तैर्निखं लोको विनाशितः ॥
 हा हन्त ! विषयाहारैर्देहस्थेन्द्रियतस्करैः ।
 मांसलुब्धो यथा मत्स्यो लोहशङ्कुं न पश्यति ॥
 सुखलुब्धस्तथा देही मायाशीलं न पश्यति ।
 हिताहितं न जानन्तो नित्यमुन्मार्गगामिणः ॥
 कुक्षिपूरणनिष्ठा ये तेऽबुधा नारिकाः प्रिये ! ॥
 निद्रादिमैथुनाहाराः सर्वेषां प्राणिनां समाः ॥
 ज्ञानवान्मानवः प्रोक्तो ज्ञानहीनः पशुः प्रिये ! ॥
 प्रभाते मलमूत्राभ्यां चुतृड्भ्यां मध्यगे रवौ ॥
 रात्रौ मदननिद्राभ्यां बाध्यन्ते मानवाः प्रिये ! ॥

स्वदेहधर्मदारादिनिरताः सर्वजन्तवः ॥

जायन्ते च म्रियन्ते च हा हन्ताज्ञानमोहिताः ।

स्वस्ववर्णाश्रमाचारनिरताः सर्वमानवाः ॥

न जानन्ति परं तत्त्वं मूढा नश्यन्ति पार्वति ! ।

क्रियायासपराः केचिद् व्रतधर्मादिसंयुताः ॥

अज्ञानसम्भृतात्मानः सञ्चरन्ति प्रतारकाः ।

नाममात्रेण सन्तुष्टाः कर्मकाण्डरता नराः ॥

मन्त्रोच्चारणहोमाद्यैर्भामिताः क्रतुविस्तरैः ।

एकभक्तोपवासाद्यैर्नियमैः कायशोषणैः ॥

मूढाः परोक्षमिच्छन्ति तव मायाविमोहिताः ।

देहदण्डनमात्रेण का सिद्धिरविवेकिनाम् ॥

वल्गोक्ताङ्गनादे वि ! मृतः कोऽत्र महोरगः ।

धनार्जनोपयुक्तास्ते दाम्भिकावेशधारिणः ॥

भ्रमन्ति ज्ञानिवल्लुब्धा भ्रामयन्ति जनानपि ।

सांसारिकसुखासक्तं ब्रह्मज्ञोऽस्मीतिवादिनम् ॥

कर्मब्रह्मोभयभ्रष्टं तं त्यजेदन्त्यजं यथा ।

गृहारण्यसमालोके गतव्रीडा दिगम्बराः ॥

चरन्ति गर्दभाद्याश्च विविक्तास्ते भवन्ति किम् ।

आजन्ममरणान्तञ्च गङ्गादितटिनीस्थिताः ॥

मातङ्गमत्स्यप्रमुखा व्रतिनस्ते भवन्ति किम् ।

वदन्ति हृदयानन्दं पठन्ति शुकसारिकाः ॥

तत्रैव पुरतो देवि ! विबुधाः किं भवन्ति हि ।

हृणपर्णोदकाहाराः सततं वनवासिनः ॥

हरिणादिमृगा देवि ! तापसास्ते भवन्ति किम् ।

पारावताः शिलाहाराः परमेश्वरि ! चातकाः ॥

न पिवन्ति महीतोयं योगिनस्ते भवन्ति किम् ।

शीतवातातपसहा जम्बालश्मशयाः प्रिये ! ॥
 तिष्ठन्ति शूकराद्याश्च योगिनस्ते भवन्ति किम् ।
 तस्मादित्यादिकं कर्म लोकरञ्जनकारणम् ॥
 मोक्षस्य कारणं साक्षात्तत्त्वज्ञानं कुलेश्वरि ! ।
 षड्दर्शनमहाकूपे पतिताः पशवः प्रिये ! ॥
 परमार्थं न जानन्ति पशुपाशनियन्त्रिताः ।
 वेदार्थमपरिज्ञाय दह्यमाना इतस्ततः ॥
 कालोर्मिणा ग्रहग्रस्यास्तिष्ठन्ति हि कुतार्किकाः ।
 वेदागमपुराणज्ञः परमार्थं न वेत्ति च ।
 विडम्बकस्य तस्यापि तत् सर्वं काकभाषितम् ॥
 इदं ज्ञानमिदं ज्ञेयं इति चिन्तासमाकुलाः ।
 पठन्त्यहर्निशं देवि ! परतत्त्वपराङ्मुखाः ॥
 काव्यच्छन्दोनिबन्धेन काव्यालङ्कारशोभिताः ।
 चिन्तया दुःखिता मूढास्तिष्ठन्ति व्याकुलेन्द्रियाः ॥
 अन्यथा परमं तत्त्वं जनाः क्लिश्यन्ति चान्यथा ।
 अन्यथा शास्त्रसङ्गावं व्याख्यां कुर्वन्ति चान्यथा ॥
 कथयन्त्युन्ननीभावं स्वयं नानुभवन्ति हि ।
 अहङ्कारहताः केचिदुपदेशविवर्जिताः ॥
 पठन्ति वेदशास्त्राणि दुर्लभा भववेदकाः ।
 न जानन्ति परं तत्त्वं दर्वी पाकरसं यथा ॥
 शिरो वहति पुष्पाणि गन्धं जानाति नासिका ।
 पठन्ति वेदशास्त्राणि विवदन्ति परस्परम् ॥
 तत्त्वमात्मस्थमज्ञात्वा मूढः शास्त्रेषु मुह्यति ।
 गोपः कक्षगतं क्वागं कूपे पश्यति दुर्मतिः ॥
 संसारमात्रनाशाय शब्दबोधो न हि क्षमः ।
 न निवर्त्तत तिमिरं कदाचिद्दीपशिखया ॥

प्रज्ञाहीनस्य पठतो ह्यभ्यस्यादर्शनं यथा ।

देवि ! प्रज्ञावतः शास्त्रं तत्त्वज्ञानस्य कारणम् ॥

अग्रतः पृष्ठतः केचित् पार्श्वयोरपि केचन ।

तत्त्वमीदृक् तादृगिति विवदन्ति परस्परम् ॥

सद्बिद्यादानसूराद्यैर्गुणैर्विख्यातमानवाः ।

ईदृशस्तादृशश्चेति दूरस्थः कथ्यते जनैः ॥

प्रत्यक्षग्रहणं नास्ति घातार्था ग्रहणं प्रिये ! ।

एवं ये शास्त्रसंमूढास्ते दूरस्था न संशयः ॥

इदं ज्ञानमिदं ज्ञेयं सर्वतः श्रोतुमिच्छति ।

देवि ! वर्षसहस्रायुः शास्त्रान्तं नैव गच्छति ॥

वेदाद्यनेकशास्त्राणि स्वल्पायुर्विघ्नकोटयः ।

तस्मात् सारं विजानीयात् क्षीरं हंस इवाश्वसि ॥

अभ्यस्य सर्वशास्त्राणि तत्त्वं ज्ञात्वा हि बुद्धिमान् ।

पलालमिव धान्यार्थी सर्वशास्त्रं परित्यजेत् ॥

यथामृतेन तृप्तस्य नाहारेण प्रयोजनम् ।

तत्त्वज्ञस्य तथा देवि ! न शास्त्रेण प्रयोजनम् ॥

न वेदाध्ययनान्मुक्तिर्न शास्त्रपठनादपि ।

ज्ञानादेव हि मुक्तिः स्यान्नान्यथा वीरवन्दिते ! ॥

न वेदाः कारणं मुक्तेर्दर्शनानि न कारणम् ।

तथैव सर्वशास्त्राणि ज्ञानमेवं हि कारणम् ॥

मुक्तिदा गुरुवागीका विद्याः सर्वा विडम्बकाः ।

काष्ठभारश्चमादस्मादेकं सञ्जीवनं परम् ॥

अद्वैतन्तु शिवेनोक्तं क्रियायासविवर्जितम् ।

गुरुवक्त्रेण लभ्येत नाधीतागमकोटिभिः ॥

आगमोत्थं विवेकोत्थं द्विधा ज्ञानं प्रचक्षते ।

शब्दब्रह्मागममयं परंब्रह्म विवेकजम् ॥

अद्वैतं केचिदिच्छन्ति द्वैतमिच्छन्ति चापरे ।
 मम तत्त्वं विजानन्तो द्वैताद्वैतविवर्जितम् ॥
 द्वे पदे बन्धमोक्षाय ममेति निर्ममेति च ।
 ममेति बध्यते जन्तुर्न ममेति विमुच्यते ॥
 तत् कर्म यन्न बन्धाय विद्या सा या विमुक्तये ।
 आयासायापरं कर्म विद्यान्या शिल्पनैपुणम् ॥
 यावत् कामादि दीप्येत यावत् संसारवासना ।
 यावदिन्द्रियचापल्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥
 यावत् प्रयत्नेरोगोऽस्ति यावत् सङ्कल्पकल्पना ।
 यावन्न मनसः स्थैर्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥
 यावद्देहाभिमानश्च ममता यावदस्ति हि ।
 यावन्न गुरुकारुण्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥
 यावत्तपो व्रतं तीर्थं जपहोमार्चनादिकम् ।
 वेदशास्त्रागमकथा तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन सर्वावस्थासु सर्वदा ।
 तत्त्वनिष्ठो भवेद्देवि ! यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥
 धर्मज्ञानस्वपुष्पस्य स्वकुलोक्तफलस्य च ।
 तापत्रयार्तिसन्तप्तश्चायां कल्पतरोः श्रयेत् ॥
 बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं शृणु पार्वति ! ।
 कुलधर्मं मृते मुक्तिर्नास्ति सत्यं न संशयः ॥
 तस्माद्वदामि तत्त्वन्ते विज्ञायात्र गुरोर्मुखात् ।
 सुखेन मुच्यते देवि ! घोरसंसारबन्धनात् ॥
 इति ते कथिता काचिज्जीवजातिस्थितिः प्रिये ! ।
 समासेन कुलेशानि ! किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलार्णवे महारहस्ये सर्वागमोक्तमोक्तमे जावस्थितिकथनं
 नाम प्रथम उक्तासः ।

द्वितीय उल्लासः ।

श्रीदेव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि सर्वजीवदयानिधे ! ।

कुलधर्मस्त्वया देव ! सूचितो न प्रकाशितः ॥

तस्य धर्मस्य माहात्मा सर्वधर्मोत्तमस्य च ।

वद मे परमेशान ! यदि चास्ति कृपा मयि ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण योगिनीनां प्रियो भवेत् ॥

ब्रह्मविष्णुगुहादिभ्यो न मया कथितं प्रिये ! ।

कथयामि तव स्नेहात् शृणुष्वैकाग्रमानसा ॥

पारम्यर्थक्रमायातं वक्तादक्तेषु संस्थितम् ।

अकथ्यं परमार्थेन तथापि कथयामि ते ॥

त्वयापि गोपितव्यं हि न देयं यस्य कस्यचित् ।

देयं भक्ताय शिष्याय अन्यथा पतनं भवेत् ॥

सर्वेभ्यश्चोत्तमा वेदा वेदेभ्यो वैष्णवं परम् ।

वैष्णवादुत्तमं शैवं शैवादक्षिणमुत्तमम् ॥

दक्षिणादुत्तमं वामं वामात् सिद्धान्तमुत्तमम् ।

सिद्धान्तादुत्तमं कौलं कौलात् परतरं न हि ॥

गुह्याद्गुह्यतरं देवि ! सारात्सारं परात्परम् ।

साक्षात् परतरं देवि ! कर्णाकर्णगतं कुलम् ॥

मथित्वा ज्ञानमन्येन वेदागममहार्णवम् ।

मर्धनेन मया देवि ! कुलधर्मः समुद्धृतः ॥

एकतः सक्ता धर्मा यज्ञतीर्थव्रतादयः ।

एकतः कुलधर्माणि तल कौलोऽधिकः प्रिये ! ॥

प्रापयन्ति यथा मयः समुद्रं ऋजुवक्रगाः ।

तथैव विविधा धर्माः प्रविष्टाः कुलमेव हि ॥

यथा हस्तिपदे लीनं सर्वप्राणिपदं भवेत् ।

दर्शनानि च सर्वाणि कुल एव तथा प्रिये ! ॥

तस्मात्तु समयाः सर्वे कुलधर्मेण नो समाः ।
 मेरुसर्पपयोर्यद्वत् सूर्यखद्योतयोर्यथा ॥
 तथान्यसमयस्यापि कुलस्य महदन्तरम् ।
 अस्ति चेत् त्वत्समा नारी मत्समः पुरुषोऽस्ति चेत् ॥
 कुलेन समधर्मस्तु तथापि न कदाचन ।
 कुलधर्मादिमोहेन योऽन्यधर्मेण दुर्मतिः ॥
 स काष्ठाभरणं क्रेयात् सोऽन्यजो नात्र संशयः ।
 सक्तत् संसारिणं ब्रूयात् इति पुस्तकान्तरे च पाठः ॥
 यो वा कुलाधिकं धर्ममज्ञानाद्भजति प्रिये ! ।
 ब्रह्महत्याधिकं पापं स प्राप्नोति न संशयः ॥
 कुलधर्मप्रवहणं समारुह्य नरोत्तमः ।
 स्वर्गाद्वीपान्तरं गत्वा मोक्षरत्नं समश्नुते ॥
 दर्शनेषु च सर्वेषु चिराभ्यासेन मानवाः ।
 मोक्षं लभन्ते कौले तु सद्य एव न संशयः ॥
 बहुनात्र किमुक्तेन शृणु मत्प्राणवल्लभे ! ।
 न कौलसमधर्मोऽस्ति त्वां शपे कुलनायिके ! ॥
 योगी चेन्नैव भोगी स्याद् भोगी चेन्नैव योगवित् ।
 भोगयोगात्मकं कौलं तस्मात् सर्वाधिकः प्रिये ! ॥
 भोगो योगायते साक्षात् पातकं सुकृतायते ।
 मोक्षायते च संसारः कुलधर्मः कुलेश्वरि ! ॥
 ब्रह्मेन्द्रादित्यरुद्रादिदेवता मुनिराक्षसाः ।
 कुलधर्मपरा देवि ! मानुषेषु च का कथा ॥
 विहाय सर्वधर्मांश्च नानागुरुमतानि च ।
 कुलमेव विजानीयाद् यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥
 पूर्वजन्मकृताभ्यासात् कुलधर्मः प्रकाशते ।
 स्वप्नोत्थितप्रत्ययवदुपदेशादिकं विना ॥

जन्मभिर्बहुभिर्देव ! या बुद्धिर्विहिता नृणाम् ।

तामेव लभते जन्तुरूपदेशो निरर्थकः ॥

शैववैष्णवदीर्गाङ्गगाणपत्येन्दुसम्भवैः ।

मन्त्रैर्विशुद्धचित्तस्य कुलज्ञानं प्रकाशते ॥

सर्वधर्माश्च देवेशि ! पुनरावर्त्तकाः स्मृताः ।

कुलधर्मस्थिता ये च ते सर्वेऽप्यनिवर्त्तकाः ॥

पुराकृततपोदानयज्ञतीर्थजपव्रतैः ।

क्षीणांहसां नृणां देवि ! कुलज्ञानं प्रकाशते ॥

त्वमहं देवि ! कल्याणं यस्य तस्याच्युतावपि ।

देवतागुरुभक्तस्य कुलज्ञानं प्रकाशते ॥

शुद्धचित्तस्य शान्तस्य धर्मिणो गुरुसेविनः ।

अतिभक्तस्य गुह्यस्य कुलज्ञानं प्रकाशते ॥

श्रीगुरोः कुलशास्त्रेषु कौलिकेषु कुलाश्रये ।

यस्य भक्तिर्दृढा तस्य कुलज्ञानं प्रकाशते ॥

शुद्धिविनयहर्षाद्यैः सदाचारदृढव्रतैः ।

गुर्वाज्ञापालकैर्धर्मैः कुलज्ञानमवाप्यते ॥

अनर्हे कुलविज्ञानं न तिष्ठति कदाचन ।

तस्मात् परीक्ष्य वंक्तव्यं कुलधर्मं मयोदितम् ।

न ब्रूयात् कुलधर्मं तमयोग्ये कुलशासनम् ।

आज्ञाभङ्गश्च यः कुर्याद्देवताशापमाप्नुयात् ॥

आराध्य समयाचारं कुलज्ञानं वदेद् यदि ।

स गुरुश्चापि शिष्यश्च योगिनीनां भवेत् प्रभुः ॥

बोधयित्वा गुरुः शिष्यं कुलज्ञानं प्रकाशयेत् ।

लभेते तावुभौ साक्षाद् योगिनीवीरमेलनम् ॥

अनायासेन संसारसागरं यस्तितीर्षति ।

कुलधर्ममिदं ज्ञात्वा मुच्यते नात्र संशयः ॥

कुलधर्ममहामार्गे गत्वा मुक्तिपुरीं व्रजेत् ।
 अचिरान्नात्र सन्देहस्तस्मात् कौलं समाश्रयेत् ॥ (१५)
 कुलशास्त्रं परित्यज्य पशुशास्त्राणि योऽभ्यसेत् ।
 स मूढः पायसं त्यक्त्वा भिक्षामटति पार्वति ! ॥ (१६)
 विहाय कुलशास्त्रं यः सर्वधर्मपरो भवेत् ।
 करस्थं रत्नमुत्सृज्य दूरस्थं काचमीहते ॥ (१७)
 सन्यज्य कुलशास्त्राणि पशुशास्त्राणि यो जपेत् ।
 स धान्यराशिमुत्सृज्य पांशुराशिं जिघृक्षति ॥ (१८)
 कुलान्वयं समुत्सृज्य योऽन्यमन्वयमीक्षते ।
 तडागादिवत्तृणार्त्तां मृगतृणां प्रधावति ॥ (१९)
 यथेन्द्रजालजालाभाः क्षणमेव सुखावहाः ।
 श्रीकौलादन्यसमयास्तादृशाः कुलनारिके ! ॥ (२०)
 कुलधर्ममजानन् हि यो मूढो मोक्षमिच्छति ।
 पारावारमपारं स पाणिभ्यां तर्तुमिच्छति ॥ (२१)
 यो वान्यदर्शनेभ्यश्च भुक्तिं मुक्तिं च काङ्क्षति ।
 स्वप्नलब्धधने लब्धे धनवान् स भवेद् यदि ॥ (२२)
 शुक्तौ रजतविभ्रान्तिर्यथा जायेत पार्वति ! ।
 तथान्यसमयेभ्यश्च भुक्तिं मुक्तिं प्रकाशते ॥ (२३)
 सर्वधर्मविहीनोऽपि वर्णाश्रमविवर्जितः ।
 कुलनिष्ठः कुलेशानि ! भुक्तिमुक्तयोः स भाजनम् ॥ (२४)
 कुलज्ञानविहीनोऽपि कुलभक्त्याश्रयो भवेत् ।
 सोऽपि सद्गतिमाप्नोति किमु तस्य परायणात् ॥ (२५)
 कुलधर्मो हतो हन्ति रक्षितो रक्षति प्रिये ! ।
 पूजितः पूजयत्याशु तस्मात्तं न परित्यजेत् ॥ (२६)
 निन्दन्तु बान्धवा सर्वे त्यजन्तु स्त्रीसुतादयः ।
 जना हसन्तु मां दृष्ट्वा राजानो दण्डयन्तु वा ॥ (२७)

सेवे सेवे पुनः सेवे त्वामेव परदेवते ! ।
 त्वत्कर्म नैव मुञ्चामि मनीवाक्कायकर्मभिः ॥ (७१)
 एवमापन्नतस्यापि यस्य भक्तिः सुनिश्चला ।
 स तु सम्पूज्यते देवैरमुत्र स शिवो भवेत् ॥ (७२)
 रोगदारिद्र्यदुःखाद्यैः पीडितोऽप्यनिशं शिवे ! ।
 यस्वामुपासते भक्त्या नरः सन्नतिमाप्नुयात् ॥ (७३)
 जनाः स्तुवन्तु निन्दन्तु लक्ष्मीर्गच्छतु तिष्ठतु ।
 मृतिरद्य युगान्ते वा कौलं न परिवर्जयेत् । (७४)
 नार्थलोभान्न च क्रोधान्न द्वेषान्न च मत्सरात् ।
 न कामान्न भयाद्वापि कुलं प्राप्तं परित्यजेत् ॥ (७५)
 यो ज्ञात्वा नार्चयेत् त्वान्तु कुलधर्मसमन्वितः ।
 क्लिश्यतेऽज्ञानमात्रेण भूतावेशी यथा नरः ॥ (७६)
 पुलाका इव धान्येषु पतङ्गा इव जन्तुषु ।
 बुद्बुदा इव तोयेषु ये कौलविमुखा हि ते ॥ (७७)
 तरवोऽपि हि जीवन्ति जीवन्ति मृगपक्षिणः ।
 स जीवति मनो यस्य कुलधर्मे व्यवस्थितम् ॥ (७८)
 कुलधर्मविहीनस्य दिनान्वायान्ति यान्ति च ।
 स लोहकारभस्त्रेव श्वसन्निव स जीवति ॥ (७९)
 गच्छतस्तिष्ठतो वापि जाग्रतः स्वपतोऽपि वा ।
 कुलेश्वरि ! कुलान्नस्य तत्पशोरिव जीवति ॥ (८०)
 विद्वानपि च मूर्खोऽसौ धार्मिको वाप्यधार्मिकः ।
 व्रतस्थोऽप्यव्रतस्थो वा यः कौलविमुखो जनः ॥ (८१)
 जातास्तत्रैव जगति जन्तवः साधुजीविनः ।
 कुलधर्मपरा देवि ! विशेषा जनवादतः ॥ (८२)
 स पुमानुच्यते सद्भिः कुलधर्मपरायणः ।
 अपरस्तु परं सत्यं अस्ति कूटत्वचारतः ॥ (८३)

- चतुर्वेदी कुलाज्ञानी श्वपचादधमः प्रिये ! ।
 श्वपचोऽपि कुलज्ञानी ब्राह्मणादतिरिच्यते ॥ (५५)
- गुरुकारुण्ययुक्तस्तु दीक्षानिर्धूतपातकः ।
 कुलपूजारतो देवि ! सोऽयं कौलो न चेतः ॥ (५६)
- यः कौलिकः कुलज्ञानी न पश्यति न विन्दति ।
 न पूजयति धिक् तस्य वृथा तस्यैव जीवितम् ॥ (५७)
- ते धन्याः पुण्यकर्माणस्ते सन्तस्ते च योगिनः ।
 येषां भाग्यवशाद्देवि ! कुलज्ञानं प्रकाशते ॥ (५८)
- ते धन्यास्ते महात्मानः कृतार्थास्ते नरोत्तमाः ।
 येषामुत्पद्यते चित्ते कुलज्ञानं मयोदितम् ॥ (५९)
- सर्वप्रकाशगमनं सर्वतीर्थावगाहनम् ।
 यत् सर्वयज्ञाचरणं कुलधर्मप्रवेशनम् ॥ (६०)
- प्रविशन्ति कुलं धर्मं ये वै सुकृतिनो नराः ।
 ते पुनर्जननीगर्भं न विशन्ति कदाचन ॥ (६१)
- प्रसङ्गेनापि यः कश्चित् कुलं कुलमितीरयेत् ।
 कुलं तस्य धनं देवि ! भवति त्वदनुग्रहात् ॥ (६२)
- कुलज्ञस्य कुलेशानि ! नान्यधर्मैः प्रयोजनम् ।
 कुलेशि ! कुलनिष्ठानां कौलिकानां कुलात्मनाम् ॥ (६३)
- ददासि घरमं ज्ञानं चान्तकालेषु निश्चितम् ।
 चिरायासाल्पफलदं पशुशास्त्रं पठन्ति ये ॥ (६४)
- मुखेन सर्वफलदं कौलं कोऽत्र त्यजत्यहो ! ।
 कुलज्ञो हि च सर्वज्ञो वेदशास्त्रार्जितोऽपि वा ॥ (६५)
- वेदशास्त्रागमज्ञोऽपि कुलाज्ञस्त्वज्ञ एव हि ।
 जानन्ति कुलमाहात्म्यं त्वज्ञता एव नापरे ॥ (६६)
- चकोरा एव जानन्ति नान्ये चन्द्ररुचां रुचिम् ।
 कुलज्ञा एव तुष्यन्ति श्रुत्वा कुलकथां प्रिये ! ॥ (६७)

अल्पकृपा विवर्द्धन्ते जीतृक्षया किं समुद्रवत् ।
 जान्यधर्ममवेक्षन्ते कौलिकाः सारवेदिनः ॥ (२९)
 भृङ्गाः पुष्पान्तरं यद्वत् मन्दारामोदसेविनः ।
 मानयन्ते हि सारङ्गाः कुलधर्मं न चेतरे ॥ (३०)
 शिवः शिरसि धत्ते त्वां सैहिकेयो गिलत्यहो !
 अभिज्ञा एव जानन्ति नाभिज्ञाः कुलदर्शनम् ॥ (३१)
 जलमिश्रं पयःपानं वक्त्रे किं वेत्ति हंसवत् ।
 शिवशक्तिमयो लोको लोके कौलं प्रतिष्ठितम् ॥ (३२)
 तस्मात् सर्वाधिकं कौलं सर्वसाधारणं कथम् ।
 षड्दर्शनानि मेऽङ्गानि पादौ कुक्षिः करौ शिरः ॥ (३३)
 तेषु भेदन्तु यः कुर्यान्ममाङ्गं हृदयेत्तु सः ।
 एतान्येव कुलस्यापि षड्ङ्गानि भवन्ति हि ॥ (३४)
 तस्मान्मदात्मकं कौलमहं कौलोत्सुकः प्रिये ! ।
 दर्शनेष्वखिलेष्वेव फलदं चैकदैवतम् ॥ (३५)
 भुक्तिमुक्तिप्रदं नृणां कुलेऽस्मिन् दैवतं प्रिये ! ।
 लोकधर्मविरुद्धोऽपि सिद्धयोगीश्वरीमते ॥ (३६)
 कुलं प्रमाणतां याति प्रत्यक्षफलदं यतः ।
 प्रत्यक्षञ्च प्रमाणाय सर्वेषां प्राणिनां प्रिये ! ॥ (३७)
 उपलब्धिबलात्तस्य हताः सर्वे कुतार्किकाः ।
 परोक्षं कोऽनुजानीते कस्य किं वा भविष्यति ॥ (३८)
 यदा प्रत्यक्षफलदं तदेवोत्तमदर्शनम् ।
 कुलधर्ममिदं ज्ञात्वा मुच्यते सर्वमानवाः ॥ (३९)
 इति मत्वा महेशानि ! मया कौलं विगर्हितम् ।
 त्वत्कारुण्यविहीनानां कुलज्ञानविरोधिनाम् ॥ (४०)
 पशूनामनभिज्ञानां कुलधर्मो विगर्हितः ।
 यस्य जन्मान्तरे पापकर्मबाधादिका भवेत् ॥ (४१)

न तस्य गुरुकारुण्यं कुलज्ञानं न जायते ।
 यथान्धा नैव पश्यन्ति सूर्यं सर्वप्रकाशकम् ॥
 तथा कुलं न जानन्ति तव मायाविमोहिताः ।
 शैववैष्णवीरादिदर्शनान्यपि भक्तितः ॥
 जपन्तो मानवा नित्यं वृथायासफलानि वै ।
 वेदशास्त्रागमैः प्रोक्तं भोगमोक्षैकसाधनम् ॥
 मूढो निन्दति हा हन्त ! मत्प्रियं तव दर्शनम् ।
 भ्रामिता हि महादेवि ! पशवः शास्त्रकोटिषु ॥
 कुलधर्मं न जानन्ति वृथा ज्ञानाभिमानिनः ।
 पशुशास्त्राणि सर्वाणि मयैव कथितानि हि ॥
 मूर्खन्तरन्तु गत्वैव मोहनाय दुरात्मनाम् ।
 महापापवशात् नृणां तेषु वाङ्मयाभिजायते ॥
 तेषाञ्च सद्गतिर्नास्ति कल्पकोटिशतैरपि ।
 प्रेत्यमाणोऽपि पापात्मा कुले नैव प्रवर्तते ॥
 वार्यमाणोऽपि पुण्यात्मा कुलमेवाभिलम्बते ।
 कुलधर्मेण देवत्वं देवाः सम्प्रतिपेदिरे ॥
 मुनियोगीश्वराद्याश्च सुसिद्धिं परमां गताः ।
 पशुव्रतादिनिरताः सुलभा दाम्भिका भुवि ॥
 ये कौलमेव सेवन्ते ते महान्तोऽपि दुर्लभाः ।
 मानवा बहवः सन्ति मिथ्यातत्त्वार्थवादिनः ॥
 दुर्लभोऽयं कुलेशानि ! कुलतत्त्वविशारदः ।
 यथा रोगातुराः केचिन्मानवाः कुलनायिके ! ॥
 दिव्यौषधं न सेवन्ते महाव्याधिविनाशनम् ।
 तद्व्याधिवर्द्धनापथ्यं कुर्वन्ति हि कुभैषजम् ॥
 तथैव जन्ममरणं कृतां सांसारिकीं क्रियाम्
 समाचरन्ति सततं त्वत्कारुण्यविवर्जिताः ॥

न भजन्ति कुलं धर्मं भवबन्धविमोचनम् ।
 यथा लवणलसूनमरीचादीन् वणिक्जनाः ॥ (१०)
 यथा चारण्यजातांस्तु इति वा पाठः ।
 पदार्थानिव समीत्या याचन्ते कुलनायिके ! । (१५)
 अनर्घ्याणि च रत्नानि न याचन्ते हि केचन ॥
 अमूल्यानि इति पाठान्तरम् । (१६)
 तथैव पशुशास्त्राणि कर्मायासफलानि च ।
 इति पृच्छन्ति मूर्खा हि तव मायाविमोहिताः ॥ (१७)
 कुलधर्मं न पृच्छन्ति भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ।
 कस्तूरीं कर्दमधिया कर्पूरं लवणेच्छया ॥ (१८)
 शार्करं शर्कराभ्रान्था मणिं काचमनीषया ।
 यथा दृश्यं न मनुते करस्थमपि पामरः ॥ (१९)
 तथा कौलं न जानन्ति त्वत्प्रसादविवर्जिताः ।
 अहो मोहस्य माहात्म्यं त्वन्मायाजनितस्य च । (२०)
 किन्तु वक्ष्यामि देवेशि ! मोहयेदमरानपि ॥
 किमज्ञानपि देवेशि ! इत्यन्यविधः पाठः । (२१)
 कोऽयं मयं बलं खाद्यं समालोक्य प्रियामुखम् ।
 इत्येवाचरणं जाप्यं परिप्राप्य परं पदम् ॥ (२२)
 गुरुकारुण्यसंलभ्यमीदृशं कुलदर्शनम् ।
 त्वद्भक्ता एव जानन्ति नेतरे भुक्तिमुक्तिदम् ॥ (२३)
 गुरुपदेशरहिता महान्त इति केचन ।
 मोहयन्ति जनान् सर्वान् स्वयं पूर्वविमोहिताः ॥ (२४)
 दुराचारपराः केचिद्वाचयन्ति च पामराः ।
 कथं पूतो भवेत् स्वामी सेवकाः स्युस्तथाविधाः ॥ (२५)
 बहवः कौलिकं धर्मं मिथ्याज्ञानविडम्बकाः ।
 सुबुद्धा कल्पयन्तीत्यं पारम्पर्यविमोहिताः ॥ (२६)

- मद्यपानेन मनुजो यदि सिद्धिं लभेत वै ।
मद्यपानरताः सर्वे सिद्धिं गच्छन्तु पामराः ॥ (१५५)
- मांसभक्षणमात्रेण यदि पुण्या गतिर्भवेत् ।
लोके मांसाशिनः सर्वे पुण्यभाजो भवन्ति हि ॥ (१५६)
- स्त्रीसम्भोगेन देवेशि ! यदि मोक्षो भवेत वै ।
सर्वेऽपि जन्तवो लोके मुक्ताः स्युः स्त्रीनिषेवणात् ॥ (१५७)
- कुलमार्गो महादेवि ! न मया निन्दितः क्वचित् ।
आचाररहिता येऽत्र निन्दितास्ते न चेतरे ॥ (१५८)
- अन्यथा कौलिके धर्मे आचारः कथितो मया ।
विचरन्त्यन्यथा देवि ! मूढाः पण्डितमानिनः ॥ (१५९)
- कृपाणधारागमनाद्वाघ्रकर्णावलम्बनात् ।
भुजङ्गधारणान्नूनमशक्यं कुलसेवनम् ॥ (१६०)
- वृथापानन्तु देवेशि ! सुरापानं तदुच्यते ।
यन्महापातकं देवि ! देवादिषु निरूपितम् ॥ (१६१)
- अनाग्नेयमनालोच्यमस्पृश्यञ्चाप्यपेयकम् ।
मद्यं मांसं पशूनान्तु कौलिकानां महाफलम् ॥ (१६२)
- अमेध्यानि द्विजातीनां मद्यान्येकादशैव तु ।
द्वादशाख्यं महामद्यं सर्वेषामधमं स्मृतम् ॥ (१६३)
- सुरा वै मलमन्त्रानां पापात्मा मलमुच्यते ।
तस्माद् ब्राह्मणराजन्यौ वैश्यश्च न सुरां पिबेत् ॥ (१६४)
- सुरादर्शनमात्रेण कुर्यात् सूर्यावलोकनम् ।
तत्समाघ्राणमात्रेण प्राणायामत्रयं चरेत् ॥ (१६५)
- आजानुभ्यां भवेन्मग्नी जले चोपवसेदहः ।
ऊर्ध्वं नाभेस्त्रिरात्रस्तु मद्यस्य स्पर्शने विधिः ॥ (१६६)
- सुरापाने ज्ञानकृते ज्वलन्तीं तां विनिक्षिपेत् ।
मुखे तया विनिक्षिप्ते ततः शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ (१६७)

मद्यमांसादिदोषस्य प्रायश्चित्तविधिः स्मृतः ।
 अविधानेन यो हन्यादात्मार्थं प्राणिनः प्रिये ! ॥
 निवसेन्नरके घोरे दिनानि पशुरोमभिः ।
 सखितानि दुराचारस्तिर्यग्योनिषु जायते ॥
 सखितानि स्थाने गलितानि पाठः ।
 अनुमन्ता विशसिता निहन्ता क्रयविक्रयो ।
 संस्कर्त्ता चोपहर्त्ता च खादिताष्टौ च घातकाः ॥
 धनेन च क्रोता हन्ति खादिता चोपभोगतः ।
 घातको घातवन्धाभ्यामित्येष त्रिविधो बधः ॥
 मांससन्दर्शनं कृत्वा सूर्यदर्शनमाचरेत् ।
 तस्माद्विधिना मांसं मद्यञ्च नाचरेत् कश्चित् ॥
 विधिवत् सेव्यते देवि ! परमार्थं प्रसीदसि ।
 नाशयस्व परज्ञानं सत्यमेतद्वरानने ! ॥
 तृणं वाप्यविधानेन हृदेयेन्न कदाचन ।
 विधिना गां द्विजं वापि हत्वा पापैर्न लिप्यते ॥
 बहुनात्र किमुक्तेन सर्वसारं शृणु प्रिये ! ।
 जीवन्मुक्तिसुखोपायं कुलशास्त्रेषु गोपितम् ॥
 यन्मुमुक्षोः फलं देवि ! नाफलस्यापि सेवितम् ।
 कुलज्ञेऽप्युर्ध्वं विख्याते ज्ञानं तत्तदनुत्तमम् ॥
 कुलशास्त्राणि सर्वाणि मयैवोक्तानि पूर्वति ! ।
 प्रमाणानि न सन्देहो न हन्तव्यानि हेतुभिः ॥
 देवताभ्यः पितृभ्यश्च मधुवाता ऋतायते ।
 स्वाधिष्ठानमधिष्ठायां क्षीरं सर्पिर्मधूदकम् ॥
 हिरण्यपात्रं खादित्वा चाबध्नन् पुरुषं पशुम् ।
 सद्यो दीक्षयतीत्याद्याः प्रमाणं श्रुतयः प्रिये ! ॥
 इत्येतत् कथितं किञ्चित् कुलमाहात्म्यमम्बिके ! ॥

समासेन कुलेशानि ! किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलार्णवे सहारहस्ये सर्वांगमोत्तमोत्तमे कुलमाहात्म्यकथनं
नाम द्वितीय उल्लासः ।

तृतीय उल्लासः ।

श्रीदेव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि सर्वधर्मोत्तमोत्तमम् ।

ऊर्ध्वान्नायस्य माहात्म्यं तन्मन्त्रं वद मे प्रभो ! ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण देवता सुप्रसीदति ॥

न कदाचिन्मया प्रोक्तं इतः पूर्वं कुलेश्वरि ! ।

कथयामि तव स्नेहादूर्ध्वान्नायं शृणु प्रिये ! ॥

वेदशास्त्रपुराणानि प्रकाश्यानि कुलेश्वरि ! ।

शैवाचारागमाः सर्वे रहस्याः परिकीर्त्तिताः ॥

रहस्यातिरहस्यानि कुलशास्त्राणि पार्वति ! ।

रहस्यातिरहस्यानां रहस्यमिदमम्बिके ! ॥

ऊर्ध्वान्नायञ्च तं वेद्मि पूजाहन्तात्मकं परम् ।

ऊर्ध्वान्नायार्थतत्त्वं हि इति वा पाठः ॥

सुगोपितं मया यन्नादिदानीन्तु प्रकाश्यते ।

मम पञ्चमुखेभ्यश्च पञ्चान्नायाः समुद्गताः ॥

पूर्वश्च पश्चिमश्चैव दक्षिणश्चोत्तरस्तथा ।

ऊर्ध्वान्नायाश्च पञ्चैते मोक्षमार्गाः प्रकीर्त्तिताः ॥

आन्नाया बहवः सन्ति नोर्ध्वान्नायस्य ते समाः ।

सत्यमेतद्वरारोहे ! नात्र कार्या विचारणा ॥

आन्नाया बहवो गुप्ताश्चतुरान्नायमेदजाः ।

अस्मिंस्तन्त्रे समाख्याताः पूर्वत्र कुलनायिके ! ॥

उत्तरान्नायवेत्तारो बहवः सन्ति मानिनः ।

ऊर्ध्वान्नायात्मतत्त्वज्ञा विरला वीरवन्दिते ! ॥
 यावन्तः पांशवो भूमेस्तावन्तः समुदीरिताः ।
 एकैकान्नायजा मन्त्रा भुक्तिमुक्तिफलप्रदाः ॥
 उपमन्त्राश्च तावन्तः सारदाः समुदीरिताः ।
 मयैव कथितास्ते तु लोकानुग्रहकाङ्क्षया ॥
 सर्वेषामपि मन्त्राणां देवतास्तत्फलप्रदाः ।
 आवयोरंशसम्भूताः समुद्दिष्टाः शुचिस्मिते ! ॥
 सर्वमन्त्रानहं वेद्मि नान्यो जानाति कश्चन ।
 मत्प्रसादेन यः कश्चिद्वेत्ति मानवकोटिषु ॥
 एकान्नायञ्च यो वेत्ति स मुक्तो नात्र संशयः ।
 किं पुनश्चतुरान्नायवेत्ता साक्षाच्छिवो भवेत् ॥
 चतुरान्नायविज्ञानादूर्ध्वान्नायः परः प्रिये ! ।
 तस्मात्तदेव जानीयाद् यदौच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥
 ऊर्ध्वत्वात् सर्वधर्माणां ऊर्ध्वान्नायः प्रशस्यते ।
 ऊर्ध्वं नयत्यधःस्थञ्चेदूर्ध्वान्नाय इति स्मृतः ॥
 ऊर्ध्वतत्त्वात् कुलेशानि ! ध्वस्तसंसारसागरात् ।
 ऊर्ध्वं लोकनिषेव्यत्वादूर्ध्वान्नाय इति स्मृतः ॥
 तस्माद्देवेशि ! जानीहि साक्षान्मोक्षैकसाधनम् ।
 सर्वान्नायाधिकफलमूर्ध्वान्नायं परात्परम् ॥
 तस्माद्देवेशि ! जानीहि साक्षान्मोक्षैकसाधनम् ।
 सर्वलोकेषु सर्वेभ्यो ह्यहं पूज्यो यथा प्रिये ! ॥
 आन्नायेषु च सर्वेषु ऊर्ध्वान्नायस्तथा प्रिये ! ।
 देवतानां यथा विष्णुर्ज्योतिषां भास्करो यथा ॥
 तीर्थानाञ्च यथा काशी स्वर्णदी सारितां यथा ।
 पर्वतानां यथा मेरुस्तरूणां चन्दनं यथा ॥
 अश्वमेधः क्रतूनाञ्च पाषाणानां यथा मणिः ।

यथा रसानां माधुर्यं धातूनां काञ्चनं यथा ॥
 चतुष्पदां यथा धेनुर्यथा हंसस्तु पक्षिणाम् ।
 आश्रमाणां यथा भिक्षुर्वर्णानां ब्राह्मणो यथा ॥
 मनुष्याणां यथा राजाऽवयवानां यथा शिरः ।
 आमोदानाञ्च कस्तूरी यथा काञ्चीपुरी पुराम् ॥
 तथैव सर्वधर्माणां ऊर्ध्वान्नायोऽधिकः प्रिये ! ।
 नानाजन्मार्जितापारपुण्यकर्मफलोदयात् ॥
 ऊर्ध्वान्नायं विजानीयान्नान्यथा वीरवन्दिते ! ।
 धन्यो मनुष्यलक्षेषु जानाति कुलसाधनम् ॥
 तेषां लक्षेषु यः कश्चिदूर्ध्वान्नायं प्रवेत्ति च ।
 न वेदैर्नागमैः शास्त्रैर्न पुराणैः सुविस्तरैः ॥
 न यज्ञैर्न तपोभिर्वा न तीर्थव्रतकोटिभिः ।
 अन्यैरुपायैर्देवेशि ! मन्त्रौषधिपुरःसरैः ॥
 आन्नायो ज्ञायते चोर्ध्वः श्रीमद्गुरुबुद्धं विना ।
 विधातव्यस्त्वया देव्या सततञ्च पुनः स्वयम् ॥
 तमेवान्वेषयेत्तत्र सर्वज्ञं करुणानिधिम् ।
 आन्नायं यो नरो देवि ! विजानाति च तत्त्वतः ॥
 सर्वलक्षणसम्पूर्णं ऊर्ध्वान्नायात्मकोविदः ।
 तस्माद्देवेशि ! जानीयादूर्ध्वान्नायं कुलेश्वरि ! ॥
 लभते काङ्क्षितां सिद्धिं सत्यं सत्यं वरानने ! ।
 ऊर्ध्वान्नायं विजानाति यः कश्चित् श्रीगुरोर्मुखात् ॥
 शास्त्रमार्गेणैव नरोजीवन्मुक्तो न संशयः ।
 आन्नायं यो नरो देवि ! विजानाति च तत्त्वतः ॥
 स वन्द्यः सद्गुरुः सोऽर्च्यः स दैवज्ञः स मान्त्रिकः ।
 स सेव्यः स च संस्तुत्यः स इष्टव्यः स सात्त्विकः ॥
 स व्रती स तपस्वी च सोऽनुष्ठाता स पूजकः ।

स वेदागमशास्त्रादिसर्वविद्याविशारदः ॥

स आचार्यः स मतिमान् स यतिः स च कौलिकः ।

स यज्वा स च पूतात्मा स जापो स च साधकः ॥

स योगी सङ्गतार्थस्तु स वीरः स च सत्तमः ।

स पुण्यात्मा स सर्वज्ञः स मुक्तः स शिवः प्रिये ! ॥

तत्कुलं पावनं देवि ! धन्या तज्जननी स्मृता ।

तत्पिता च कृतार्थः स्यान्मुक्तास्तत्पितरः प्रिये ! ॥

पुण्यास्तदंशजाः सर्वे पूतास्तस्मिन्निबान्धवाः ।

बहुनेह किमुक्तेन ऊर्ध्वान्नायपरस्य च ॥

स्मरणं कीर्तनं वापि दर्शनं स्पर्शनं तथा ।

सम्भाषणञ्च कुरुते राजसूयाधिकं फलम् ॥

स यत्र वसते देवि ! तत्र श्रीर्विजयो भवेत् ।

अनामयं सुभिन्नञ्च सुवृष्टिर्निरुपद्रवम् ॥

तस्मादगुरुप्रसादेन ऊर्ध्वान्नायं नरोत्तमः ।

यो वेत्ति तत्त्वतो देवि ! स मे प्रियतमो भवेत् ॥

पूर्वान्नायः सृष्टिरूपः स्थितिरूपश्च दक्षिणः ।

संहारः पश्चिमो देवि ! उत्तरोऽनुग्रहो भवेत् ॥

मन्त्रयोगं विदुः पूर्वं भक्तियोगञ्च दक्षिणम् ।

पश्चिमं कर्मयोगञ्च ज्ञानयोगं तथोत्तरम् ॥

पूर्वान्नायस्य सङ्केतश्चतुर्विंशतिरीरितः ।

दक्षिणान्नायसङ्केतः पञ्चविंशतिरीरितः ॥

पश्चिमान्नायसङ्केतो द्वाविंशत् समुदाहृतः ।

उत्तरान्नायसङ्केतः षट्विंशत् समुदाहृतः ॥

ऊर्ध्वान्नायस्य चैतानि वसन्ति कुलनायिके ! ।

साक्षाज्ज्ञानस्वरूपत्वात् न किञ्चित् कर्म विद्यते ॥

ऊर्ध्वान्नायस्य माहात्म्यमहं वेद्मि न चापरः ।

मत्स्नेहात्त्वञ्च जानासि सत्यमेतद्वरानने ! ॥
 ऊर्ध्वान्नायस्य माहात्म्यमिति ते कथितं मया । ।
 समासेन कुलेशानि ! मन्त्रमाहात्म्यमुत्तमम् ॥
 इतः पूर्वं मया नोक्तं यस्य कस्यापि पार्वति ! ।
 तद्वामि तव स्नेहाच्छृणु मन्त्राणवत्तमे ! ॥
 श्रीप्रासादपरामन्त्रमूर्ध्वान्नायमधिष्ठितम् ।
 आवयोः परमाकारं यो वेत्ति स स्वयं शिवः ॥
 शिवादिक्रिमिपर्यन्तं प्राणिनां प्राणवर्त्मना ।
 निश्वासीच्छ्वासरूपेण मन्त्रोऽयं वर्तते प्रिये ! ॥
 अनिलेन विना मेघो यथाकाशे न वेष्टते ।
 पराप्रासादमन्त्रेण विनालोकस्तथा प्रिये ! ॥
 पराप्रासादमन्त्रेण सूतमेतच्चराचरम् ।
 अभिन्नं तत्त्वतो देवि ! तालवृन्ते यथानिलः ॥
 वीजेऽङ्कुरस्तिले तैलं अग्नावुष्णं रवी प्रभा ।
 चन्द्रे ज्योत्स्नानलः काष्ठे पुष्पे गन्धो जले द्रवः ॥
 शब्दे चार्थः शिवे शक्तिः क्षीरे सर्पिः फले रुचिः ।
 शर्करायाञ्च साधुर्यं घनसारे च शीतलम् ॥
 निग्रहानुग्रहो मन्त्रे प्रतिमायाञ्च देवता ।
 दर्पणे प्रतिबिम्बश्च समीरे चलनं यथा ॥
 पराप्रासादमन्त्रेऽपि प्रपञ्चोऽयं तथा स्थितः ।
 वटवीजे यथा वृक्षः सुक्ष्मरूपेण तिष्ठति ॥
 पराप्रासादमन्त्रेऽस्मिन् ब्रह्माण्डोऽपि तथा स्थितः ।
 सुपक्वेषु यथान्त्रेषु सरसेषु कुलेश्वरि ! ॥
 लवणेन विना स्वादु यथा भोक्तुर्न जायते ।
 पराप्रासादमन्त्रेण ये वा मन्त्रा न सङ्गताः ॥
 ते फलं न प्रयच्छन्ति मन्त्रशक्तिविवर्जिताः ।

श्रीप्रासादपरामन्त्रो गोपनीयः कुलेश्वरि ! ॥
 विचार्याहं पुराणानि दर्शनान्नायभेदजान् ।
 समग्रान् वेद्याहं मन्त्रान् शास्त्राणि विविधानि च ॥
 सहस्राक्षादयो देवाः शास्त्रेषु विविधेषु च ।
 भ्रमन्ति तेषु मूढास्ते तव मायाविमोहिताः ॥
 जायन्ते च म्रियन्ते च संसारक्लेशभागिनः ।
 श्रीप्रासादपरामन्त्रं न गायन्तः कुलेश्वरि ! ॥
 न लभन्ते हि मोक्षं ते त्वत्प्रासादविवर्जिताः ।
 मद्रूपे श्रीगुरौ यस्य दृढा भक्तिः प्रजायते ॥
 श्रीप्रासादपरामन्त्रं स ज्ञात्वा परिमुच्यते ।
 पूर्वजन्मसहस्रेषु शैवादिसमयोद्यतान् ॥
 चतुरान्नायजान् मन्त्रान् गुर्वान्नां धो भजिष्यति ।
 स पापकञ्चुकान्मुक्तः शुद्धात्मा गुरुवत्सलः ॥
 श्रीप्रासादपरामन्त्रं विजानाति च नान्यथा ।
 सब्रह्मविष्णुरुद्राश्च शक्रादिसुरपुङ्गवाः ॥
 वसुरुद्राश्च दिक्पाला मनुचन्द्रादयः प्रिये ! ।
 मार्कण्डेयादिमुनयो वशिष्ठादिमुनीश्वराः ॥
 समकाद्याश्च योगीशा जीवन्मुक्ताः शुकादयः ।
 यक्षाः किन्नरगन्धर्वसिद्धविद्याधरादयः ॥
 श्रीप्रासादपरामन्त्रप्रभवञ्चामितं फलम् ।
 प्राप्य मन्त्रमिमं पुण्यं जपन्त्यद्यापि पार्षति ! ॥
 सामर्थ्यं पूजिता विद्या तेजः सौख्यमरोगिता ।
 राज्यं स्वर्गश्च मोक्षश्च पराप्रासादजापिनः ॥
 रुद्रेन्दुब्रह्मविष्णूनामभिभूयाय ते पदम् ।
 सर्वकर्मविहीनोऽपि पराप्रासादमन्त्रवित् ॥
 सुखेन यां गतिं यान्ति न तां सर्वेऽपि धार्मिकाः ।

- तस्य चिन्तामणिः कामधेनुः कल्पतरुर्गृहे ॥ ८७
- कुबेरः किङ्करः साक्षात् पराप्रासादजापिनः ।
- यथा दिव्यरसस्पर्शाक्षौही भवति काञ्चनः ॥ ८८
- पराप्रासादजापी यः पशुः पशुपतिर्भवेत् ।
- श्रीप्रासादपरामन्त्रं यो विजानाति भावतः ॥ ८९
- स मां त्वाञ्च विजानाति चावयोरप्यतिप्रियः ।
- पराप्रासादमन्त्रज्ञः श्वपचोऽपि हि पार्वति ! ॥ ९०
- देवतास्थापने शक्तः प्रतिमादौ न संशयः ।
- मन्त्रमात्रन्तु यो वेत्ति पराप्रासादसंज्ञकम् ॥ ९१
- श्वपचोऽपि हि सुच्येत किं पुनस्तद्विधानवित् ।
- पराप्रासादमन्त्रज्ञो यत्करोति यदिच्छति ॥ ९२
- यद्ब्रूते तन्महेशानि ! तपो ध्यानं जपो भवेत् ।
- दौक्षापूर्वं महेशानि ! पारम्यर्थ्यसमन्वितः ॥ ९३
- पराप्रासादमन्त्रं यो वेत्ति सोऽहं न संशयः ।
- चराचरसमेतानि भुवनानि चतुर्दश ॥ ९४
- पराप्रासादमन्त्रज्ञदेहे तिष्ठन्ति नित्यशः ।
- पराप्रासादमन्त्रज्ञो यत्र तिष्ठति भाविनि ! ॥ ९५
- दिव्यचेत्रं समुद्दिष्टं समन्ताद्दृश्ययोजनम् ।
- पराप्रासादमन्त्रार्थतत्त्वज्ञं कुलनायिके ! ॥ ९६
- सुरासुराश्च वदन्ति किं पुनर्मानवादयः ।
- पराप्रासादमन्त्रज्ञमनुतिष्ठति पार्वति ! ॥ ९७
- सिद्धचेत्रं मदौयं वा मुनिदेवगणैः सह ।
- सौरवैष्णवदौर्गार्कगाणपत्येन्दुसन्धवान् ॥ ९८
- सर्वमन्त्रान् स जानाति पराप्रासादमन्त्रवित् ।
- श्रीप्रासादपरामन्त्रो जिह्वाग्रे यस्य वर्तते ॥ ९९
- तस्य दर्शनमात्रेण श्वपचोऽपि विमुच्यते ।

ब्राह्मणो वान्यजो वापि शुचिर्वाप्यथवाऽशुचिः ॥
 पराप्रासादजापी यः स मुक्तो नात्र संशयः ।
 गच्छतस्त्रिष्ठतो वापि जाग्रतः स्वपतोऽपि वा ॥
 पराप्रासादमन्त्रोऽयं देवेशि ! न च निष्फलः ।
 चिरेणैकैकफलदा मन्त्राः सन्ति सहस्रशः ॥
 कुलेशि ! मन्त्रराजोऽयं शीघ्रं सर्वफलप्रदः ।
 पराप्रासादमन्त्रोऽयं सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः ॥
 ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि भजतां कामदो मनुः ।
 शचीन्द्रो रोहीणीचन्द्रो स्वाहाग्नी च प्रभारवी ॥
 लक्ष्मीनारायणो वाणोधातारो रात्रिवासरी ।
 अग्नीषोमो विन्दुनादो देवि ! प्रकृतिपूरुषो ॥
 आधाराधेयनामानी भोगमोक्षौ कुलेश्वरि ! ।
 प्राणापानौ च शब्दार्थौ प्रियौ विधिनिषेधकौ ॥
 सुखदुःखादि यन्मन्दं दृश्यते श्रूयते यथा ।
 सर्वलोकेषु तत्सर्वभावामिव न संशयः ॥
 पुंस्त्रीरूपाणि सर्वाणि चावयोरंशजानि हि ।
 पराप्रासादमन्त्रोऽयं तस्मात् सर्वात्मको भवेत् ॥
 अरूपं भावनागम्यं परं ब्रह्म कुलेश्वरि ! ।
 निष्फलं निर्मलं नित्यं निर्गुणं व्योमसन्निभम् ॥
 अनन्तममलं तत्त्वं मनोवाचामगोचरम् ।
 पराप्रासादमन्त्रार्थं सन्धानात् सम्प्रकाशते ॥
 तस्मान्मन्त्रमिमं देवि ! पराप्रासादसंज्ञकम् ।
 परतत्त्वस्वरूपत्वात् सच्चिदानन्दलक्षणात् ॥
 शिवशक्तिमयत्वाच्च भुक्तिमुक्तिप्रदानतः ।
 सकर्मापि च निष्कर्मं सगुणञ्चापि निर्गुणम् ॥
 श्रीप्रासादपरामर्शं सर्वमन्त्रशिरोमणिम् ।

जपन् भुक्तिञ्च सुक्तिञ्च लभते नात्र संशयः ॥	१-१
बहुनात्र किमुक्तेव सर्वसारं शृणु प्रिये ! ।	
श्रीप्रासादपरामन्त्रसमो मन्त्रो न विद्यते ॥	१-२
इदमेव परं ज्ञानमिदमेव परं तपः ।	
इदमेव परं ध्यानमिदमेव परार्चनम् ॥	१-३
इदमेव परा दौक्षा इदमेव परी जपः ।	
इदमेव परं ब्रह्मा इदमेव परं व्रतम् ॥	१-४
इदमेव परी यज्ञ इदमेव परात्परम् ।	
इदमेव परं श्रेय इदमेव परं फलम् ॥	१-५
इदमेव परं तत्त्वं इदमेव परा गतिः ।	
इदमेव परं गुह्यं सत्यं सत्यं न संशयः ॥	१-६
इति मत्वा मनुवरं यन्निष्ठः स्यात् सदा प्रिये ! ।	
आगमोक्तेन विधिना क्रमपूजापुरःसरम् ॥	१-७
श्रीप्रासादपरामन्त्रं शतमष्टोत्तरं जपेत् ।	X १-८
मुच्यते ब्रह्महत्यादिमहापापैश्च पञ्चभिः ॥	१-९
द्विशतं यो जपेद्देवि ! श्रीप्रासादपरामनुम् ।	
चतुर्विंशतिलक्षांशधारणाचरितैरपि ॥	१-१०
अयोनिजाङ्गचरितैरसंख्यजननार्जितैः ।	
बार्हिके यौवने बाल्ये जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु ॥	१-११
कर्मणा मनसा वाचा ज्ञानाज्ञानकृतैरपि ।	
महापातकसङ्घैश्च उपपातककोटिभिः ॥	१-१२
मुच्यते नात्र सन्देहः सत्यमेतद्वराजने ! ।	
त्रिशतं यो जपेद्देवि ! श्रीप्रासादपरामनुम् ॥	१-१३
सर्वक्रतुषु यत्पुण्यं सर्वदानेषु यत् फलम् ।	
सर्वव्रतेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु यत् फलम् ॥	१-१४
तत् फलं लभते देवि ! नात्र कार्या विचारणा ।	

चतुःशतं जपेद्यस्तु श्रीप्रासादपरामनुम् ॥ ११०
सदा तस्य गृहद्वारेऽप्यणिमाद्यष्टसिद्धयः ।
वसन्ते नात्र सन्देहः सर्वसिद्धिसमन्विताः ॥ १११
यद्यन्मनोऽभिलषितं तत्तदाप्नोति नित्यशः ।
धर्मार्थकाममोक्षाश्च साक्षात्तस्य करे स्थिताः ॥ ११२
सालोक्यप्रमुखां देवि ! लभेन्मुक्तिं चतुर्विधाम् ।
सत्यमेतन्न सन्देहः साधकः कुलनायिके ! ॥ ११३
जपेत् पञ्चशतं यस्तु श्रीप्रासादपरामनुम् ।
तत् फलं नैव शक्नोमि कथितु कुलनायिके ! ॥ ११४
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन सर्वावस्थासु सर्वदा ॥
श्रीप्रासादपरामन्त्रं जपेद्भुक्तिविमुक्तये ।
नास्ति गुर्वधिकं तत्त्वं न शिवाधिकदैवतम् ॥ ११५
न हि वेदाधिका विद्या न कौलसमदर्शनम् ।
न कुलज्ञाधिको ज्ञानी न हि ज्ञानाधिकं सुखम् ॥ ११६
नाष्टाङ्गा चाधिका पूजा न हि मोक्षाधिकं फलम् ।
श्रीप्रासादपरामन्त्रादधिकं नैव विद्यते ॥ ११७
इदं सत्यमिदं सत्यं सत्यं सत्यं न संशयः ।
श्रीप्रासादपरामन्त्रमाहात्म्यमिह वर्णितम् ॥ ११८
न शक्नोमि वरारोहे ! कल्पकोटिशतैरपि ।
गिरौ सर्पपमात्रन्तु सागरे बालुकानि च ॥ ११९
तथापि मन्त्रमाहात्म्यं किञ्चित्ते कथितं मया ।
ऊर्ध्वान्नायस्य माहात्म्यं श्रीप्रासादपरामनोः ॥ १२०
इति ते कथितं देवि ! किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥ १२१
इति शुभार्णवे महारहस्ये श्रीप्रासादपरामन्त्रकथनं नाम तृतीय उक्तासः ।

चतुर्थ उल्लासः ।

दैव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि श्रीप्रासादपरामनुम् ।

मन्त्रराजं वदेशान ! न्यासध्यानादिभिः सह ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य अवणमात्रेण शिवाकारः प्रजायते ॥

इतः पूर्वं मया नोक्तो मन्त्रोऽयं यस्य कस्यचित् ।

तव चेहावदाम्यद्य शृणु मत्प्राणवक्त्रमे ! ॥

अनन्तचन्द्रभुवनमिन्दुविन्दुयुगान्वितः ।

श्रीप्रासादपरामन्त्रो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

पराप्रासादमन्त्रस्तु सादिरुक्तः कुलेश्वरि ! ।

प्रकाशानन्दरूपत्वात् प्रत्यक्षफलदानतः ॥

प्रसन्नचित्तवश्यत्वात् प्रसिद्धार्यनिरूपणात् ।

प्राक्तनाघप्रशमनात् प्रपन्नार्त्तिविनाशनात् ॥

प्रासादकरणात् शीघ्रात् प्रासादमनुरीरितः ।

परतत्त्वस्वरूपत्वात् परमात्मप्रकाशनात् ॥

परमानन्दजननात् परमैश्वर्यकारणात् ।

परोक्षफलदानाच्च परधर्मनिदर्शनात् ॥

परत्वात् सर्वमन्त्राणां परामन्त्र इतीरितः ।

कुलमन्त्रमिदं देवि ! न्यासं शृणु वरानने ! ॥

अथ प्रातः समुत्थाय गुरुदेवानुचिन्तनम् ।

सकम्बूलेन स्मृत्वा च कुर्याद्विष्णुमूत्रमोचनम् ॥

शौचस्य शोधनं स्नानं सन्ध्यातर्पणमाचरेत् ।

एकान्ते द्वारयजनं विघ्नत्रयविनाशनम् ॥

पूजास्थानप्रवेशञ्च तथा समुपवेशनम् ।

देवोपूजाग्रतो ध्यानं शिवादिगुरुवन्दनम् ॥

आसनं गणपतिचैत्रपालवन्दनमीश्वरि ! ।

पादुकास्मरणञ्चैव दीपनाथार्चनं प्रिये ! ॥
 कराङ्गशोधनं प्राणायामः सत्रह्वारम्भके ।
 दिग्बन्धनं चाङ्गयुग्मं वीजमुक्ताञ्च मातृकाम् ॥
 दशप्रकारभूताख्यं लिपिं कमठसंज्ञकाम् ।
 ऋषिरस्य परः शम्भुश्चन्द्रश्याव्यक्तपूर्विका ॥
 गायत्री देवता यत्र सर्वमन्त्रेश्वरी परा ।
 दीर्घत्रययुतं मूलं वीजशक्त्या च कीलकम् ॥
 षड्दीर्घमूलयुक्तेन षडङ्गानि च पार्वति ! ।
 ईशतत्पुरुषाघोरसद्योजातात्मनस्तथा ॥
 पञ्चाङ्गुलिषु विन्यस्य मूर्त्तिं वक्त्रेषु वर्जयेत् ।
 पञ्चधा ब्रह्मणि तथैवाङ्गुलिन्यासमाचरेत् ॥
 आधारशक्तिमारभ्य पीठमन्त्रान्तमम्बिके ! ।
 अस्य षोढां महेशानि ! कुर्यात् पूर्वोक्तवर्त्मना ॥
 महाषोढाद्वयं न्यासं ततः कुर्यात् समाहितः ।
 वक्ष्यमाणेन विधिना देवताभावसिद्धये ॥
 यस्य तस्य न वक्तव्यं तव स्नेहाद्ददाम्यहम् ।
 प्रपञ्चो भुवनं मूर्त्तिर्मन्त्रदैवतमातरः ॥
 महाषोढाद्वयं न्यासं सर्वन्यासोत्तमोत्तमम् ।
 तत्रादौ परमेशानि ! प्रपञ्चन्यास उच्यते ॥
 प्रपञ्चद्वीपजलधिगिरिपत्तनपीठकाः ।
 क्षेत्रं वनाश्रमगुहानदीचत्वरकोद्भिदः ॥
 खेदजाण्डजजरायुजा इत्युक्तास्ते हि षोडश ।
 श्रीर्माया कमला विष्णुवक्त्रभा पद्मधारिणी ॥
 समुद्रतनया लोकमाता कमलवासिनी ।
 इन्दिरा मा रमा लक्ष्मीस्तथा नारायणप्रिया ॥
 सिद्धिर्लक्ष्मीराजलक्ष्मीर्महालक्ष्मीरितीरिताः ।

शक्तयस्तु प्रपञ्चानां स्मराणामधिदेवताः ॥
 खवच्चुटिः कला काष्ठा निमेषः श्वास एव हि ।
 घटिका च सुहृत्तश्च प्रहरो दिवसस्तथा ॥
 सभ्या रात्रिस्तिथिश्चैव वारो नक्षत्रमेव च ।
 योगश्च करणं पक्षौ मासो राशिर्ऋतुस्तथा ॥
 अयनं वत्सरयुगप्रलयाः पञ्चविंशतिः ।
 एतेषां स्थाननियमो हृदयान्तः समीरितः ॥
 आर्य्योमा चण्डिका दुर्गा शिवापर्णाश्विका सती ।
 ईश्वरी शान्भवीशानो पार्वती सर्वमङ्गला ॥
 दाक्षायणी हैमवती महामाया महेश्वरी ।
 वृद्धानी चैव रुद्राणी सर्वाणी परमेश्वरी ॥
 काली कात्यायनी गौरी भवानौति समीरिता ।
 एतेषां स्थाननियमो हृदयान्तः समीरितः ॥
 शक्तयः स्युर्लवादीनां स्पर्शानामधिदेवताः ।
 पञ्चभूतानि तस्मात्त्र ज्ञानकर्मेन्द्रियानिष्ठाः ॥
 गुणान्तःकरणावस्था धत्ते दोषो दशेरिताः ।
 ब्राह्मी वागीश्वरी वाणी सावित्री च सरस्वती ॥
 गायत्री वाक्प्रदा पश्चात् सारदा भारती प्रिये !
 विद्यात्मिकाः पञ्चभूतव्यापकानामधीश्वरीः ॥
 वाग्भवं भुवनेशोच्च लक्ष्मीवोजं त्रितारकम् ।
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते मातृकाक्षरतः परम् ॥
 वदेत् प्रपञ्चरूपायै त्रियै नम इति क्रमात् ।
 प्रपञ्चादिभिराद्यन्ते वर्णान् शक्तीर्नियोजयेत् ॥
 मातृकान्यासः सम्प्रोक्तः स्थानेष्वेवं न्यसेत् प्रिये ! ।
 त्रितारमूलसकलप्रपञ्चादिस्वरूपतः ॥
 आर्य्यं पराब्धादेव्यै नम उक्ता व्यापकं न्यसेत् ।

प्रपञ्चन्यास एव स्याद् भुवनन्यासमाचरेत् ॥
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते अं आं इं अतलं वदेत् ।
 लोकश्च निलयश्चैव शतकोटिपदं ततः ॥
 गुह्याख्यायोगिनीमूलदेवतान्तं वदेत् प्रिये ! ।
 वदेदाधारशक्तां वा देव्यै तत्पादयोर्न्यसेत् ॥
 ईमूलं वितलं गुह्यतरं चानन्तसंज्ञकम् ।
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य गुल्फयोर्विन्यसेत् प्रिये ! ॥
 ऋं ऋं लृं सुतलं चातिगुह्यं चाचिन्त्यसंज्ञकम् ।
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य जङ्घयोर्विन्यसेत् प्रिये ! ॥
 लृं एं ऐं महातलश्च महागुह्यं पदन्ततः स्वतन्त्रकम् ।
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य जानुनोर्विन्यसेत् प्रिये ! ॥
 यौ यौ तलातलं देवि ! परमगुह्याभिधानकम् ।
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य ऊर्वोर्देवेशि ! विन्यसेत् ॥
 अं अं रसातलश्चैव रहस्यं ज्ञानसंज्ञकम् ।
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य गुह्यदेशे प्रविन्यसेत् ॥
 कवर्गेणापि पातालं लोकेति निलयेति च ।
 रहस्यं नितरां क्रियां गुह्यदेशे प्रविन्यसेत् ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य आधारे विन्यसेत् प्रिये ! ।
 चवर्गं भूरहस्यातिरहस्यं डाकिनीमपि ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य स्वाधिष्ठाने न्यसेत् प्रिये ! ।
 टवर्गेण च भुवो महारहस्यं राक्षिणीमपि ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य नाभौ च विन्यसेत् प्रिये ! ।
 तवर्गं स्वस्व परमरहस्यं लाकिनीमपि ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य हृदये विन्यसेत् प्रिये ! ।
 पवर्गश्च महागुह्यरहस्यं काकिनीमपि ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य तालुमूले न्यसेत् प्रिये ! ।

यवर्गश्च जनो गुप्ततरश्च शाकिनीमपि ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य आन्नायाश्च न्यसेत् प्रिये ! ।
 शवर्गश्च तपश्चातिगुह्यश्च हाकिनीमपि ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य ललाटे विन्यसेत् प्रिये ! ।
 लक्ष्यं सत्यं महाबुद्ध्यं याकिनीमपि च प्रिये ! ॥
 शेषश्च पूर्ववत् प्रोच्य ब्रह्मरन्ध्रे च विन्यसेत् ।
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते चतुर्दशभुवं वदेत् ॥
 नाधिपायै श्रोपरास्वादेव्यै च व्यापकं न्यसेत् ।
 कृत्स्नैवं भुवनन्यासं मूर्तिन्यासमथाचरेत् ॥
 केशवनारायणमाधवगोविन्दविष्णवः ।
 मधुसूदनसंज्ञश्च स्याद्विविक्रमवामनी ॥
 श्रीधरश्च हृषीकेशः पद्मनाभो दामोदरः ।
 वासुदेवश्च सङ्कर्षणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धकः ॥
 अक्षोल्केन्द्राणी चेशानी चोग्रार्दनयना तथा ।
 षट्द्विष्ट रूपिणी भूका नूनदोषैकनायिका ॥
 ऐङ्गारिणी चोच्चवती सर्वकामाञ्जनप्रभा ।
 अस्थिमालाधरा चेति सम्प्रोक्ताः स्वरदेवताः ॥
 भवः शर्वोऽथ रुद्रश्च पशुपतिश्चोग्र एव च ।
 महादेवस्तथा भीम ईशानस्तत्पुरुषाङ्गयः ॥
 अघोरसद्योजातौ च वामदेव इतीरितः ।
 करमद्रा खगचला गरिमादिफलप्रदा ॥
 छन्दोमयी जगत्स्थाना ज्वलत्तारा ततः परम् ।
 ज्ञानदा च टङ्गधरा तथा टङ्गुतिरीरिताः ॥
 कभादीनाश्च डान्तानां वर्णानां देवतास्त्रिमाः ।
 ब्रह्मा प्रजापतिर्विष्णुश्च परमेष्ठी पितामहः ॥
 विधाता च विरिञ्चिश्च स्रष्टा च चतुराग्नयः ।

हिरण्यगर्भ इत्युक्ताः क्रमाद् ब्रह्मादयो दश ।
 यक्षिणी रज्जिनी लक्ष्मीर्वज्रिणी शशिधारिणी ॥
 षडाधारलया सर्वनायिका हसितानना ।
 ललिता च क्षमा चेति प्रोक्तास्तात्त्वन्तदेवताः ॥
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते खरान् विष्णून् सशक्तिकान् ।
 चतुर्थ्या नमसा युक्तान् सस्तके चानने न्यसेत् ॥
 सस्कन्धपार्श्वकण्ठोरुजानुजङ्घापदेषु च ।
 दक्षादिवामपर्यन्तं विन्यसेत् परमेश्वरि ! ॥
 फडाद्यन्तयुतान्मन्त्री भवादीम् शक्तिसंयुतान् ।
 पादपार्श्वबाहुकण्ठपञ्चवक्त्रेषु विन्यसेत् ॥
 दशस्थानेषु ब्रह्मादीन् आदिशक्तियुतान्प्रसेत् ।
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते त्रीन्त्रिमूर्त्यात्मिकां वदेत् ॥
 आर्यै पराम्बादेव्यै च नमसा व्यापकं न्यसेत् ।
 मूर्त्तिन्यासं विधायेत्यं मन्त्रन्यासमथाचरेत् ॥
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते एकलक्षञ्च कोटि च ।
 भेदश्च प्रणवाद्येकाक्षरात्माश्लिलमन्त्रतः ॥
 ततोऽधिदेवतायै स्यात् सकलञ्च फलप्रदा । ✖
 आर्यै तथैककूटैश्चर्याम्बादेव्यै नमो वदेदिति ॥
 ईं उं ऊं ह्रादिहंसादि द्विकूटं पूर्ववत् परम् ।
 ऋं ॠं ॡं त्रादिकूटं पूर्ववत् परम् ॥
 ऌं एं ऐं चतुर्लक्षं चन्द्रादि पूर्ववत् परम् ।
 ओं औं अं अः पञ्चलक्षं सूर्यादि पूर्ववत् परम् ॥
 कां खां गं चैव षड्लक्षं स्कन्दादि पूर्ववत् परम् ।
 घं ङं चं सप्तलक्षं गणेशादि पूर्ववत् परम् ॥
 छं जं झं अष्टलक्षं वटुकादि पूर्ववत् परम् ।
 ञं टं ठं नवलक्षं शिवादि पूर्ववत् परम् ॥

डं टं णं दशलक्षं विष्णादि पूर्ववत् परम् ॥ ८१
 तं थं दं एकादशलक्षं रुद्रादि पूर्ववत् परम् ॥
 धं नं पं द्वादशलक्षं वाय्वादि पूर्ववत् परम् ॥ ८२
 फं बं भं त्रयोदशलक्षं लक्ष्म्यादि पूर्ववत् परम् ॥
 मं यं रं चतुर्दशलक्षं गौर्यादि पूर्ववत् परम् ॥ ८३
 लं वं शं पञ्चदशलक्षं दुर्गादि पूर्ववत् परम् ॥
 षं सं हं षोडशलक्षं त्रिपुरादि च षोडश ॥ ८४
 क्षरात्माखिलमन्त्राधिदेवतायै सकलं ततः ॥
 तथा फलप्रदायै च षोडश ईश्वरी पुनः ॥ ८५
 अम्बादेव्यै नमः प्रोक्ता मन्त्रन्यासो महेश्वरि ! ॥
 आधारलिङ्गयोर्नाभिहृत्कण्ठेषु च विन्यसेत् ॥ ८६
 विन्दौ तदूर्ध्वं मुक्ताभ्यां नादेनादन्त एव च ॥
 भ्रूमण्डले ब्रह्मरन्ध्रे विन्यसेत् कुलनायिके ! ॥ ८७
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते सर्वमन्त्रात्मिकापदम् ॥
 आर्य्यं पराम्बादेव्यै च हृदये व्यापकं न्यसेत् ॥ ८८
 मन्त्रन्यासं विधायेयं दैवतन्यासमाचरेत् ॥
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते अं आं सहस्रकोटि च ॥ ८९
 योगिनीकुलशब्दान्ते सेवितायै पदं वदेत् ॥
 निवृत्ताम्बापदादेव्यै नम इत्युच्चरेत् प्रिये ! ॥ ९०
 इमां योगिनीप्रतिष्ठां शेषं पूर्ववदाचरेत् ॥
 उं ऊं तपस्वी विद्याञ्च शेषं पूर्ववदाचरेत् ॥ ९१
 ऋं ॠं शान्तं तथा शान्तिं शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 ॡं ॢं मुनिं शान्त्यतीतां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥ ९२
 एं ऐं देवञ्च हृत्पद्मां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 औं औं राक्षसशब्दान्ते गगनां पूर्ववदुच्चरेत् ॥ ९३
 अं अः विद्याधरं रक्तां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥

कं खं महीशभां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।
 गं घं साध्यमहाकरालां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 ङं चं तथाप्सरोजायां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।
 छं जं गन्धर्वविजयां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 झं जं गुह्यकशब्दान्ते शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।
 टं ठं वक्षोऽपराजितां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 डं ढं किन्नरवामाञ्च शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।
 णं तं पद्मगज्येष्ठाञ्च शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 थं दं च पितरौद्राम्बां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।
 धं नं गणेशमायाञ्च शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 पं फं भैरवशब्दान्ते कुण्डलीं पूर्ववत् परम् ।
 बं भं वटुककालीञ्च शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 मं यं चेतेशशब्दान्ते कालरात्रिञ्च पूर्ववत् ।
 रं लं प्रथमभगवतीं शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 वं शं ब्रह्मा सर्वेश्वरीं शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।
 षं सं विष्णुञ्च सर्वज्ञां शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ॥
 हं लं रुद्रसर्वकर्त्रीं शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।
 चं चराचरशब्दान्ते कुलशक्तिञ्च पूर्ववत् ॥
 अङ्गुष्ठगुल्फजङ्घासु जानूरूकटिपार्श्वके ।
 स्तनवक्षःकरस्कन्धकर्णमूर्धस्त्रापि क्रमात् ॥
 दक्षभागादिवामान्तं विन्यसेत् कुलनायिके ॥
 वितारमूलमन्वान्ते सर्वदेवात्मिकां पदम् ॥
 आर्य्यं पराम्बादेव्यै च हृदये व्यापकं न्यसेत् ।
 देवन्यासं विधायैत्यं मातृकान्यासमाचरेत् ॥
 वितारमूलमन्वान्ते कवर्गानन्तकोटिभू ।
 चरौकुलसेवितायै आं क्षां हि मङ्गलापदम् ॥

अम्बादेव्यै नमोद्राक्षां ब्रह्मनाले ततः परम् ।	१०८
अम्बादेव्यै ततोऽनन्तकोटिभूतं ततो वदेत् ॥	
सेविताय ततो अं चं मङ्गलनाथाय ततो वदेत् ।	१०९
अं चं असिताङ्गभैरवाय नम उच्चरेत् ॥	
चवर्गं खेचरी ईं णीं चाकचर्चिका च महेश्वरी ।	११०
वैताल म इं लां चर्चिकं हरुं शेषञ्च पूर्ववत् ॥	
टवर्गं पातालचरीं ऊं हां योगेश्वरीं वदेत् ।	१११
कौमारीञ्च पिशाचञ्च उं हं योगेशचण्डकौ ॥	
तवर्गं दिक्चरीं ऋं हरसिद्धान्तवैष्णवीम् ।	११२
अपस्मारं ऋं सं हरसिद्धक्रोधादि पूर्ववत् ॥	
पवर्गं सहचरीं लृं षां भट्टिकावाह्यतः ।	११३
ब्रह्मराक्षसकं लृं षं भट्टोन्मत्तादि पूर्ववत् ॥	
यवर्गं स्याद्विवचरीं ऐं शां किलिकिलीतिच ।	११४
इन्द्राणीं चेटकं एं शं किलिः कापालिकिस्तथा ॥	
शवर्गं वनचरीं औं वां देवि ! कालादिरात्रि च ।	११५
चामुण्डां औं वं उच्चार्य कालरात्रिश्च भीषणः ॥	
लक्षं जलचरीं मां लां भवेत् पञ्चाञ्च भीषणम् ।	११६
महालक्ष्मीं शाकिनीञ्च अं लं पञ्चाञ्च भीषणः ॥	
संहारभैरवश्चैव शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ।	११७
मूलाधारलिङ्गनाभि अनाहतविशुद्धिषु ॥	
आज्ञाभालतलब्रह्मरन्ध्रे चैव प्रविन्यसेत् ।	११८
वितारमूलमन्त्रान्ते मातृभैरवशब्दतः ॥	
अधिपायै पराम्बादेव्यै नमो व्यापकं न्यसेत् ।	११९
मातृन्यासं महेशानि ! कुर्यादेवं समाहितः ॥	
एवं न्यस्ततनुर्देवि ! ध्यायेद् वीमनन्यधीः ।	१२०
अमृतार्णवमध्योद्यन्मणिक्षीपे सुशोभिते ॥	

कल्पवृक्षवनान्तस्थनवमाणिक्यमण्डपे ।
 नवरत्नमयं श्रीमत्सिंहासनगतेऽम्बुजे ॥
 त्रिकोणान्तःसमासीनं चन्द्रसूर्यसमन्वितम् ।
 अर्द्धाश्विकासमायुक्तं प्रविभक्तविभूषणम् ॥
 कोटिकन्दर्पलावण्यं सदा षोडशवार्षिकम् ।
 मन्दस्मितमुखाब्धोजं त्रिनेत्रं चन्द्रचूडकम् ॥
 दिव्याम्बरस्रगालेपं दिव्याभरणभूषितम् ।
 पानपात्रञ्च चिन्मुद्रां त्रिशूलं पुस्तकं करैः ॥
 विद्यासंसिद्धिविभ्राणं सदानन्दमुखेक्षणम् ।
 महाषोढोदिताशेषदेवतागणसेवितम् ॥
 एवं चित्ताम्बुजे ध्यायेदर्द्धनारीश्वरं शिवम् ।
 पुरुषं वा स्मरेद्देवि ! स्त्रीरूपं वा विचिन्तयेत् ॥
 अथवा निष्कलं ध्यायेत् सच्चिदानन्दलक्षणम् ।
 सर्वतेजोमयं देवि ! सचराचरविग्रहम् ॥
 ततः सन्दर्शयेन्मुद्रादशकं परमेश्वरि ! ।
 योनिं लिङ्गञ्च सुरभिञ्जेति मुद्राचतुष्टयम् ॥
 वनमालामहामुद्रां नभोमुद्रामिति क्रमात् ।
 यथाशक्ति जपेन्मन्त्रमूलं श्रीपादुकामपि ॥
 मूर्ध्नि सच्चिन्तयेद्देवि ! श्रीगुरुं शिवरूपिणम् ।
 सहस्रदलपद्मजे सकलशीतरश्मिप्रभम् ।
 वराभयकराम्बुजं विमलगन्धपुष्पस्रजम् ।
 प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणम् ।
 स्मरेत् शिरसि हंसगं तदभिधानपूर्वं गुरुम् ॥
 एवं न्यासे कृते देवि ! साक्षात् परशिवो भवेत् ॥
 मन्त्री नैवात्र सन्देहो निग्रहानुग्रहक्षमः ।
 महाषोढाक्षयं न्यासं यः करोति दिने दिने ॥

देवाः सर्वे नमस्यन्ति तं नमामि न संशयः ।
 महाषोढाह्वयं न्यासं यः करोति हि पार्वति ! ॥
 दिव्यचेतनं समुद्दिष्टं समन्ताद्दशयोजनम् ।
 कृत्वा न्यासमिमं देवि ! यत्र गच्छति मानवः ॥
 तत्र स्याद्विजयोत्तामः सन्मानं पौरुषं प्रिये ! ।
 महाषोढाकृतन्यासस्तदीक्षयति वन्दितः ॥
 मासान्मृत्युमवाप्नोति यदि त्राता सदाशिवः ।
 वज्रपञ्चरनामेदं मन्त्री न्यासं करोति यः ॥
 दिव्यन्तरीक्षभूशैलजसारण्यनिवासिनः ।
 प्रचण्डभूतवेतालदेवयक्षोरगादयः ॥
 भयग्रस्तेन मनसा तं नेच्छन्ति कुलेश्वरि ! ।
 महाषोढाह्वयं न्यासं ब्रह्मविष्णुशिवादयः ॥
 देवाः सर्वे प्रकुर्वन्ति ऋषयोऽपि मुनीश्वराः ।
 बहुनोक्तेन किं देवि ! नाशिश्याय प्रकाशयेत् ॥
 नापराय च देवेशि ! अन्यसिद्धिप्रदायिका ।
 आज्ञासिद्धिमवाप्नोति तस्माद्यासं समाचरेत् ॥
 अतः परतरः साक्षाद्देवताभावसिद्धये ।
 लोके नास्ति न सन्देहः सत्यमेतद्वदाय्यहम् ॥
 ऊर्ध्वासनायप्रवेशञ्च पराप्राप्तादचिन्तनम् ।
 महाषोढापरिज्ञानं नाल्पस्य तपसः फलम् ॥
 इति ते कथितं किञ्चिन्महान्यासादिकं प्रिये ! ।
 समासेन कुलेशानि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलार्णवे महाह्रस्व महाषोढाह्वयस्तुषं उक्तासः ।

पञ्चम उद्घासः ।

देव्युवाच । कुलेशाधारपात्राणां पिशितानाञ्च लक्षणम् ।

कुलद्रव्यस्य निर्माणं भेदमाहात्म्यमेव च ॥

अविधानेन यत् पापं सविधानेन यत् फलम् ।

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि वद मे करुणानिधे ! ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण त्रिदशैः समतां व्रजेत् ।

आधारेण विना भ्रंशो न च गृह्णन्ति मातरः ॥

तस्माद्विधिवदाधारं कल्पयेत् कुलनायिके ! ।

आधारं त्रिपदं प्राहुः षट्पदं वा चतुष्पदम् ॥

अथवा वर्तुलाकारं कुर्याद्देवि ! मनोरमम् ।

स्वर्णरौप्यमयैः कूर्मकपालालावुत्पलमयैः ॥

नारिकेलञ्च शङ्खञ्च मुक्ताशक्तिसमुद्भवम् ।

पुण्यक्षेत्रसमुद्भूतं पात्रं कुर्याद्विचक्षणः ॥

अतिसूक्ष्ममतिस्थूलं क्षिन्नं भिन्नञ्च वर्जयेत् ।

स्वर्णरौप्याणि ताम्राणि सर्वसिद्धिकराणि च ॥

शान्तिके चपलापात्रं स्तम्भने चैव शृणुयम् ।

नारिकेलञ्च वश्ये स्यादभिचारे च कूर्मजम् ॥

शङ्खं ज्ञानप्रदं शक्तिर्देवीप्रीतिप्रदायनी ।

कपालालावुपात्राणि सर्वपापहराणि च ॥

पुण्यक्षेत्रजपात्राणि सर्वपापहराणि च ।

उक्तेष्वेतेषु पात्रेषु पात्रमेकं प्रकल्पयेत् ॥

कुलद्रव्यं प्रवक्ष्यामि शृणु देवि ! समाहिता ।

अश्वसां द्वादशप्रस्थं प्रस्थाप्य तत्रमेव च ॥

तण्डुलानां चतुःप्रस्थं द्विप्रस्थञ्च तथाश्वसाम् ।

मुष्टिमात्राङ्गुरो देवि ! एकास्मिन् मेलयेद् घटे ॥

शीतादिरहिते स्थाने स्थापयेद्दीरवेश्मनि ।
 पञ्चादग्नौ समारोप्य जम्बालसदृशं पचेत् ॥
 अवरोप्य पुनः शीतामवस्थां प्रापयेत्ततः ।
 पादेन प्रस्थकैः पिष्ट्वा हस्ताभ्यां मेलयेत् सुधीः ॥
 प्रस्थार्धान् तण्डुलान् वाप्यपरेद्युस्तत् समुद्धरेत् ।
 सम्यक् संमर्द्य तन्नेण पाकमालोढ्य मेलयेत् ॥
 एषा पैष्टीति विख्याता पूजिता देवदानवैः ।
 गौडी चूर्णमयी वञ्जुलत्वक् सहसाम्भसा ॥
 दशप्रस्थं कुलेशानि ! धातकीकुसुमं समम् ।
 नारिकेलप्रसूनं वा चैकप्रस्थं विनिक्षिपेत् ॥
 हरीतकी चाक्षफलं वसुनिष्कप्रमाणतः ।
 वङ्गितिकटुकश्चापि निष्कमात्रप्रमाणतः ॥
 गुडसन्मिश्रमेकस्मिन् योजयेत् सुहृदे घटे ।
 करेण भ्रामयेत् सम्यगनुलोमविलोमतः ॥
 अष्टोत्तरशताह्वया त्रिषु रात्रिन्दिवं सतम् ।
 दशाहेन तु पाकः स्यात् पीयते तत्र योगिनी ॥
 एषा गौडीति कथिता शिवसायुज्यहेतुका ।
 द्विगुणं मकरन्दः स्याद्धारि संयोजयेद् घटे ॥
 द्वादशाहेन पाकः स्याच्छेषमन्यत् पुरोक्तवत् ।
 एषा माध्वी समुद्दिष्टा देवताप्रीतिकारिणी ॥
 एका शुण्ठी द्विवङ्गिश्च मरीचद्वितयं तथा ।
 धातकी च चतुष्कं स्यात् पुष्पाणि षट् मधुत्रयम् ॥
 अशीतिगुडसन्मिश्रं शेषमन्यत् पुरोक्तवत् ।
 इदं मनोहरं द्रव्यं योगिनीपानमुत्तमम् ।
 सार्धेन्दुपलको दध्ना माहिषं प्रस्थमात्रकम् ॥
 मोचापकशतञ्चापि योगोऽयं मदिरा स्मृता ।

तं मेलयित्वा संयोज्य साङ्गं वंशपुटे पचेत् ॥
 चत्वारिंशद्दिनान्यष्टौ पङ्के पङ्कजसन्धवे ।
 विधायोद्धृत्य किरणैः सौरैः सर्वाणि शोषयेत् ॥
 यदा च कठिनीभावस्तदा संगृह्य मानतः ।
 गुञ्जाफलप्रमाणन्तु जले सन्मिलितं शुभम् ॥
 आत्मस्थं पूरयेत् पात्रं मकरन्दरसैः परम् ।
 एतदप्युत्तमं द्रव्यं सर्वदेवप्रियं प्रिये ! ॥
 एतानि मदहेतूनि मदान्यन्यानि कारयेत् ।
 पानसं द्राक्षमाध्वीकं खार्जूरं तालमैक्षवम् ॥
 मधुच्छिष्टन्तु माध्वीकं मैरेयं नारिकेलजम् ।
 मद्यान्येकादशैतानि भुक्तिमुक्तिकराणि च ॥
 द्वादशन्तु सुरामद्यं सर्वेषामुत्तमं प्रिये ! ।
 पैष्टी गौडी च माध्वी च विज्ञेया विविधा सुरा ॥
 सर्वसिद्धिकरी पैष्टी गौडी भोगप्रदायिनी ।
 माध्वी मुक्तिकरी ज्ञेया सुराख्या देवता प्रिये ! ॥
 विद्याप्रदैक्षवी ज्ञेया द्राक्षा राज्यप्रदा भवेत् ।
 तालजा स्तम्भने शस्ता खार्जूरी रिपुनाशिनी ॥
 नारिकेलभवा श्रीदा पानसी च शुभप्रदा ।
 मधुजाख्या ज्ञानकरी दारिद्र्यरिपुनाशिनी ॥
 मैरेयाख्या कुलेशानि ! सर्वदा पापहारिणी ।
 क्षीरवृक्षसमुद्भूतं मद्यं वल्कलसम्भवम् ॥
 मधुपुष्पसमुद्भूतमासवं तण्डुलोद्भवम् ।
 यस्यानन्दं निर्विकारं समानि च मनोहरम् ॥
 मद्यं तदुत्तमं देवि ! देवानां प्रीतिकारकम् ।
 आत्मस्थं पूरयेत् पात्रं परमानन्दवाचरः ॥
 एतदामोदकं द्रव्यं सर्वदेवप्रियं प्रिये ! ।

सुरादर्शनमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
 तद्गन्धाघ्राणमात्रेण शतक्रतुफलं लभेत् ।
 तस्य सन्दर्शमात्रेण तीर्थकोटिफलं लभेत् ॥
 देवि ! तत्पानतः साक्षात्तभेन्मुक्तिं चतुर्विधाम् ।
 इच्छाशक्तिः सुरामोदे ज्ञानशक्तिश्च तद्विवे ॥
 तत्स्वादे च क्रियाशक्तिस्तदुल्लासे परा स्थितिः ।
 मदिरा ब्रह्मगा प्रोक्ता चित्तशोधनसाधनी ॥
 तासामेकां समुद्धृत्य पूजाकर्म समारभेत् ।
 मद्यं मांसादि विजया चाष्टगन्धैश्च संश्रिता ॥
 संमर्द्य वटकान् कृत्वा संगृह्याथ विचक्षणः ।
 मद्याभावे तु वटिकां जले संयुज्य तर्पयेत् ॥
 गुडमिश्रेण तक्रेण तेन वा मधुभाजिना ।
 सौवीरेणाथवा कुर्यादेतत् कर्म न लोपयेत् ॥
 प्रमादाद्यदि लुप्येत देवताशापमाप्नुयात् ।
 मांसदर्शनमात्रेण सुरादर्शनवत् फलम् ॥
 मांसन्तु त्रिविधं प्रोक्तं खभूजलचरं प्रिये ! ।
 यथासम्भवमप्येवं तर्पणार्थं प्रकल्पयेत् ॥
 पिबद्देवतयज्ञेषु देवि ! हिंसा विभाविता ।
 आत्मार्यं प्राणिनां हिंसा कदाचिन्नोदिता प्रिये ! ॥
 स्वनिमित्तं दणं वापि हृदयेन कदाचन ।
 देवतार्थं द्विजं गां वा हत्वा पापैर्न लिप्यते ॥
 मामनादृत्य पुण्येऽपि पापं स्यात् प्रत्यवायतः ।
 मन्निमित्तं चरेत् पापं पुण्यं भवति शान्भवि ! ।
 यैरेव पतनं द्रव्यैः सिद्धिस्तैरेव चोदिता ॥
 श्रीकौलदर्शने चापि भैरवेण महात्मना ।
 यत् कर्म कुर्वतां पुंसां कर्मलोपो भवेद् यदि ॥

तत् कर्म ते प्रकुर्वन्ति सप्तकोटिसुनीश्वराः ।
 हन्यान्मन्त्रेण चानेन त्वाभिमन्त्र्य पशुं प्रिये ! ॥
 गन्धपुष्पाक्षतैः पूज्यमन्यथा नरकं व्रजेत् ।
 शिवोत्कृत्तमिदं चाशु अतस्तां शिवतां व्रजेत् ॥
 तद्वुध्वाशु पशो ! त्वं हि माशिवस्त्वं शिवोऽसि हि ।
 ब्रह्मा स्यात् सलिले विष्णुर्गन्धे रुद्रश्च तद्रसे ॥
 परमात्मा तदानन्दे तस्मात् सेव्यमिदं प्रिये ! ।
 मांसाभावे तु लशुनमार्द्रकं नागपल्लवम् ॥
 आदाय पूजयेद्देवौमन्यथा निष्फलं भवेत् ।
 मत्स्यमांसविहीनेन मद्येनापि न तर्पयेत् ॥
 न कुर्यान्मद्यसामान्यं विना द्रव्येण पूजयेत् ।
 पिशितं तिलमात्रन्तु तिलार्द्धमपि विन्दुना ॥
 सक्तत्तर्पणमात्रेण सर्वयज्ञफलं लभेत् ।
 कुलपूजासमं नास्ति पुण्यमन्यज्जगत्त्रये ॥
 तस्मादयः पूजयेद्भक्त्या भक्तिमुक्तयोः स भाजनम् ।
 अनधीतोऽप्यशास्त्रज्ञो गुरुभक्तो दृढव्रतः ॥
 कुलपूजारतो यस्तु स मे प्रियतमो भवेत् ।
 चतुर्णामपि वर्णानामाश्रमाणामपीश्वरि ! ।
 पुंस्त्रीनपुंसकानान्तु पूजितेऽष्टफलप्रदा ॥
 इहामुत्र शुभं दद्यात् पूजिता सुबधूरिव ।
 अपूजिता त्वं देवेशि ! दुःखदा कुबधूरिव ॥
 कुलपूजां विना यस्तु करोत्येवं सुदुर्मतिः ।
 स याति नरकं घोरमेकविंशतिभिः सह ॥
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन कुलपूजारतो भवेत् ।
 लभते सर्वसिद्धीश्च नात्र कार्या विचारणा ॥
 आराधनासमर्थश्चेद्दद्यादर्चनसाधनम् ।

यो दातुं नैव शक्नोति कुर्यादर्चनसाधनम् ॥
 सम्यक् शतक्रतून् कृत्वा यत् फलं समवाप्नुयात् ।
 तत् फलं समवाप्नोति सकृत् कृत्वा कुलार्चनम् ॥
 कृत्वा षोडशदानानि यत्फलं लभते प्रिये ! ।
 तत्फलं समवाप्नोति कृत्वा श्रीचक्रदर्शनम् ॥
 सार्धविकोटितीर्थेषु स्नात्वा यत्फलमाप्नुयात् ।
 तत्फलं लभते भक्त्या कृत्वा श्रीचक्रदर्शनम् ॥
 बहुनोक्तेन किं देवि ! यथा भक्त्या ददाति यः ।
 कुलाचार्याय पूजार्थं कुलद्रव्यं स धर्मवित् ॥
 शैवे वा वैष्णवे शाक्ते शैरेषु शतदर्शने ।
 बौद्धे पाशुपते सांख्ये तथा व्रतमुखेऽपि वा ॥
 दक्षिणे वामसिद्धान्ते वैदिकादिषु पार्वति ! ।
 विना नीलसिताभ्यान्तु पूजनं निष्फलं भवेत् ॥
 कुलद्रव्यैर्विना कुर्याज्जपपूजातपोव्रतम् ।
 निष्फलं तद्भवेद्देवि ! भस्मनैव यथाहुतम् ॥
 यथैवान्तश्चरा राज्ञः प्रियाः स्युर्न वहिश्चराः ।
 तेनान्तर्यागनिष्ठा ये प्रिया मे देवि ! नापरे ॥
 समर्पयन्ति ये भक्त्या आवाभ्यां पिशितासवम् ।
 उत्पादयति चानन्दं सत्प्रियाः कौलिकाश्च ये ॥
 आवयोः परमाकारं सच्चिदानन्दलक्षणम् ।
 कुलद्रव्योपभोगेन परिस्फुरति चान्यथा ॥
 चन्तस्थानुभवोक्तासो मनोवाचामगोचरः ।
 कुलद्रव्योपभुक्तेन जायते नान्यथा प्रिये ! ॥
 सेविते च कुलद्रव्ये कुलतत्त्वार्थदर्शनः ।
 जायते भैरवावेशः सर्वत्र समदर्शनः ॥
 तमः परिहृतं वेश्म यथा दीपेन दृश्यते ।

तथा मायावृतो ह्यात्मा ज्ञानदीपेन दृश्यते ।
 मन्त्रपूतं कुलद्रव्यं गुरुदेवार्पितं प्रिये ! ॥
 ये पिवन्ति जलं तेषां स्तनपानं न विद्यते ।
 मद्यन्तु भैरवो देवो मद्यं शक्तिः समीरिता ॥
 अहोभोक्ता च मद्यस्य मोहयेदमरानपि ।
 तन्मैरयं शिवं पीत्वा यो वा विकुरुते नरः ॥
 मद्यगानैकपरो भूत्वा स मुक्तः स च कौलिकः ।
 सुराशक्तिः शिरोमांसं तद्भोक्ता भैरवः स्वयम् ॥
 तयोरेकं समुत्पन्नमानन्दो मोक्षमुच्यते ।
 आनन्दं ब्रह्मणोरूपं तच्च देहे व्यवस्थितम् ॥
 तस्याभिव्यञ्जकं मद्यं योगिभिस्तेन पीयते ।
 कुम्भकम्बुकपालानि मधुपूर्णानि विभ्रतः ॥
 किं न पश्यति लोकोऽयं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ।
 निःशङ्को निर्भयो वीरो निर्लज्जो निष्कृतूहलः ॥
 निर्णीतवेदशास्त्रार्थो वरदां वारुणीं पिवेत् ।
 मन्त्रसंस्कारसंशुद्धासृतपानेन पार्वति ! ॥
 जायते देवताभावो भवबन्धविमोचकः ।
 ब्राह्मणस्य सदा पेयं क्षत्रियस्य रणागमे ॥
 गवामालम्बने वैश्य शूद्रस्यालोष्टकर्मणि ।
 देवान् पितॄन् समभ्यर्च्य देवि ! शास्त्रोक्तवर्त्मना ॥
 गुरुं स्मरन् पिवन्मद्यं खादन् मांसं न दोषभाक् ।
 तृप्तार्थं सर्वदेवानां ब्रह्मज्ञानं विधाय च ॥
 सेवते मधुमांसानि तृणया चेत् स पातकी ।
 मन्त्रार्थस्मरणञ्चैव मनसः स्थिरहेतवे ॥
 भवपाशनिवृत्त्यर्थं ज्ञानपानं समाचरेत् ।
 ॥ सेवेत सुखार्थाय मद्यादीनि स पातकी ॥

प्राशयेद्देवताप्रीत्या ह्यभिलाषविवर्जितः ।
 मत्स्यमांससुरादीनां मादकानां निषेवणम् ॥
 यागकालं विनान्यत्र दूषणं कथितं प्रिये ॥
 यथा क्रतुषु विप्राणां सोमपानं विधीयते ॥
 मद्यपानं तथा कार्यं समग्रभोगमोक्षदम् ।
 श्रीगुरोः कुलशास्त्रेभ्यः सस्यग्विज्ञाय वासनाम् ॥
 पञ्चमुद्रां निषेवेत चान्यथा पलितो भवेत् ।
 आवृत्तिं गुरुपङ्क्तिञ्च वटुकादीनपूज्य च ॥
 वीरोऽप्यत्र वृथापानं देवताशपमाप्नुयात् ।
 अथवा भैरवं देवं अकृत्वा मन्त्रतर्पणम् ॥
 यशुपानविधौ पीत्वा वीरोऽपि नरकं व्रजेत् ॥
 अज्ञात्वा कौलिकाचारं अथवा गुरुपादुकाम् ॥
 योऽस्मिन् तन्त्रे प्रवर्त्तत तन्तु पीडयसे ध्रुवम् ।
 कौलज्ञाने ह्यसिद्धो यस्तदद्रव्यं भोक्तुमिच्छति ॥
 स महापातकौ ज्ञेयः सर्वधर्मवहिष्कृतः ।
 समयाचारहीनस्य वैधवृत्तित्वमानिनः ॥
 न सिध्येन्मत्कृतं सर्वं तत्तस्य नरकायते ।
 यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्त्तते कामचारतः ॥
 स सिद्धिमिह नाप्नोति परत्र नरके गतिम् ।
 स्वेच्छायारममाणो यो दौर्वासंस्कारवर्जितः ॥
 न तस्य सद्गतिः कापि तपस्तीर्थव्रतादिभिः ।
 असंस्कृतं पिबेद्द्रव्यं कलात्कारेण मैथुनम् ॥
 अप्रियेण हतं मांसं रौरवं नरकं व्रजेत् ।
 कौलाः पाशुपताश्चैव पञ्चहयविडम्बकाः ॥
 केशसंख्या स्मृतां यावत्तावत्तिष्ठति रौरवे ।
 कुलद्रव्याणं सेवन्ते येऽन्यदर्शनमाश्रिताः ॥

सदङ्गरोमसंख्यातं भूतयोनिषु जायते ।
 मदप्रच्छादितात्मा च न किञ्चिदपि वेत्ति च ॥
 न ध्यानं न तपो नार्द्धा न धर्मो न च सत्क्रिया ।
 न मन्त्रदेवगुर्वात्माविचारो न हि कौलिकः ॥
 केवलं विषयाशक्तः पतत्येव न संशयः ।
 मद्याशक्तो न पूजार्थी मांसाशी स्त्रीनिषेवकः ॥
 कौलोपदेशहीनो यः सोऽक्षयं नरकं व्रजेत् ।
 अमंस्कारीतु योनौ स्यात् पञ्चमुद्रां निषेवते ॥
 कुलेशि ! ब्रह्मनिष्ठोऽपि निन्द्यतामधिगच्छति ।
 लिङ्गत्रयविशेषज्ञः षड्धारविभेदकः ॥
 पीठस्थानानि चागत्य महापद्मवनं व्रजेत् ।
 आभूलाधारमात्रद्वारन्ध्रं गत्वा पुनः पुनः ॥
 चिच्चन्द्रकुण्डलीशक्तिः सासवस्य सुखोदयः ।
 व्योमपद्मजनिस्सुन्दसुधापानरतो नरः ॥
 मधुपायी समं प्रोक्तस्त्रितरे मद्यपायिनः ।
 पुण्यापुण्यपशुं हत्वा ज्ञानखड्गेन योगवित् ॥
 परे शिवे ! नयेच्चित्तं पलाशी स निगद्यते ।
 मनसा चेन्द्रियगणं संयोज्यात्मनि योगवित् ॥
 मांसाशी स भवेद्देवि ! शेषाः स्युः प्राणिहिंसकाः ।
 अप्रबुद्धापशूक्तो हि प्रबुद्धा कौलिकस्य च ॥
 शक्तीनां सेवको यस्तु स भवेत् शक्तिसेवकः ।
 परशक्त्यात्ममिथुनसंयोगानन्दनिर्भरः ॥
 य आस्ते मैथुनं तत्स्थादपरे स्त्रीनिषेवकाः ।
 इत्यादि पञ्चमुद्राणां वासना कुलनायिके ॥
 ज्ञात्वा गुरुमुखाद्देवि ! यः स्मरेत् सतु मुच्यते ।
 इति ते कथितं किञ्चित् कुलद्रव्यादिलक्षणम् ।

समासेन कुलेशानि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलार्थवे महारहस्ये कुलद्रव्यादिसंस्कारकथनं नाम पञ्चम उक्तासः ।

षष्ठ उक्तासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि पूजनस्य च लक्षणम् ।

कुलद्रव्यादिसंस्कारमर्चनं वद मे शिव ! ॥

इश्वर उवाच शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण स्तूयसे देवदानवैः ॥

निरस्तपातका यत्र मानवाः पुण्यकर्मिणः ।

कुलज्ञानसुसम्पन्ना भजन्ते च दृढव्रताः ॥

पूर्णाभिषेकसाहितो वेदशास्त्रार्थतत्त्ववित् ।

देवता गुरुभक्तस्तु नियतात्मारर्चयेत् प्रिये ! ॥

कुलागमरहस्यज्ञो देवताराधनोत्सुकः ।

गुरुपदेशसंयुक्तः पूजयेत् कुलनायिके ! ॥

शुद्धात्मा चाति संहृष्टः क्लोधलील्यविर्वर्जितः ।

पशुव्रतादिविमुखः सुमुखस्तु यजेत् प्रिये ! ॥

यदा पुंसः कृतार्थस्य कालेन बहुना प्रिये ! ॥

मत्प्रसादेन भूयाच्च द्रव्यशक्तिसमागमः ॥

तदर्द्धं तर्पणं कुर्याद्द्रव्यैः श्रीभैरवोदितैः ।

गुरुपदेशविधिना चान्यथा पतनं भवेत् ॥

मन्त्रयोगेन देवेशि ! कुर्यात् श्रीचक्रपूजनम् ।

तदहं तु त्वया साङ्गं गृह्णामि स्वयमादरात् ॥

भैरवोऽहमिति ज्ञानात् सर्वज्ञादिगुणान्वितः ।

इति संचिन्त्य योगीन्द्रः कुलपूजां समाचरेत् ॥

इत्यादि लक्षणोपेतः कौलिको नियतव्रतः ।

यस्यां समर्चयेद्देवि ! भक्तिमुत्तयोः स भाजनम् ।

एकान्ते विजनेऽरण्ये देशे वाधाविवर्जिते ।
 सूक्ष्मासने समासीनः प्राङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः ॥
 अमृतार्णमणिद्वीपे कल्पवृक्षतरोस्तले ।
 वज्रप्राकारसन्दीपं स्मरेन्माणिक्यमण्डपम् ॥
 पुष्पमालावितानाढ्यं प्रच्छन्नपटसंवृतम् ।
 कर्पूरदीपभास्वन्तं धूपामोदसुगन्धिकम् ॥
 तन्मण्डपं सुधात्मानं ध्यात्वा नाकुलचेतसा ।
 त्रीगुरोराज्ञया देवि ! कुलपूजां समाचरेत् ॥
 आत्मस्थानमनुद्रव्यदेहशुद्धिस्तु पञ्चमी ।
 यावन्न कुरुते मन्त्रो तावद्देवार्चनं कुतः ॥
 सुम्नान्भूतसंशुद्धिं प्राणायामादिभिः प्रिये ! ।
 षडङ्गाद्यखिलन्यासैरात्मशुद्धिः समीरिता ॥
 संमार्जनानुलेपाद्येदर्पणोदरवत् कृतम् ।
 वितानधूपदीपादि पुष्पमालोपशोभितम् ॥
 पञ्चवर्णरजश्चितं स्थानशुद्धिरितीरिता ।
 ग्रथित्वा मातृकावर्णमूलमन्त्राक्षराणि च ॥
 क्रमोत्क्रमाद्विराट्स्थ्या मन्त्रशुद्धिरितीरिता ।
 पूजाद्रव्यासनं प्रोक्ष्य मूलेनैव विधानवित् ॥
 दर्शयेद्वेनुमुद्राच्च द्रव्यशुद्धिरितीरिता ।
 पीठे देवं प्रतिष्ठाप्य सकलीकृतविग्रहः ॥
 मूलमन्त्रेण दीप्तात्मा न्यासद्रव्योदकेन च ।
 त्रिवारं प्रोक्षयेद्विद्वान् देहशुद्धिरितीरिता ॥
 पञ्चशुद्धिं विधायेत्यं पश्चाद् यजनमाचरेत् ।
 सा पूजा सफला प्रोक्ता चान्यथा निष्फला भवेत् ॥
 मण्डलेन विना पूजा निष्फला कथिता प्रिये ! ।
 तस्मान्मण्डलमालिख्य विधिबत्तत्र पूजयेत् ॥

अखण्डमण्डलाकारं विश्वं वाप्य चराचरम् ।
 त्रैलोक्यं मण्डितं येन मण्डलं तत् सदाशिवम् ॥
 उद्यानं चतुरस्रं स्यात् कामरूपञ्च वर्तुलम् ।
 जालन्धरञ्च चन्द्रार्द्धं त्र्यस्रं पूर्णगिरिर्भवेत् ॥
 अभ्यर्च्य मण्डलं पञ्चादाधारं स्थापयेत् क्रमात् ।
 गङ्गामर्घ्यं भोगपूजा वलिपात्रञ्च पञ्चधा ॥
 मूलपात्रन्तु संस्थाप्य अभ्यर्च्य चासनेन तु ।
 सम्पूज्य मूलमन्त्रेण कुलेश्वरि ! विधानवित् ॥
 तत्र मासप्रमाणन्तु मत्स्यं मांसं विनिक्षिपेत् ।
 नष्टैः पर्युषितोद्दिष्टैर्दुर्गन्धैर्गन्धवर्जितैः ।
 हेतुभिः सह पात्रस्थैस्तर्पितं निष्फलं भवेत् ।
 स्वाधिष्ठैश्च वाधिष्ठैश्च द्रव्यैरमृतसन्निभैः ॥
 मनोहरैर्महेशानि ! तर्पणं सफलं भवेत् ।
 असंस्कृतं सुरापानं कलहव्याधिदुःखदम् ॥
 कीर्तिरायुश्च सौख्यञ्च धर्मोविद्या च नश्यति ।
 तस्मात् संस्कृत्य विधिवत् कुलद्रव्यं ततोऽर्चयेत् ॥
 अन्यथा नरकं याति तद्भोक्ता नात्र संशयः ।
 विना द्रव्याधिवासेन न जपेन स्मरेत् प्रिये ! ॥
 ये स्मरन्ति नरा मृदास्तेषां दुःखं पदे पदे ।
 नासवेन विना मन्त्रो न मन्त्रेण विनासवः ॥
 परस्परविरोधित्वात् कथं पूजा विधीयते ।
 तत् संशयनिवृत्तिञ्च ज्ञात्वा गुरुमुखात् प्रिये ! ॥
 वीक्षणं प्रोक्षणं ध्यानं मन्त्रमुद्राविशोधनम् ।
 द्रव्यं तर्पणयोग्यं स्यात् देवताप्रीतिकारकम् ॥
 अग्निसूर्य्येन्दुब्रह्मेन्द्र विष्णुरुद्रसदाशिवैः ।
 चतुर्विंशतिमन्त्रैः स्यान्मन्त्रश्चैव परामृतम् ॥

अमृता मानदा पूषा तुष्टिः पुष्टीरतिधृतिः ।
 शशिनी चन्द्रिका कान्तिर्जोत्स्ना श्रीः प्रीतिरङ्गदा ॥
 पूर्णा पूर्णामृता चेति कथिताः कुलनायिके ! ।
 सौम्याः कामप्रदायिन्यः षोडशस्वरजाः कलाः ॥
 तपनो तापिनी धूम्ना मरीचिज्वालिनी रुचिः ।
 सुषुम्ना भोगदा विश्वा रोधिनी धारिणी चमा ॥
 कलाढ्या वसुधाः सौराः प्रभा द्वादश ईरिताः ।
 धूम्नार्चिरूपा ज्वलिनी ज्वालिनी विस्फुलिङ्गिनी ॥
 सुश्रीस्वरूपा कपिला हव्यकव्यवहा तथा ।
 आग्नेया यादि वर्णाद्या दशधर्मप्रदाः कलाः ॥
 तुष्टिर्मेधा स्मृतिर्ऋद्धिः कान्तिर्लक्ष्मीर्द्युतिः स्थिरा ।
 स्थितिः सिद्धिरिति प्रोक्ता कचवर्गकला दश ॥
 अकारार्ण समुद्भूता ब्रह्मणस्तु कला इमा ।
 जवाकपालिनी शान्तिरीश्वरी रतिकामिके ॥
 वरदा ह्लादिनी प्रीति तथाच दशमी स्मृता ।
 उकारप्रभवा विष्णुजाताः स्युः स्थितये कलाः ॥
 तीक्ष्णा रौद्री भया निद्रा क्षुत्तृष्णा क्रोधिनी प्रिया ।
 उक्कारो मृत्युरित्युक्ता पयवर्गाः कला दश ॥
 मकारप्रभवा रुद्रजाताः संहृतये कलाः ।
 शवर्गस्य चतस्रः स्युः पोता श्वेतारूपा सिता ॥
 सवर्गगास्ततस्त्रिस्तः सुस्थिरा तारिणी सिता ।
 कलाश्चेश्वरसंजाता स्थिरज्ञानाय विन्दुगाः ॥
 निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्ति स्तथैव च ।
 इन्धिका दौपिका चापि रेचिका मोचिका परा ॥
 सूक्ष्मा सूक्ष्मामृता ज्ञाना मृता चाप्यायिनी तथा ।
 व्यापिनी व्योमरूपा च विन्दन्ताः स्वरजाः कलाः ॥

सदाशिवभवा नादादनुग्रहकलाः क्रमात् ।
 प्रथमन्तु कृते हंसः प्रतद्विष्णुरनन्तरम् ॥
 त्र्यम्बकन्तु तृतीयं स्याच्चतुर्थस्तत्परादिकः ।
 विष्णुर्योनिं कल्पयतु पञ्चमः कल्पनामनुः ॥
 चतुर्थरतिमन्त्राः स्युर्देवता वाङ्मयपूजिताः ।
 मन्त्रजापश्च संप्रोक्त आत्मस्तवश्च पञ्चभिः ॥
 अखण्डकरसानन्दकरे परसुधात्मनि ।
 स्वच्छन्द स्मरणे मन्त्राद्भवत्यमृतरूपिणी ॥
 अकुलस्थामृताकारे शुद्धज्ञानकरे वरे ।
 अमृतत्वं विधेह्यस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि ॥
 तद्रूपिण्येकरूपित्वं कृत्वा चैतत् स्वरूपिणि ।
 भूत्वा परामृताकारं मयि विस्फुरणं कुरु ॥
 वाग्भवं पावनं भूमिः पुष्टिरिन्दुः समीरिता ।
 स्थितिश्च पावकान्धश्च गत्वाह्निन्दुमलङ्कृता ॥
 स्थिरार्चिषेन्दुसंयुक्ता श्वेता विन्दुयुगान्विता ।
 तथामृतपदं ब्रूयात्तत्पश्चादमृतोद्भवे ॥
 तथामृतेश्वरोत्पुक्ता पश्चादमृतरूपिणि ।
 अमृतं सावय इन्द्रं द्विष्टान्तो द्रव्यशुद्धिक्त् ॥
 अमृतेशि मनुः प्रोक्तः पञ्चविंशद्भिरक्षरैः ।
 वाग्भवं वद युग्मश्च वाग्वादिनी ततः परम् ॥
 ऐं क्लीं सौं वमादीनि ऐं क्लीं ततः परम् ।
 क्लिन्ने क्लेदय क्लेदय महाक्षोभं कुरु कुरु क्लीं नमः ॥
 मोक्षं कुरु कुरु ह्रीं क्लीं ।
 वाग्भवं वद युग्मश्च वाग्वादिनीति वाग्भवम् ॥
 कामराजं ततः क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदयेति च ।
 महामोक्षं कुरुयुग्मं कामराजमतः परम् ॥

तार्त्तीयं मोक्षशब्दान्ते कुरु युग्मं वदेत्ततः ।
 स्यात् प्रासादपरा चान्ते सप्तत्रिंशद्विरचरैः
 दीपनीमनुरौत्युक्तः सर्वसिद्धिकरः प्रिये !
 एताः कला मातृकाप्यथकादिका मनूनपि ।
 अमृतेशी दीपनीञ्च मूलमन्त्रमपि क्रमात् ।
 एकद्वित्रिचतुः पञ्च त्रिचत्वारिकमस्त्रिके ! ।
 संसृष्टाभ्यर्च्य पात्रन्तु पूजयेद्देनुमद्रया ।
 ब्रह्माण्डखण्डसम्भृतमशेषरससम्भृतम् ॥
 आपूरितं महाग्रासं पौयूषरसभावहम् ।
 शुद्धद्रव्येण तेनापि शुद्धपुष्पाक्षतैरपि ॥
 न्यासोक्तसर्वमन्त्रैश्चाप्यात्मानं पूजयेत् प्रिये ! ।
 मूर्द्ध्नि श्रीगुरुपङ्क्तीश्च मूलाधारे च पादुकाम् ॥
 दिव्यौघे चादिनाथश्च तच्छक्तिश्च सदाशिवः ।
 तत्पत्नी चेश्वरस्तस्या भार्या रुद्रश्च तद्वधूः ॥
 विष्णुश्च तत्रिया ब्रह्मा तत्कान्ता द्वादशे स्थिता ।
 सिद्धौघे सनकश्चैव सनन्दश्च सनातनः ॥
 सनत्कुमारश्च सनत्कुजातश्च ऋतुः स्मृतः ।
 दत्तात्रेयो रैवतको वामदेवस्ततः परम् ॥
 ततो व्यासश्च शुक्रश्च एकादश समौरिताः ।
 मानवौघे नृसिंहश्च महेशो भास्करस्तथा ॥
 महेंद्रो माधवो विष्णुः षडैते च प्रकीर्त्तिताः ।
 नमोऽन्ते पूजयेद्देवि ! दिव्यौघे परमः शिवः ॥
 महाशिवश्च सिद्धौघे मानवौघे सदाशिवः ।
 ततः पीठं समभ्यर्च्य देवीमावाहयेत् प्रिये ! ॥
 महापद्मवनान्तस्थे कारणानन्दविग्रहे ।
 सर्वभूतहिते मातरिह्येहि परमेश्वरि ! ॥

देवेशि ! भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते ।
 धावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भव ॥
 मन्त्रेणानेन चावाह्य यजेद्देवीमनन्यधीः ।
 ध्यात्वा सुद्रां प्रदर्श्याथ गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥
 चिन्मयस्याप्रमेयस्य निर्गुणस्य शरीरिणः ।
 साधकानां हितार्थाय ब्रह्मणो रूपकल्पना ॥
 कुण्डस्थण्डिलयोर्मध्ये शूर्पकुण्डपटेषु वा ।
 मण्डले फलके मूर्द्ध्नि हृदयेषु प्रकीर्त्तिताः ॥
 एषु स्थानेषु देवेशि ! यजन्ति परमं शिवम् ।
 अरूपं रूपिणं कृत्वा कर्मकाण्डरता मराः ॥
 गवां सर्वाङ्गजं क्षीरं सावयेत्तन्मुखे यथा ।
 तथा सर्वाङ्गगोदेवः प्रतिमादिषु राजते ॥
 आभिरूप्याश्च विम्बस्य पूजायाश्च विशेषतः ।
 साधकस्य च विश्वासात् सात्विका देवता भवेत् ॥
 गवां सर्पिः शरीरस्थं न करोत्यङ्गपोषणम् ।
 स्वकर्मरचितं दत्त महन्त्वामेव पोषणम् ॥
 स्वकर्मरचितं दत्तं पुनस्त्वामेव पोषयेत् ।
 एवं सर्वशरीरस्थमात्मनः परमेश्वरि ! ॥
 विना च समयं देवि ! न ददाति फलं नृणाम् ।
 सकललोकस्य तन्प्राणांस्तदीयानीन्द्रियाणि च ॥
 प्रतिष्ठाप्यार्चयेद्देवि ! चान्यथा निष्फलं भवेत् ।
 मन्त्रहीनं क्रियाहीनं क्रियासुक्तिफलप्रदम् ॥
 क्षमया साधयेत् सर्वं हीनमङ्गपदं वदेत् ।
 नियमादतिरेकेण यद्युत्कर्म करोति यः ॥
 न किञ्चिदप्यस्य फलं सिध्यति क्रमशेषतः ।
 न्यूनातिरिक्तकर्माणि न फलन्ति कदाचन ॥

यथा करफलादीनि सत्कर्मणि फलन्ति हि ।
 तद्विधानं कृतं कर्म जपहोमार्चनादिषु ॥
 देवता प्रीतिदा भूयाद्भूक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
 देवञ्च यन्त्ररूपञ्च मन्त्रव्याप्तिमजानताम् ॥
 कृतार्चनादिकं सर्वं व्यर्थं भवति शाम्भवि ।
 यन्त्रं मन्त्रमयं प्रोक्तं देवतामन्त्ररूपिणी ॥
 मन्त्रवत् पूजिता देवि ! सहसैव प्रसीदति ।
 कामक्रोधादिदोषस्य सर्वदुःखनियन्त्रणात् ॥
 यन्त्रमित्याहुरेतस्मिन् देवः प्रीणाति पूजितः ।
 शरीरमिव जीवस्य दीपस्य स्नेहवत् प्रिये ! ॥
 सर्वेषामपि देवानां यथा यन्त्रप्रतिष्ठितम् ।
 तस्मादयन्त्रं लिखित्वा वा पूजयेत् परमं शिवम् ॥
 ज्ञात्वा गुरुमुखात्सर्वं पूजयेद्विधिना प्रिये ! ॥
 एकपीठे पृथक् पूजां विना यन्त्रं करोति यः ॥
 अङ्गहानिमपि त्यक्त्वा देवताशापमाप्नुयात् ।
 एकपीठे कुलेशानि स्वे स्वे यन्त्रे पृथक् पृथक् ॥
 यजेदावरणोपेतान् देवान् तद्विधिना ततः ।
 आवह्य देवतामेकां अर्चयेदन्यदेवताम् ॥
 उभाभ्यां लभते शापं मन्त्रचञ्चलमानसः ।
 इत्यादि लक्षणं ज्ञात्वा गुरुतः शास्त्रतः प्रिये ! ॥
 विधानेनार्चयेत् सम्यग्देवता सुप्रसीदति ।
 षोडशैरुपचारैस्तु साङ्गं सावरणं प्रिये ! ॥
 पूजयेन्मूलमन्त्रेण गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ।
 महाषोडोदिताशेषपरिवारांश्च शाम्भवि ॥
 मणवादि नमोऽन्तेन तत्तदाम्नायमर्चयेत् ।
 आगमोक्तेन मार्गेण तर्पयेदलिविन्दुना ॥

ब्रह्मष्ठानामिकाभ्याञ्च नखे निःसृतमूर्ध्नतः ।
 स्वपात्रस्पन्दनिस्यन्दं विधिवत् कुलनायिके ॥
 सकृत्तर्पणमुत्सृज्य जप्त्वा मूलञ्च पादुकाम् ।
 भन्तःशक्तिमनुस्मृत्य तर्पयेद्द्वोरदेवताः ॥
 ब्रह्मष्ठो भैरवो देवोऽनामाचण्डिकाप्रिये ।
 अनामाङ्गुष्ठयोगेन तत्तत् कुलजसन्ततिम् ॥
 ब्रह्मष्ठानामिकाभ्याञ्च वश्यकर्मणि तर्पयेत् ।
 तर्जन्यङ्गुष्ठयोगेन तर्पयेदभिचारके ॥
 निष्ठाङ्गुष्ठयोगेन स्तम्भने तर्पयेत् प्रिये ! ।
 एवं सन्तर्प्य देवेशि ! कुलद्रव्यैर्यथाविधि ॥
 देवतापुरतो देवि ! गुरुपंक्तीञ्च तर्पयेत् ।
 पंक्तित्रयक्रमेणाय ज्ञात्वा सम्यगनन्यधीः ॥
 हस्ताभ्यां धेनुमुद्रां धनुरपि कपालञ्च दधतीम्
 द्रुतस्वर्णप्रख्यामरुणकुसुमालेपवसनाम् ॥
 ऊपापूर्णापाङ्गामरुणनयनामम्बरजटा-
 पुपेतां सिद्धौ वैर्यजत गुरुपंक्तिं क्रमगतिम् ॥
 एवं संपूज्य धूपञ्च दीपं नैवेद्यमेव च ।
 प्रासवं पिशितोपेतं भक्ष्याणि विविधानि च ॥
 तदल्यादि फलान्येव ताम्बूलञ्च समर्पयेत् ।
 इति ते कथितं देवि ! कुलाचारस्य लक्षणम् ।
 कुलद्रव्यादिसंस्कारं किमन्यत् श्रोतुमिच्छसि ॥
 इति कुलार्णवे महारहस्ये द्रव्यसंस्कारविधि कथनं नाम षष्ठाध्यायः ।

सप्तम उल्लासः ।

द्विष्युवाच । कुलेश ! वटुकादीनां वलिञ्च शक्तिलक्षणम् ।
 तद्रव्यस्यैव स्त्रीकारं वद मे करुणानिधे ! ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण तत्त्वज्ञानं प्रकाशते ॥

यावन्नो वटुके दद्यात्तावन्नेव कुलेश्वरि ! ।

लप्यन्ति देवताः सर्वाः स्मरणाद् यजनादपि ॥

वटुकादीन् यजेत्तस्माद्गन्धपुष्पासवामिषैः ।

तत्तन्मन्त्रैर्विधानेन देवता प्रीतिमाप्नुयात् ॥

यत्किञ्चिद्द्रव्यसङ्घातं पूजार्थं भोगहेतुना ।

आनीतं दीयते भक्त्या क्षेत्रेभ्यश्च कुलेश्वरि ! ॥

वटुकमन्त्रान् वक्ष्यामि शृणुष्व कुलनायिके ! ।

यैः समर्चितमात्रेण सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥

तारत्रयं ततो देवी पुत्रेति वटुकेति च ।

नाथश्च कपिलजटाभारभासुरपिङ्गल ! ॥

त्रिनेत्रेति पदं पश्चात् ज्वालामुखपदं ततः ।

इमां पूजां बलिं गृह्ण ह्ययं पावकवल्लभा ॥

उक्तो वटुकमन्त्रोऽयं चत्वारिंशद्भिरक्षरैः ।

बलिनानेन सन्तुष्टो वटुकः सर्वसिद्धिदः ॥

शान्तिं करोतु मे नित्यं भूतवेतालसेवितः ।

तारत्रयं ततः सर्वयोगिनीभ्यः पदं वदेत् ॥

तत्पश्चात् सर्वभूतेभ्यः सर्वभूताधिपाय च ।

पदं ततो डाकिनीभ्यः शाकिनीभ्यः पदं वदेत् ॥

त्रैलोक्यविपदं चैव वासिनीभ्य इमां वदेत् ।

पूजां बलिं गृह्ण युग्मं स्वाहान्तो योगिनीमनुः ॥

कथितोऽयं महेशानि ! मन्त्रः पञ्चदशाक्षरः ।

या काचिद् योगिनी रौद्रा सौम्या सौम्यतरा यदि ॥

खेचरी भूचरी व्योमचरी प्रीतास्तु मे सदा ।

तारत्रयं वदेत् सर्वभूतेभ्यः सर्व एव हि ॥

पश्चाद्भूतपतिभ्यो हुँ फट् सप्तदशाक्षरः ।
 भूता ये विविधाकारा दिक्षु भीमान्तरोक्षगाः ॥
 पातालसंस्था ये केचिच्छिवे ! ये च न भाविताः ॥
 ब्रह्माद्याः सत्यसन्धाश्च भृत्याः शक्त्युपहंहिताः ॥
 दृष्यन्तु प्रीतमनसः प्रतिगृह्णन्त्विमं बलिम् ।
 तारत्रयं ततो देवि ! युग्मं देवीपदं वदेत् ।
 सर्वविघ्नान् पदं पश्चान्नाशय द्वितीयं तथा ॥
 सर्वोपचारसहितामिमां पूजां बलिं वदेत् ।
 गृह्ण गृह्ण द्विष्टान्तोऽयं भैरवाधिष्ठिताय च ॥
 अक्षोभ्यवन्दितः पश्चाद् हृदयाधिष्ठितं परम् ।
 सिद्धार्थं पदमाभाष्य पश्चादवतर द्वयम् ॥
 चैत्रपालद्वयं पश्चान्महाचैत्रपदं ततः ।
 अस्मिन् ग्रामाधिपतयेऽस्मिन् देशाधिपतये ततः ॥
 वदेद्वटुकनाथेति देवीपुत्रपदं ततः ।
 मेघनादपदं पश्चात् प्रचण्डोग्रपदं वदेत् ॥
 कपालीति पदं पश्चाद्भीषणेति पदं वदेत् ।
 स्यात् सर्वविघ्नाधिपतये इमां पूजा बलिं वदेत् ॥
 गृह्ण गृह्ण कुरु इन्द्रं मम दूरय युग्मकम् ।
 ज्वलयुग्मं प्रज्वलयुग्मं सर्वविघ्नानितीरयेत् ॥
 नाशय द्वितयं चां चीं चृं चैं चौं चन्ततः परम् ॥
 मातृपुत्रपदं पश्चात् कुलपुत्रपदं ततः ॥
 चैत्रपालाय वीषट् हुँ षडुत्तरशताक्षरः ।
 तारत्रयं वदेत् पश्चादमुक ! चैत्रपाल ! च ॥
 राजराजेश्वर ! इमं पूजां बलिमतः परम् ।
 गृह्ण युग्मं द्विष्टान्तोऽयमष्टाविंशाक्षरो मनुः ॥
 अनेन बलिदानेन वटुबद्धसमन्वितः ।

राजराजेश्वरो देवो मे प्रसीदतु सर्वदा ॥
 पश्चिमे वटुकं देवमुत्तरे योगिनीबलिम् ।
 पूर्वे भूतबलिं दद्यात् क्षेत्रपालञ्च दक्षिणे ॥
 राजराजेश्वरं मध्ये पूजयेत् कुलनायिके ! ।
 अङ्गुष्ठानामिकाभ्याञ्च वटुकस्य बलिः स्मृतः ॥
 तर्जनीमध्यमानामा अङ्गुष्ठो योगिनीबलिः ।
 अङ्गुलीभिश्च सर्वाभिरुक्तो भूतबलिः प्रिये ! ॥
 अङ्गुष्ठतर्जनीभ्याञ्च क्षेत्रपालबलिं हरेत् ।
 अङ्गुष्ठमध्यमाभ्याञ्च राजराजेश्वरस्य च ॥
 वटुकादीन् समर्च्यैवं कुलदीपान् समर्चयेत् ॥
 ईषत्पललपिष्टेन कुर्याद्दिदाङ्गुलान्वितान् ॥
 दीपान् डमरुकाकारान् त्रिकोणानतिशोभितान् ॥
 कर्षान्यग्राहिणः कुर्याच्च व सप्ताथ पञ्च वा ॥
 अन्तस्तेजो बहिस्तेज एकीकृत्यामितप्रभान् ।
 त्रिधा देव्युपरि भ्राम्यन् कुलदीपान्निवेदयेत् ॥
 समस्तचक्रचक्रेशियुते ! देवि ! कुलात्मिके ! । +
 आरात्रिकमिदं देवि ! गृहाण मम सिद्धये ॥
 कुलदीपान् प्रदर्श्याथ शक्तिपूजां समाचरेत् ।
 स्वशक्तिं वीरशक्तिं वा दीक्षिताञ्च विशेषतः ॥
 पाययित्वा पिवेन्मद्यमिति शास्त्रस्य निश्चयः ।
 अभ्यर्च्य देवताबुद्ध्या मद्यसंस्कारमम्बिके ! ॥
 मन्त्रदीक्षाविधानैश्च सिद्धो भवति नान्यथा ।
 तस्मात् सुलक्षणां शक्तिं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥
 अभ्यर्च्य देवताबुद्ध्या भोगपालं निवेदयेत् ।
 तदन्ते कन्यकाद्यापि प्रमदाश्च मनोहराः ॥
 अग्न्युज्य देवताबुद्ध्या दद्यात् पालं पृथक् पृथक् ॥

अनिवेद्य तु यः शक्तौ कुलद्रव्यं निषेवते ॥
 पूजितं निष्फलं तस्य देवता न प्रसीदति ।
 चण्डाली कर्मचारी च मातङ्गी पुक्कसी तथा ॥
 खपची खट्की चैव कैवर्त्ती विश्वयोषितः ।
 कुलाष्टकमिदं प्रोक्तं स्वकुलाष्टकमुच्यते ॥
 कौञ्चिकी शीण्डिकी चैव शस्त्रजीवी च रञ्जकी ।
 गायकी रजकी शिल्पी केशरी च तथाष्टमी ॥
 तन्त्रमन्त्रसमायुक्ता समयाचारपालिका ।
 कुमारी च व्रतस्था च योगमुद्राधरापि वा ॥
 पूजाकालेषु ताः प्रोक्ताः सा ज्ञेया सहजा बुधैः ।
 उक्तजात्यङ्गनाभावे चतुर्वर्णाङ्गनां यजेत् ॥
 सुरूपा तरुणी कान्ता स्वकुलाद्युदिता शुचिः ।
 शङ्काहीना भक्तियुक्ता गूढशास्त्रोपयोगिनी ॥
 अलोलुपा सुशीला च स्मितास्या प्रियवादिनी ।
 गुरुदेवतसङ्गता सुचित्ता कौलिकप्रिया ॥
 विमल्लरा विशेषज्ञा देवतासाधनोत्सुका ।
 मनोहरा सदाचारा शक्तिरेका सुलक्षणा ॥
 दुष्टोद्या कर्कशा स्तब्धा कुक्षिता कुलदूषिता ।
 पराधीना भावहीना दुराचारातुरालसा ॥
 निद्राशक्तातिदुर्मेधा हीनाङ्गी व्याधिपीडिता ।
 दुर्गन्धा दुःखिता मूढा वृद्धोन्मत्तरहस्यभित् ॥
 कुतर्का कुक्षितालापा निर्लज्जा कलहप्रिया ।
 विरूपोन्मार्गगा दुष्टा पङ्कथविकृतानना ॥
 ईदृशीं मन्त्रयुक्ताञ्च शक्तियोगे विवर्जयेत् ।
 ततोऽर्चनादिकं सर्वं मन्त्रादेशपुरःसरम् ॥
 इति पूर्वोक्तमनुना मन्त्रो देव्यै निवेदयेत् ॥

तारत्रयमितः पूर्वं प्राणबुद्धी ततः परम् ॥
 देहधर्माधिकारान्ते जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु ।
 मनसा च ततो वाचा कर्मणा तत्परं वदेत् ॥
 हस्ताभ्याञ्च ततः पद्भ्यामुदरेण ततः परम् ।
 शिश्ना च यत् कृतं पश्चादयदुक्तं यत् कृतं वदेत् ॥
 तत् सर्वं गुरुदेवान्ते मत्समर्पितमस्त्विति ।
 स्वाहान्तो मनुरित्युक्तस्त्रिसप्तद्व्यक्षरः प्रिये ! ॥
 ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि यन्मया क्रियते सदा ।
 तव कृत्यमिदं सर्वमिति मातः ! क्षमस्व मे ॥
 एवं सम्प्रार्थ्य देवेशि ! स्तुत्वा नत्वा च भक्तितः ।
 प्रधानदेवतामूर्त्तौ परिवारान् समर्पयेत् ॥
 एवं सावरणां देवीं चिन्तयेद् हृदयाम्बुजे ।
 शेषिकायै समर्प्यार्थं मूलमन्त्रेण शोधयेत् ॥
 स्मृत्वा गुरुपदुच्छिष्टचाण्डाली तदनन्तरम् ।
 वदेन्मातङ्गि ! सर्वान्ते वशङ्करि ! च युग्मकम् ॥
 एकविंशतिवर्णैश्च शेषिकामनुरीरितः ।
 मन्त्रेणानेन निर्माण्यं शेषिकायै समर्पयेत् ॥
 देवीमुच्छिष्टमातङ्गीं ध्यायेत् कौलिकमोहिनीम् ।
 वीणावाद्यविनोदवाद्यनिरतां नीलांशुकोल्लासिनीम् ।
 विम्बोष्ठीं नवयावकार्द्रचरणामाकीर्णकेशाननाम् ।
 मृदङ्गीं सितशङ्खकुण्डलधरां माणिक्यपुष्पोज्ज्वलाम् ।
 मातङ्गीं प्रणमामि सस्मितमुखीं देवीं शुकश्यामलाम् ॥
 ततः श्रीगुरुपादाय साक्षात् परशिवाय च ॥
 कराभ्यां पात्रमुद्धृत्य सद्वितीयं समर्पयेत् ।
 सत्सम्पदायसंयुक्तैर्वीरैश्च सह पूजनम् ॥
 अन्योन्यवन्दनं कृत्वा पिवेच्च तदनुज्ञया ।

सव्येनोद्धृत्य पात्रन्तु मुद्रां कृत्यापसव्यतः ॥
 यथाविधि द्वितीयेन गृह्णीयान्मन्त्रमुच्चरन् ।
 पिशितं मांसपात्रन्तु मद्यं चुल्लुकसन्निभम् ॥
 आत्मदेहत्रयं तद्वत्तयेणाथ विशोधकम् ।
 तरुणील्लाससहितः प्रसन्नवदनेक्षणः ॥
 गुरुः शिष्यान् समाह्वय दद्यात्तत्त्वत्रयं पिबेत् ।
 शिष्योपायनमादाय शुद्धात्मा कुसुमादिकम् ॥
 यथाशक्ति विनीतात्मा वित्तशाब्दविवर्जितः ।
 प्रणम्य वहिरष्टाङ्गं प्रविश्यान्तः शनैः प्रिये ! ॥
 समर्प्योपायनं भक्त्या शिवाय गुरुरूपिणे ।
 गृहीत्वाङ्गुष्ठकौ कृत्वा करौ नस्त्रायतर्जनी ॥
 जानुभ्यामवनिं गत्वा पञ्चाङ्गं प्रणमेद्गुरुम् ।
 वामाङ्गुष्ठानामिकाभ्यां दक्षहस्तप्रसारितम् ॥
 स्पृष्ट्वा विशुद्धहृदयमीषदानतमस्तकम् ।
 वामाङ्गुष्ठानामिकाभ्यां शिष्याय श्रीगुरुः प्रिये ! ॥
 प्रकृत्याद्यैः पृथिव्यन्तैश्चतुर्विंशतिभिः शिवैः ।
 स्वरैर्विशुद्धितत्त्वैश्च वाग्भवैर्नकुलेश्वरि ! ॥
 संयुक्तेनाथ तत्त्वेन स्थूलदेहं विशोधयेत् ।
 मायादिपुरुषान्तैश्च शुद्धाशुद्धैश्च सप्तभिः ॥
 तत्त्वैः स्पर्शाद्वयैर्वर्णैः कामराजेन मन्त्रवित् ।
 युक्तेन विद्यातत्त्वेन सूक्ष्मदेहं विशोधयेत् ॥
 शिवादिशुद्धविद्यान्तैः पञ्चतत्त्वैश्च व्यापकम् ।
 परया शिवतत्त्वेन परं देहं विशोधयेत् ।
 षट्त्रिंशत्तत्त्वसहितमालिन्याऽवलया प्रिये ! ।
 तत्त्वत्रयाश्रितं बीजं सर्वतत्त्वं विशोधयेत् ।
 शोधयेत्तिपदञ्चाथ सद्वितीयानिलागुरुः ॥
 चुल्लुकं गुरुणा दत्तं शोधयामीति चोच्चरन् ।

भक्त्या चावनतः शिष्यो निःशब्दं त्रिः पिवेदलिम् ॥
 पाणिभ्यां संस्पृशेद्देहं सर्वतत्त्वं समुच्चरन् ।
 शिरःप्रभृतिपादान्तं शुद्धं देहं विशोधयेत् ॥
 खलन्ति तत्त्वमन्त्रं स्यात् सूक्ष्मं विद्यान्तगोचरम् ।
 परान्तं शिवतत्त्वं स्यादिति तत्त्वत्रयं जगत् ॥
 एवं तत्त्वत्रयज्ञानं गुरोर्ज्ञात्वा य आचरेत् ।
 स जीवन्नेव मुक्तः स्यादिति शङ्करभाषितम् ॥
 ततः स्वीकृत्य च गुरुः शिष्येभ्यः शेषदो भवेत् ।
 आदाय गुरुणा दत्तं सहितीयासवं पिवेत् ॥
 श्रीगुरुज्येष्ठपूजाभ्यां सर्वतः कुलनायिके ! ।
 नोपविश्य पिवेन्मद्यं प्रायश्चित्तीभवेत् प्रिये ! ॥
 तस्मान्मन्त्रविधानेन कर्त्तव्यं कुलनायिके ! ।
 इदं पवित्रममृतं जगतां परमेषजम् ॥
 पशुप्राशभवोच्छेदकारणं भैरवोदितम् ।
 चित्ते स्वातन्त्र्यरूपत्वात्तदानन्दमयः स्वतः ॥
 तन्मयत्वाच्च भावानां भावाच्चान्तरितासवे ।
 स्वस्वातन्त्र्याविकाशाय स्वरसस्तेन पीयते ॥
 तस्मादिमां सुरां देवीं पूर्णां देहिं त्वां पिबाम्यतः ।
 मन्त्रेणानेन देवेशि ! मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥
 अनाकुलमनाः कुर्यादलिपानं शनैः शनैः ।
 तस्मान्मूलत्रिकोणस्थे कोटिसूर्य्यसमप्रभे ॥
 कुण्डलाकृतिचिद्रूपे हुमेद्द्रव्यं समन्त्रकम् ।
 अहन्तापात्रभरितमिदन्तापरमामृतम् ॥
 पराहन्तामये वक्त्रौ होमे स्वीकारलक्षणम् ।
 गुरुदेवतमन्त्राणामैक्यं सञ्चिन्तयेद्विया ॥
 यावदुक्तासपर्यन्तमुपदेशे पिवेन्मधु ।

चरुकः सिद्धिदः प्रोक्तो दौपज्ञानप्रदो भवेत् ॥
 पानात्परपदप्राप्तिः कुलेषु लय ईरितः ।
 भोजनान्ते विषं मद्यं मद्यान्ते भोजनं विषम् ॥
 अमृतं तद्विजानीदुषदन्नं मधुना सह ।
 चर्वणेन युतं पानममृतं कथितं प्रिये ! ॥
 चर्वणेन विना पानं केवलं विषभक्षणम् ।
 पानञ्च त्रिविधं प्रोक्तं दिव्यवीरपशुक्रमात् ॥
 दिव्यं देव्यग्रतः पानं वीरं मृदासने हृतम् ।
 स्वेच्छया पशुवत्पानं पशुपानमितीरितम् ॥
 भुक्तिमुक्तिप्रदं दिव्यं वीरं मुक्तिप्रदं प्रिये !
 पशुपानं नारकेयमेवं पानफलं प्रिये ! ॥
 दृष्टिमानसवाक्काये यावन्नो भवति भ्रमः ।
 तावत्पानं प्रकुर्वीत पशुपानमतः परम् ॥
 यावन्नेन्द्रियवैकल्यं यावन्नो सुखविक्रिया ।
 तावद् यः पिबते मद्यं स मुक्तो नात्र संशयः ॥
 पीत्वा पीत्वा पुनः पीत्वा यावत् पतति भूतले ।
 उत्थाय च पुनः पीत्वा पुनर्जन्म न विद्यते ॥
 आनन्दात्तृप्यते देवी मूर्च्छनाङ्गैरवः स्वयम् ।
 वमनात् सर्वदेवाश्च तस्मात्त्रिविधमाचरेत् ॥
 दिव्यपानरतानां वै यत्सुखं कुलयोगिनाम् ।
 तत् सुखं सार्वभौमस्य नृपस्यापि न विद्यते ॥
 यत् सुखं कुलनिष्ठानां कुलद्रव्यनिषेवणात् ।
 तत्सौख्यमेव मोक्षः स्यात् सत्यमेव वरानने ! ॥
 इति ते कथितं सम्यक् षट्शक्त्यादिपूजनम् ।
 समासेन कुलेशानि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥
 इति कुलार्णवे महारहस्ये षट्शक्त्यादिपूजनं नाम सप्तमं उद्गाहः ॥

अष्टम उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि करुणामृतवारिधे ! ।

उल्लासभेदं द्रव्यस्य द्रव्यपात्रादिसङ्गमम् ॥

रत्युल्लासकमेवञ्च श्रीचक्रस्थितिरेव च ।

चेष्टां कौलिकशक्तीनां वद मे परमेश्वर ! ॥

ईश्वर-उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण जायते दिव्यभावना ॥

आरम्भस्तरुणश्चैव यौवनः प्रौढ एव च ।

तदन्तश्चोन्मनाश्चैव मनोउल्लासश्च सप्तमः ॥

तत्त्वत्रयं स्यादारम्भः कथितः कुलनायिके ! ।

कथितस्तरुणोउल्लासस्तरुणं सुखमम्बिके ! ॥

यौवनं मनसः सम्यगुल्लासः सुस्थितिः प्रिये ! ।

स्खलनं दृष्ट्नोवाचां प्रौढ इत्यभिधीयते ॥

समुल्लासे स्थिते चक्रे यदीच्छेत् पात्रमेलनम् ।

अदीक्षितैरनाचारैरतत्त्वज्ञैरदैवतैः ॥

दूषकैः समरम्भेनैर्न कुर्याद्द्रव्यसङ्गतिम् ।

अभिज्ञमन्यमानैश्च प्रपञ्चव्रतधारिभिः ॥

पशुभिः क्षुद्रकर्मस्थैर्न कुर्यात् पात्रसङ्गतिम् ।

स्त्रीद्विष्टैर्गुरुभिः शस्त्रैर्भ्रातृहीनैर्दुरात्मभिः ॥

कुलोपदेशहीनैश्च न कुर्याद्द्रव्यसङ्गतिम् ।

पदवाक्यप्रमाणज्ञः श्रुतिस्मृत्यर्थवित्तमः ॥

कुलधर्मानभिज्ञश्चेत्तत्सङ्गं परिवर्जयेत् ।

तत्कुले च प्रसूता वा वृद्धाचारप्रवर्तकाः ॥

त्वत्पूजाविमुक्ताः स्युश्चेत्तत्संगं परित्यजेत् ।

स्त्रीपुत्रमित्रबन्धूनां स्निग्धानामपि पार्वति ! ॥

कुलाचारानभिज्ञानां सङ्गतिं वर्जयेत् प्रिये ! ।

अदृष्टपुरुषाणाञ्च देशान्तरनिवासिनाम् ॥
 विना सङ्केतयोगेन न कुर्याद्द्रव्यसङ्गतिम् ।
 एकपात्रं न कुर्वीत यदि साक्षात् कुलेश्वरः ॥
 मन्त्राः पराङ्मुखास्तस्य विघ्नश्चैव पदे पदे ।
 स्वपात्रस्थितहेतुञ्च न दद्याद्भैरवाय च ॥
 यदि दद्यात् कुलेशानि ! देवताशापमाप्नुयात् ।
 आसनं भोजनं पात्रमुपानच्छयनानि च ॥
 अनभिज्ञैरनर्हैश्च सङ्गमं नैव कारयेत् ।
 स्रोतोभेदेन वा कुर्यात् कौलिकैः पात्रमेलनम् ॥
 यदृच्छया तु सम्प्राप्तमलिपात्रन्तु भक्तितः ।
 आदाय पूर्ववद्देवि ! गुरुं स्वञ्च स्मरेत् प्रिये ! ॥
 गुरुशक्तिसुतानाञ्च गुरुज्येष्ठकनिष्ठयोः ।
 उच्छिष्टं भक्षयेत् स्त्रीणां ताभ्यो नोच्छिष्टमर्पयेत् ॥
 चक्रमध्येऽपि देवेशि ! नान्यथा पतनं भवेत् ।
 कनिष्ठानान्तु शिष्याणां दद्यादुच्छिष्टमम्बिके ! ॥
 दद्यात् स्नेहेन योऽन्येभ्यः स भवेदापदां पदम् ।
 आसनोच्छिष्टपात्रन्तु यो गृह्णाति विमूढधीः ॥
 स्नेहाक्षोभाद्गयाद्वापि देवताशापमाप्नुयात् ।
 प्रौढोक्तासे महादेवि ! कुर्यादलिविवर्जनम् ॥
 पूजागृहाद्वहिः कुर्यात्त्रिकोणं वा गृहान्तरे ।
 गन्धपुष्पाक्षतैः शिष्यो ध्यायेदुच्छिष्टभैरवम् ॥
 गदात्रिशूलडमरुपात्रहस्तं त्रिलोचनम् ।
 कृष्णाभं भैरवं ध्यायेत् सर्वविघ्ननिवारणम् ॥
 तारत्रयं समुच्चार्य पञ्चादुच्छिष्टभैरवम् ।
 एहि युग्मं बलिं गृह्य युग्मं फट् च द्विठान्तकम् ॥
 बल्युद्घासनमन्त्रोऽयं द्वाविंशतिभिरक्षरैः ।

शान्तिस्तुवं पठेत् पश्चात्तर्पयेदलिविन्दुभिः ॥
 यजन्ति देव्यो हरपादपङ्कजं प्रसन्नवामस्थितमोक्षदायकम् ।
 अनन्तसिद्धान्तमतिप्रबोधकं नमामि चक्राष्टकयोगिनीशम् ॥
 योगिनीचक्रमध्यस्थं मातृमण्डलवेष्टितम् ।
 नमामि शिरसा नाथं भैरवं भैरवीप्रियम् ॥
 अनादिघोरसंसारपरिध्वंसैकहेतवे ।
 नमः शोनाथवेद्याय कुलीपधिविधायिने ॥
 आपदो दुरितं रोगाः समयाचारलङ्घनात् ।
 तत्सर्वाणि व्यपोहन्तु दिव्यचक्रस्य मेलनात् ॥
 नन्दन्तु साधककुलान्यलिमात्मनिष्ठाम्
 पापा जहन्तु समयादिशि योगिनीनाम् ।
 सा शान्भवौ स्फुरतु कापि ममाप्यवस्था
 यस्यां गुरोश्चरणपङ्कजमेव सेव्यम् ॥
 नन्दन्तु सिद्धगुरवस्तदनुक्रमीघाः
 ज्येष्ठानुगाः समयिनो वटुकाः कुमार्यः ।
 यद्योगिनीप्रवरवीरकुलप्रसूता
 आचार्यभूमिपतयो द्विजसाधुलोकाः ॥
 नन्दन्तु साधुकुलमर्मरताः परे ये
 चान्ये विशेषपदभेदकशान्भवाय ॥
 नन्दन्तु साधकाः सर्वे नश्यन्तु कुलदूषकाः ।
 अवस्था शान्भवौयास्तु प्रसन्नोऽस्तु गुरुः सदा ॥
 यद्येषा भैरवी देवी यदि भैरवशासनम् ।
 यद्येष कुलधर्मः स्वात्तदा नश्यन्तु दूषकाः ॥
 यासामाज्ञाप्रभावेण स्वास्थितं भुवनत्रयम् ।
 नमस्ताभ्यः समस्ताभ्यो योगिनीभ्यो निरन्तरम् ॥
 साश्चक्रक्रमभूमिकावसतयो नाडीषु याः संस्थिताः

याः कायोद्गतरोमकूपनिलया याः संस्थिता धातुषु ।
 उच्छ्वासोर्मिमहातरङ्गनिलया निश्वासवासाश्च या-
 स्ता देव्यो रिपुपक्षभक्षणपरास्तृप्यन्तु मन्त्रार्चिताः ॥
 या देव्यः कुलसम्भवाः क्षितिगता या देवतास्तोयगा
 या नित्या मुदितप्रभा निधिगता या या भुवि प्रस्थिताः ।
 या व्योमाहितमण्डलामृतमया याः सर्वगाः सर्वदाः
 ता देव्यः कुलमार्गपालनपराः शान्तिं प्रयच्छन्तु मे ॥
 ब्रह्मा श्रीः शेषदुर्गागुह्यवटुकगणा भैरवाः क्षेत्रपाद्या-
 रुद्रादित्या ग्रहास्ते वसुपितृमुनयः सिद्धयो गुह्यकाद्याः ।
 भूता गन्धर्वविद्याधरऋषिपितरः किन्नरा यक्षनागा
 योगीशाश्चारणाद्याः सुरकरनिकराः पूजने सन्तु तुष्टाः ॥
 देहस्थाखिलदेवता गजमुखाः क्षेत्राधिपा भैरवा
 योगिन्यो वटुकाश्च यक्षपितरो भूताः पिशाचा ग्रहाः ।
 अन्ये भूचरस्त्रेचरा दिशिचरा वेतालकाश्चेटका-
 स्तृप्यन्तां कुलपुत्रकस्य पितरः पौत्रा समीपे चरुम् ।
 ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निष्कले वा
 पाताले वा तले वा सलिलपवनयोर्यत्र कुत्र स्थितो वा ।
 तीर्थे पीठोपपीठादिषु च कृतपदास्ते सुराः सर्वपूज्याः
 स्तृप्यन्तु ज्ञानदेव्यस्त्रिलिखलिपिशितैर्धूपदीपादिकेन ॥
 सत्यं चेद्गुरुवाक्यमेव चतुरो वेदागमा योगिनी
 मन्त्राश्चेत् परदेवता यदि भवेद्ब्रह्म प्रमाणं हि चेत् ।
 शाक्तीयं यदि दर्शनं भवति चेदाज्ञाप्यमायान्ति चेत्
 सत्यञ्चापि च कौलधर्मपरमं स्यान्मे जयः सर्वदा ॥
 पिबन्तु मातरः सर्वाः पिबन्तु कुलसत्तमाः ।
 पिबन्तु भैरवाः सर्वे मम देहे व्यवस्थिताः ॥
 पिबन्तु मातरः सर्वाः समुद्राः सगणाधिपाः ।

योगिन्यः क्षेत्रपालाश्च सम देहे व्यवस्थिताः ।
 शिवाद्यवनिपर्यन्तं ब्रह्मादिस्तम्बसंयुतम् ॥
 कालान्यादिशिवास्तच्च जगद् यज्ञेन दृश्यतु ।
 पाठत्वाभ्यर्चनापात्रं समुद्धृत्य गुरुः प्रिये ! ॥
 ततो दद्यात् स्त्रिशिष्याय प्रसादं कुलनार्यके ! ।
 स्वाभीष्टचेष्टाकरणं प्रौढान्तः परिकीर्तितः ॥
 प्रौढान्तो न्यासने देवैर्यदि तैर्योगमण्डले ।
 योगिनीमण्डलैश्चैव क्रियमाणं तदुच्यते ॥
 तदारूढेषु वीरेषु कार्याकार्यं न विद्यते ।
 इच्छैव शास्त्रसम्पत्तिरित्याज्ञा परमेश्वरि ! ॥
 तत्र यदुयत् कृतं कर्म शुभं वा यदि वाशुभम् ।
 तत्सर्वं देवताप्रीत्यै जायते सुरसुन्दरि ! ॥
 जपो जल्पः फलं तन्त्राः समाधिरभिधीयते ।
 विक्रिया पूजनं देवि ! क्लृप्तं भैरवे बलिः ॥
 मुक्तिः स्याच्छक्तिसंयोगः स्तोत्रं तत्कालभाषितम् ।
 न्यासीऽवयवसंस्पर्शो भोजनं हवर्नाक्रिया ॥
 वीक्षणं ध्यानमीशानि ! शयनं वन्दनं भवेत् ।
 तदुक्तासरतानान्तु या चेष्टा सा च सत्क्रिया ॥
 कार्याकार्यविचारन्तु यः करोति स पातकी ।
 एतच्चक्रगता वीरा विज्ञेयाः परयोगिनः ॥
 ये चाप्नुवन्ति मनुजाः साक्षाद्भैरवरूपभाक् ।
 सस्त्रोधकोपशमनं पतनाङ्गारवर्जितम् ॥
 देणुवीणादिवाद्यञ्च कवितारचनादिकम् ।
 रोदनं पतनञ्चैव समुत्थानं विजृम्भणम् ॥
 गमनं विक्रिया देवि ! योग इत्यभिधीयते ।
 चक्रेऽस्मिन् योगिनो वीरा योगिन्यो मदमन्त्रराः ॥

समाचरन्ति देवेशि ! यथोक्तासं मनोगतम् ।
 शनैः पृच्छति पार्श्वस्था विस्मृत्यात्मविचेष्टितम् ॥
 विधाय वदने पात्रं निर्विस्मानि वसन्ति च ।
 यदन्यं पुरुषं मोहात् कान्तान्यमवलक्षते ॥
 तस्यैव पुरुषस्यापि प्रौढौक्तासेन संयुतम् ।
 पुरुषः पुरुषं मोहादालिङ्ग्यङ्गनाङ्गनाम् ॥
 पृच्छति स्वपतिं सुग्धा कस्त्वं काहं इमे च के ।
 किं कार्यं वयमायाताः किमयमिह संस्थिताः ॥
 उद्यानं किमिदं हन्त गृहं किं प्राङ्गणं किमु ।
 मुखे आपूर्य्य मदिरां पाययन्ति स्त्रियः प्रियान् ॥
 उपदंशं मुखे क्षिप्वा निक्षिपन्ते प्रियानने ।
 गृह्णन्ति पाणिमन्योन्यं व्यञ्जनानि च शान्भवि ! ॥
 धृत्वा शिरसि नृत्यन्ति मद्यभाण्डानि योगिनः ।
 सङ्गीतकरतालञ्च विस्पष्टाक्षरगीतकम् ॥
 वसनास्पन्दविन्यासं नृत्यन्ति कुलशक्तयः ।
 योगिनो मदमत्ताश्च पतन्ति प्रमदोपरि ॥
 मदाकुलाश्च योगिन्यः पतन्ति पुरुषोपरि ।
 मनोरथसुखं पूर्णं कुर्वन्ति च परस्परम् ॥
 इत्यादिविविधां चेष्टां कुर्वन्ति कुलनायिके ! ॥
 विव्रतिं मनसो हित्वा य उक्तासं प्रकुर्वते ॥
 तदा तु देवताभावं भजन्ते योगिपुङ्गवाः ।
 कौलिकान् भैरवावेशान् यो वा निन्दति मूढधीः ॥
 सं नाशयन्त्यसन्देहो योगिन्यः कुलनायिके ! ।
 न निन्देन्न हसेत् क्वापि चक्रे मधुमदाकुलान् ॥
 एतच्चक्रगतां वार्त्तां वह्निर्नैव प्रकाशयेत् ।
 हेभ्यो द्रोहं न कुर्वीत नाहितञ्च समाचरेत् ॥

भक्त्या संग्राहयेत्तच्च गोपयेन्मातृजारवत् ।
 चक्रे मदाकुलान् दृष्ट्वा चिन्तयेद्देवताधिया ॥
 मोदते वन्दते भक्त्या यदीच्छेद्योगिनीपदम् ।
 पश्येदेवंविधं चक्रं यो भक्त्या कौलिकः प्रिये ! ॥
 व्रततीर्थतपोदानयज्ञकोटिफलं लभेत् ।
 उन्मनाः पतनोत्थाने भूर्च्छना च मुहुर्मुहुः ॥
 उन्मनाश्च तदुक्तासि भवेत् षष्ठे समन्वितः ।
 चिरं संविदधाते तौ यौ हि कर्मपराक्षरौ ॥
 परंब्रह्मार्थसन्धानात् कालं भुङ्क्ते परं विदुः ।
 अन्तर्लब्धो वहिर्दृष्टिर्निमेषोन्मेषवर्जितः ॥
 एषा तु शान्धवी मुद्रा शिवस्य कामदायिनी ।
 सर्वोत्तीर्णा सदा हन्ता समासा चैव सत्कृतिः ॥
 अलुब्धोक्तासिनो वीराः शिवा एव न संशयः ।
 न किञ्चिदपि जानन्ति स्नानुष्ठानपरायणाः ॥
 तदायान्ति परं सौख्यं मनोवाचामगोचरम् ।
 स्वयमेवानुभूयन्ते शर्कराः क्षीरपानवत् ॥
 कीदृशं तादृशं सौख्यमिति वक्तुं न शक्यते ।
 दृश्यते पुलकाद्यैर्यत्तद्ब्रह्मध्यानमुच्यते ॥
 यत् सुखं विद्यते ध्याने देहावेशकरं परम् ।
 कथितुं नैव शक्नोति प्रबुद्धा तु विशेषतः ॥
 ब्रह्मज्ञानासृतानन्दपराः सुकृतिनो नराः ।
 क्षणेऽप्यन्तर्हिते तस्मिन् शोचन्त्यासंहता इव ॥
 सप्तमोक्तासयुक्तानां तद्भक्तानां महात्मनाम् ।
 अष्टौ त्रिकालज्ञानोत्थाः प्रत्ययाश्च कुलेश्वरि ! ॥
 अष्टावस्थाश्चार्थपाद्या जायन्ते नात्र संशयः ।
 ब्रह्मनात्र किमुक्तेन अणिमाद्यष्टसिद्धयः ॥

प्रतीहारपदं प्राप्ताः सेवन्ते मन्दिरं चिरम् ।
 ये गुणाः परमेशस्य पञ्चवक्त्रमनोः शुभाः ॥
 ते गुणाः कुलतत्त्वज्ञे ! तत्त्वज्ञानसमाहृताः ।
 आरम्भास्तरुण्यैव यौवनं प्रौढ एव च ॥
 तदन्ते जाग्रदित्युक्तेश्चोन्नताः स्वप्न-उच्यते ।
 अनवस्थः सुषुप्तिः स्यादवस्थात्रयसंयुतात् ॥
 सप्तोक्तासञ्च यो वेत्ति स मुक्तः स च कौलिकः ।
 प्रवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णाः द्विजातयः ॥
 निवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णाः पृथक् पृथक् ।
 स्त्री वायु पुरुषः पण्डित्यण्डालो वा द्विजोत्तमः ॥
 चक्रेऽस्मिन् नैव भेदोऽस्ति सर्वे देवसमाः स्मृताः ।
 नानामोदगताम्भस्तु गङ्गां प्राप्य यथैकताम् ॥
 याति श्रीचक्रमध्येऽपि चैकत्वं सर्वमानवाः ।
 क्षीरेण सहितं तोयं क्षीरमेव यथा भवेत् ॥
 तथा श्रीचक्रमध्ये तु जातिभेदो न विद्यते ।
 स्वर्गादिपुण्यलोकेषु देवादन्यदयथा न हि ॥
 तथैव चक्रमध्येऽपि देवताः सर्वमानवाः ।
 जातिभेदो न चक्रेऽस्मिन् सर्वे शिवसमाः स्मृताः ॥
 वेदे हि स्थितमेवं हि सर्वं हि ब्रह्म चाब्रवीत् ।
 बहुनाह किमुक्तेन चक्रमध्ये कुलेश्वरि ! ॥
 मद्भूपाः पुरुषाः सर्वे त्वद्भूपाः प्रमदाः प्रिये ! ।
 चक्रमध्ये तु मृडात्मा जातिभेदं करोति यः ॥
 तं भक्षयन्ति योगिन्यस्तं शपन्ति कुलेश्वरि ! ।
 स्त्रीणामन्यतमं स्थानं पुंसामन्यतमं पृथक् ॥
 अथवा मिथुनं कृत्वा क्रमात् समुपवेशयेत् ।
 पञ्चबाकारिण वा सस्यक् चक्राकारिण वा प्रिये ! ॥

शिवशक्तिधिया सर्वं चक्रमध्ये समर्चयेत् ।
 अविभक्तौ यथा आवां लक्ष्मीनारायणौ यथा ॥
 यथा वाणोविधातारौ तथा वीरः सशक्तिकः ।
 मधुकुम्भसहस्रैस्तु मांसभारशतैरपि ॥
 न तुष्यामि वरारोहे ! भगलिङ्गाभृतं विना ।
 न चक्राङ्गं न पद्माङ्गं न ब्रज्राङ्गमिदं जगत् ॥
 लिङ्गाङ्गञ्च भगाङ्गञ्च तस्माच्छक्तिशिवात्मकम् ।
 शिवशक्तिसमायोगो यस्मिन् काले प्रजायते ॥
 सा सन्ध्या कुलनिष्ठानां समाधिस्था प्रतीयते ।
 कामुको न स्त्रियं गच्छेदनिच्छन्तोमदीक्षिताम् ।
 दीक्षितां कुलजां मत्तां विहितत्वात् स्त्रियं व्रजेत् ॥
 इति तत्त्वत्रयोल्लासपानभेदादि चोदितम् ।
 समासेन कुलेशानि ! किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलाण्ये महारहस्ये त्रितयतत्त्वपानादिभेदकथनं नामाष्टम उल्लासः ।

नवम उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि योगयोगीशलक्षणम् ।
 कुलभक्तार्चनफलं वदस्व करुणानिधे ! ॥
 ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि योगयोगीशलक्षणम् ।
 तस्य श्रवणमात्रेण योगः साक्षात् प्रकाशते ॥
 ध्यानन्तु द्विविधं प्रोक्तं स्थूलसूक्ष्मप्रभेदतः ।
 साकारं स्थूलमित्याहुर्निराकारन्तु सूक्ष्मकम् ॥
 स्थिरात्ममानसः कश्चित् स्थूलध्यानं प्रचक्षते ।
 स्थूलेन निश्चितं चेतो भवेत् सूक्ष्मेऽपि सुस्थितिः ॥
 करपादोदराङ्गास्थिरहितं परमेश्वरम् ।
 सर्वतेजोमयं ध्यायेत् सच्चिदानन्दलक्षणम् ॥

नोदेति नास्त्वभ्येति न वृद्धिं याति न क्षयम् ।

स्वयं विभात्यथान्यानि भावयेत् साधनं विना ॥

अनवस्थञ्च तद्रूपं सत्तामात्रमगोचरम् ।

वचसात्मनि सायुज्यं तज्ज्ञानं ब्रह्मसंज्ञकम् ॥

प्रनष्टवायुसञ्चारः पाषाण इव निश्चलः ।

परजीवैकधामज्ञो योगी योगविद्युच्यते ॥

पदार्थमात्रनिर्भातं स्तिमितोदधिवत् स्थितम् ।

रूपशून्यञ्च तद्वानं सममधिरभिधीयते ॥

न किञ्चिच्चिन्तनाद्देवि ! स्वयं तत्त्वं प्रकाशते ।

स्वयं प्रकाशिते तत्त्वे तत्क्षणात्तन्मयो भवेत् ॥

स्वप्नजाग्रदवस्थायां स्वप्नवदयोऽवतिष्ठते ।

निश्वासश्वासहीनश्च निश्चितं मुक्त एव सः ॥

+ निष्पन्दकरणग्रामिः स्वात्मनात्मा च निश्चलः ।

य आसौ मृतवत् साक्षाज्जीवन्मुक्तः स उच्यते ॥

न शृणोति न वा पश्येन्न तिष्ठति न गच्छति ।

न जानाति सुखं दुःखं न च संलिप्यते मनः ॥

न चापि किञ्चिज्जानाति न च बुध्यति काष्ठवत् ।

एवं शिवे विलीनात्मा समाधिस्थ इहोच्यते ॥

यथा जले जलं क्षिप्तं क्षीरे क्षीरं घृते घृतम् ।

अविशेषो भवेत्तद्वज्जीवात्मपरमात्मनोः ॥

यथा ध्यानस्य सामर्थ्यात् कोटको भ्रमरायते ।

तथा ध्यानस्य सामर्थ्याद्ब्रह्मभूती भवेन्नरः ॥

क्षीरोद्धृतं घृतं यद्वत्तत्र क्षिप्तं न पूर्ववत् ।

+ पृथक्कृते गुणैः स्यादात्मा तावदिहोच्यते ॥

यथान्धकारागारस्थो न किञ्चिदिह पश्यति ।

अलक्ष्यञ्च तथा योगी प्रपञ्चं नैव पश्यति ॥

यथा निमीलने काले प्रपञ्चं नैव पश्यति ।
 तथैवोन्मीलनेऽपि स्यादेतद्विज्ञानस्य लक्षणम् ॥
 जनस्य देहकण्डूतिं विजानाति यथा तथा ।
 परं ब्रह्मस्वरूपी च वेत्ति विश्वविचेष्टितम् ॥
 विदिते परमे तत्त्वे वर्णातीतेऽस्तविक्रमे ।
 किङ्करत्वं हि गच्छन्ति मन्त्रा मन्त्राधिपैः सह ॥
 आत्मैकभावनिष्ठस्य या या चेष्टा तदर्चनम् ।
 यो यो जल्पः समन्तस्यातृप्तज्ञानं यन्निरीक्षणम् ॥
 देहाभिमाने गलिते विदिते परमात्मनि ।
 यत्र यत्र मनो याति तत्र तत्र समाधयः ॥
 भिद्यन्ते हृदयग्रन्थिश्चिद्यन्ते सर्वसंशयः ।
 क्षीयन्ते चास्य कर्माणि तस्मिन् दृष्टे परात्परे ॥
 योगीन्द्रेण यथा प्राप्तं निर्मलं परमं पदम् ।
 देवासुरपदं तद्वत् प्राप्यते चापि ग्रह्यते ॥
 यः पश्येत् सर्वगं शान्तमानन्दानन्दमव्ययम् ।
 न तस्य किञ्चिज्ज्ञातव्याज्ञातव्यात्मावशिष्यते ॥
 सम्प्राप्ते ज्ञानविज्ञाने सिद्धये च हृदि स्थिते ।
 लब्धे शान्तिप्रदे देवि ! न योगो नैव धारणा ॥
 परब्रह्मणि विज्ञाते समस्तैर्नियमैरलम् ।
 तालवृत्तेन किं कार्यं लब्धे मलयमारुते ॥
 नासिकाबन्धनं नास्ति नासिकाबन्धनं न हि ।
 नियमानियमो नास्ति स्वयमेवात्मपश्यताम् ॥
 न पद्मासनतो योगो न नासाग्रनिरीक्षणात् ।
 पद्मासनगतो योगी नासिकाग्रं निरीक्षयेत् ॥
 एवञ्च जीवात्मनोराहुर्योगं योगविशारदाः ।
 ध्यायतः क्षणमात्रं हि श्रद्धया परमं पदम् ॥

यद्भवेत्तत्समं पुण्यं तस्यान्तं नैव गण्यते ।
 क्षणं ब्रह्माहमस्मीति यः कुर्यादात्मचिन्तनम् ॥
 तत्सर्वं पातकं हन्यात्तमः सूर्योदये यथा ।
 शतकृत्वस्तपस्तीर्थदानदेवार्चनादिषु ॥
 यत् फलं कोटिगुणितं तदवाप्नोति तत्त्ववित् ।
 उत्तमा सहजावस्था मध्यमा ध्यानधारणा ॥
 जपस्तुतिः स्यादधमा होमपूजाधमाधमा ।
 उत्तमा तत्त्वचिन्ता स्याज्जपचिन्ता तु मध्यमा ॥
 शास्त्रचिन्ताधमा ज्ञेया लोकचिन्ताधमाधमा ।
 पूजाकोटिसमं स्तोत्रं स्तोत्रकोटिसमो जपः ॥
 जपकोटिसमं ध्यानं ध्यानकोटिसमो लयः ।
 न हि नादात् परो मन्त्रो न देवः स्वात्मनः परः ॥
 नानुसन्धेः परा पूजा न हि तृप्तेः परं फलम् ।
 शिवशक्तिपरां पूजां योगी नैव समाचरेत् ॥
 मन्त्रोदकैर्विना सन्ध्यां पूजाहोमैर्विना जपः ।
 उपचारैर्विना यागं योगी नित्यं समाचरेत् ॥
 निःसङ्गश्च विसङ्गश्च निस्तोर्णोपाधिवासनः ।
 निजस्वरूपनिर्मग्नः स योगी परतत्त्ववित् ॥
 देहो देवालयो देवि ! जीवो देवः सदाशिवः ।
 त्यजेदज्ञाननिर्मातृं सोऽहम्भावेन पूजयेत् ॥
 जीवः शिवः शिवो जीवः स जीवः केवलः शिवः ।
 यथा पङ्कजवधिरमूकोन्मत्तजडादयः ॥
 निर्वर्णन्त कुलेशानि ! तथा योगी स तत्त्ववित् ।
 पाशबद्धः स्मृतो जीवः पाशमुक्तः सदाशिवः ॥
 तुषेण बद्धो व्रीहिः स्यात्तुषाभावे हि तण्डुलः ।
 कर्मबद्धः स्मृतो जीवः कर्ममुक्तः सदाशिवः ॥

अग्नी तिष्ठति विप्राणां हृदि वेदो मनोषिणाम् ।
 प्रतिमा स्वल्पबुद्धीनां सर्वत्र विदितात्मनाम् ॥
 यो निन्दास्तुतिशीलेषु सुखदुःखारिवन्धुषु ।
 सम आस्ते स योगीन्द्रो हर्षाहर्षविवर्जितः ॥
 निःस्पृहो नित्यसन्तुष्टः समदर्शी जितेन्द्रियः ।
 स्वर्गहीनोऽप्रयासो च योगी परमतत्त्ववित् ॥
 पञ्चमुद्रासमुत्पन्नः परमानन्दनिर्भरः ।
 आस्ते सर्वत्र योगीन्द्रः पश्यत्यात्मानमात्मनि ॥
 अलिमांसाङ्गनासङ्गे यत्सुखं जायते प्रिये ! ।
 तदेव पुण्यं विदुषामधमानान्तु पातकम् ॥
 सदा मांसरसोल्लासी सदा च परचिन्तकः ।
 सदा संशयहीनो यः कुलयोगी स उच्यते ॥
 पित्रन्मद्यं वमन् खादन् स्वेच्छाचारपरायणः ।
 अहं त्वमनयोरेक्यं भावयेन्निवसेत् सुखम् ॥
 आमिषाहारसौरभ्यहोनस्य न सुखं भवेत् ।
 प्रायश्चित्ती स विज्ञेयः पशुरेव न संशयः ॥
 यावदासवगन्धः स्यात् पशुः पशुपतिः स्वयम् ।
 विनालिमांसगन्धेन साक्षात्पशुपतिः पशुः ॥
 लोके निष्कृष्टमुत्कृष्टं लोकोत्कृष्टं निष्कृष्टकम् ।
 कुलमार्गं समुद्दिष्टं भैरवेण महात्मना ॥
 अनाचारः सदाचारस्त्वकार्यं कार्यमेव च ।
 असत्यमपि सत्यं स्यात् कौलिकानां कुलेश्वरि ! ।
 अपेयमपि पेयं स्यादभक्ष्यं भक्ष्यमेव च ।
 अगम्यमपि गम्यं स्यात् कौलिकानां कुलेश्वरि ! ॥
 न विधिर्न निषेधः स्यान्न पुण्यं न च पातकम् ।
 न स्वर्गो नैव नरकः कौलिकानां कुलेश्वरि ! ॥

अनभिज्ञा अभिज्ञन्ति दरिद्रा धनवन्ति च ।
 विनष्टा अपि वर्द्धन्ते कौलिकाः कुलनायिके ! ॥
 रिपवश्चापि मित्रन्ति साक्षाद्दासन्ति भूमिपाः ।
 बान्धवन्ति जनाः सर्वे कौलिकानां कुलेश्वरि ! ॥
 विमुखाः सुमुखाः सर्वे गर्विताः प्रणमन्ति च ।
 पाधकावाधका यान्ति कौलिकानां कुलेश्वरि ! ॥
 मृत्युर्वै द्यायते देवि ! स्वर्गः साक्षाद्गृह्णायते ।
 पुण्यायन्तेऽङ्गनाः सर्वाः कौलिकानां कुलेश्वरि ! ॥
 बहुनात्र किमुक्तेन कुलयोगीश्वराः प्रिये ! ।
 सदा सङ्कल्पसिद्धाः स्युर्नात्र कार्या विचारणा ॥
 येन केनापि वेशेन येन केनाप्यलक्षितः ।
 यत्र कुत्राश्रमे गच्छन् कुलयोगी प्रवर्तते ॥
 योगिनो विविधैर्वेशैर्नराणां हितकारिणः ।
 भ्रमन्ति पृथिवीमेतामविज्ञातस्वरूपिणः ॥
 सक्तैवात्मविज्ञानं क्षपयन्ति कुलेश्वरि ! ।
 उन्नतमूकजडवन्निवसेल्लोकमध्यमे ॥
 अलक्ष्यो हि यथा लोके व्योम्नि चन्द्रार्कयोरिव ।
 नक्षत्राणां ग्रहाणान्तु तथैव कुलयोगिनाम् ॥
 आकाशे पक्षिणां देवि ! जलेऽपि जलचारिणाम् ।
 यथा गतिर्न दृश्येत तथा वृत्तं हि योगिनाम् ॥
 असन्त इव भासन्ते वदन्यज्ञा इव प्रिये ! ।
 पावका इव दृश्यन्ते कुलयोगिविशारदाः ॥
 जना यथावमन्यन्ते योगिनामेव सङ्गतिम् ।
 न किञ्चिदपि भाषन्ते ततो योगी प्रवर्तते ॥
 लुब्धो बालकवत् क्रीडेत् कुलेशो जलवच्चरेत् ।
 वदेदुन्नतवद्विद्वान् कुलयोगी महेश्वरि ! ॥

यथा हसति लोकोऽयं जुगुप्सति च कुक्षितः ।
 विलोक्य दूरतो याति यथा योगी प्रवर्तते ॥
 क्वचिच्छिष्टः क्वचिद्दृष्टः क्वचिद्भूतपिशाचवत् ।
 नानावेशधरो योगी विचरेज्जगतीतले ॥
 योगी लोकोपकाराय भोगान् भुङ्क्ते न काङ्क्षया ।
 अदन् गृह्णत् कुलान् सर्वान् क्रीडेच्च पृथिवीतले ॥
 सर्वपाथो यथा सूर्यः सर्वभोगी यथानलः ।
 योगी भुक्ताखिलान् भोगान् तथा पापैर्न लिप्यते ॥
 सर्वस्पर्शी यथा वायुर्यथाकाशश्च सर्वगः ।
 सर्वे यथा नदीस्नातास्तथा योगी सदा शुचिः ॥
 यथा ग्रामगतं तोयं नदीयुक्तं भवेत् शुचिः ।
 तथा स्वेच्छगृहानादिर्योगिहस्तगतः शुचिः ॥
 यथा चरन्ति देवेशि ! कुलधर्मपरायणाः ।
 यस्मिंश्चरन्ति योगीशाः स मार्गः परमो मतः ॥
 यस्यामुदेति सूर्यः स्यात् पूर्वाशा न तु दृश्यते ।
 यत्र मत्तगजो याति तत्र मार्गो यथा भवेत् ॥
 कुलयोगी चरेद्यत्र स स मार्गः कुलेश्वरि ! ।
 नदीवक्रमृजुं कर्तुं निरोद्धुं तत्प्रवाहकम् ॥
 स्वेच्छाविहारिणं शान्तं को वा वारयितुं क्षमः ।
 यदुन्मत्तबलोपेतः क्रीडन् सर्वो न दृश्यते ॥
 तद्वन्न दृश्यते योगी क्रीडन्नेन्द्रियपन्नगैः ।
 निवृत्तदुःखाः सन्तुष्टा निर्द्वन्द्वा गतमत्सराः ॥
 कुलज्ञानरताः शान्ताः सङ्गतास्ते च कौलिकाः ।
 अमदक्रोधदम्भाशाहङ्काराः सत्यवादिनः ॥
 कौलिकेन्द्राद्यचपला जितेन्द्रियवशानुगाः ।
 कीर्त्यमाने कुले तेषां रोमाञ्चो गद्गदस्वरः ॥

आनन्दाः प्रीणते देवि ! कथिताः कौलिकोत्तमाः ।
 सर्वधर्माधिको लोके कुलधर्मः शिवोदितः ॥
 इति ये निश्चितधियः प्रोक्तास्ते कौलिकोत्तमाः ।
 यो भवेत् कुलतत्त्वज्ञः कुलनामविशारदः ॥
 कुलार्चनरतः स स्यात् कौलिको दाम्भिकः परः ।
 कुलभक्तान् कुलज्ञानान् कुलाचारकुले रतान् ॥
 प्रीतो भवति यो दृष्ट्वा कौलिकः स च मे प्रियः ।
 तत्त्वत्रय-श्रीचरण-मूलमन्त्रार्थतत्त्ववित् ॥
 देवतागुरुभक्तस्य कौलिकस्यानुदीक्षया ।
 दुर्लभं सर्वलोकेषु कुलाचार्यस्य दर्शनम् ॥
 विपाकेनैव प्रभूणां लभ्यते नान्यथा प्रिये ! ।
 संस्मृतः कौर्त्तितो दृष्टो वन्दितो भाषितोऽपि वा ॥
 पुनाति कुलधर्मिष्ठश्चाण्डालोऽपि यदृच्छया ।
 सर्वज्ञो वापि मूर्खो वाप्युत्तमो वाधमोऽपि वा ॥
 यत्र देवि ! कुलज्ञानो तत्राहञ्च त्वया सह ।
 नाहं वसामि कैलासे न मेरौ न च मन्दिरे ॥
 कुलज्ञा यत्र तिष्ठन्ति तत्र तिष्ठामि भाविनि ! ।
 सुदूरमपि गन्तव्यं यत्र माहेश्वरो जनः ॥
 द्रष्टव्यञ्च प्रयत्नेन तत्र त्वं नन्दिता ह्यहम् ।
 अतिदूरस्थितो वापि द्रष्टव्यः कुलदेशिकः ॥
 समीपे वर्त्तमानोऽपि न द्रष्टव्यः पशुः प्रिये ! ।
 कुलज्ञानो भवेद् यत्र स देशः पुण्यभाजनः ॥
 दर्शनादर्चनात्तस्य त्रिसप्तकुलमुद्धरेत् ।
 कुलज्ञानिनमालोक्य स्वसन्तानं गृहे स्थितम् ॥
 शंसन्ति पितरस्तस्य यास्यामः परमां गतिम् ।
 समाश्रयन्ति पितरः स्ववृष्टिमिव कर्षकाः ॥

योऽस्मत्कुलेषु पुत्रो वा पौत्रो वा कौलिको भवेत् ।
 स धन्यः खलु लोकेऽस्मिन् पुरुषः क्षीणकल्मषः ॥
 सत्समीपं समायान्ति कुलाचार्या मुदा प्रिये ! ।
 कौलिकेन्द्रे समायाते कौलिकावसथं प्रति ॥
 समायान्ति मुदा देवि ! योगिन्यो योगिभिः सह ।
 प्रविश्य कुलयोगीन्द्रं भजन्ते पितृदेवताः ॥
 तस्मात् सम्पूजयेद्भक्त्या कुलज्ञानरतान् परान् ।
 अभ्यर्चयित्वा त्वां देवि ! त्वद्भक्तान्नार्चयन्ति ये ॥
 पापिष्ठास्त्वत्प्रसादस्य भाजनं न भवन्ति ते ।
 नैवेद्यं पुरतो न्यस्तं दर्शनात् स्वीकृतं मया ॥
 साधुभक्तस्य जिह्वाग्रादश्नामि कमलेक्षणे ! ।
 त्वद्भक्तपूजनाद्देवि ! पूजितोऽहं न संशयः ॥
 तस्मान्न मत्प्रियाकाङ्क्षी त्वद्भक्तानेव पूजयेत् ।
 यत् कृतं कुलशिष्याणां तद्देवानां कृतं भवेत् ॥
 सुराः कुलप्रियाः सर्वे तस्मात् कौलिकमर्चयेत् ।
 न तुष्याम्यहमन्यत्र तथा भक्त्या सुपूजितः ॥
 कौलिकेन्द्रेऽर्चिते सम्यक् यथा तुष्यामि पार्वति ! ।
 यत् फलं नाप्नुयात्तीर्थतपोदानमखव्रतैः ॥
 दत्तमिष्टं हुतं तप्तं पूजितं जप्तमम्बिके ! ।
 कौलिकस्य भवेद्द्वयर्थं कुलज्ञं योऽवमानयेत् ॥
 श्मशानं तद्गृहे देवि ! स पापी खपचाधमः ।
 यः प्रविश्य कुलं धर्मं कुलाचारं न वेत्ति चेत् ॥
 कुलनिष्ठान् परित्यज्य यच्चान्यस्मै प्रदीयते ।
 तद्दानं निष्फलं देवि ! दातापि नरकं व्रजेत् ॥
 भिन्नभाण्डे जलं यद्वत् शिलायामुप्तवीजवत् ।
 भस्मान्येव हुतं हव्यं तद्वद्दानमकौलिके ॥

यथाशक्त्या तु यत्किञ्चिदयो दद्यात् कुलयोगिने ॥
 विशेषतीर्थेषु प्रीत्या तत् फलं नैव वर्ण्यते ॥
 यो देवि ! सुखमाह्वय कुलज्ञानशुभे दिने ।
 अभ्यर्च्य देवताबुद्ध्या गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥
 मादिभिः पञ्चमुद्राभिः सङ्गृह्य परितोषयेत् ।
 तेषु तुष्टेष्वहं तुष्टस्तुष्टाः स्युः सर्वदेवताः ॥
 भगिनीं वा सुतां भार्यां यो दद्यात् कुलयोगिने ।
 मधुमत्ताय देवेशि ! तस्य पुण्यं न गण्यते ।
 अनिखातविनिचिसमप्रयत्नेन वर्द्धितम् ।
 परलोकस्य पाथेयं वीरचक्रार्पितं मधु ॥
 पापाचारसमायुक्तं सर्वलोकवहिष्कृतम् ।
 त्रायते हि कुलद्रव्यं कुलयोगीश्वरार्पितम् ॥
 यस्मिन् देशे वरो वीरः कुलपूजारतः प्रिये ! ।
 सोऽपि देशो भवेत् पूज्यः किं पुनः स्वपुरस्थितः ॥
 कौलिको यः सकृद्भुङ्क्ते पुण्यं कोटिगुणं भवेत् ।
 किं पुनर्बहुभिर्भुङ्क्तेस्तत्पुण्यं नैव गण्यते ॥
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सर्वावस्थासु सर्वदा ।
 कुलधर्मरतो भूयात् कुलज्ञानिनमर्चयेत् ॥
 ज्ञानिनोऽज्ञानिनो वापि यावद्देहस्य धारणा ।
 तत्तद्वर्णाश्रमाचारः कर्त्तव्यः सर्वमुक्तये ॥
 कर्मणोन्मूलितेऽज्ञाने ज्ञानेन शिवतां व्रजेत् ।
 गिवैक्यस्यैव मुक्तिः स्यादतः कर्म समापयेत् ॥
 कर्ममुक्तः सुखाकाङ्क्षो कर्मनिष्ठः सुखं व्रजेत् ।
 सर्वकर्मणि सन्न्यक्तुं न शक्यं देहधारिणा ॥
 त्यजेत् कर्मफलं यो वा स त्यागौत्यभिधीयते ।
 स्वकार्येषु प्रवर्त्तन्ते करणानीति चिन्तयेत् ॥

अहम्भावमपास्यैव यः कुर्यात् स न लिप्यते ।
 क्रियमाणानि कर्माणि ज्ञानप्राप्तेरनन्तरम् ॥
 न च सृशति तत्त्वज्ञं जलं पद्मदलं यथा ।
 तत्त्वनिष्ठस्य कर्माणि पुण्यापुण्यानि सङ्ख्यम् ॥
 प्रयान्ति नैव लिप्यन्ते क्रियमाणानि चाधुना ।
 तत्पत्रसङ्गजानन्दतत्त्वज्ञानरतः प्रिये ! ॥
 सन्त्यक्तः कर्मसङ्कल्पः स विद्वान् कर्म सन्त्यजेत् ।
 वृथैव यैः परित्यक्तं कर्मकाण्डमपण्डितैः ॥
 पाषण्डाः पण्डितमन्यास्ते यान्ति नरकं प्रिये ! ।
 ऋतुं प्राप्य यथा वृक्षः पत्रं त्यजति निःसृहः ॥
 तत्त्वं प्राप्य तथा योगी त्यजेत् कर्मपरिग्रहम् ।
 अश्वमेधायुतेनापि ब्रह्महत्यायुतेन च ॥
 पुण्यपाप्यैर्न लिप्यन्ते येषां ब्रह्म हृदि स्थितम् ।
 पृथिव्यां यानि कर्माणि जिह्वोपस्थनिमित्तकम् ॥
 जिह्वोपस्थपरित्यागी कर्मणा किं करिष्यति ।
 इति ते कथितं किञ्चिद् योगयोगीशलक्षणम् ।
 समासेन कुलेशानि ! किन्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥
 इति कुलाख्ये महारहस्ये योगसंस्थापनकथनं नाम नवम उल्लासः ।

दशम उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि विशेषदिवसार्चनम् ।
 तस्य पूजाफलं देव ! वद मे परमेश्वर ! ॥
 ईश्वर-उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
 तस्य श्रवणमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
 उत्तमा नित्यपूजा स्यात् पर्वपूजा तु मध्यमा ।
 मासपूजाधमा ज्ञेया मासादूर्ध्वं वहिर्भवेत् ॥

विहितैर्मादिभिर्द्रव्यैर्मासादूर्द्धं समर्चनम् ।
 पशोर्भूयः प्रवेशेच्छा यदि स्याद्दीक्षयेत् पुनः ॥
 मद्यं मांसञ्च मत्स्यञ्च सुद्रा मैथुनमेव च ।
 मकारपञ्चमं देवि ! देवताप्रीतिकारणम् ॥
 मादिपञ्चकमीशानि ! देवताप्रीतये सुधीः ।
 यथाविधि निषेवेत तृणया चेत् स पातकी ॥
 कृष्णाष्टमी चतुर्दशी त्वमावास्याथ पूर्णिमा ।
 संक्रान्तिः पञ्च पर्वाणि तेषु पुण्यदिनेषु च ॥
 गुरुजन्मदिने प्राप्ते तद्गुरोस्तद्गुरोरपि ।
 मानवौघादिपूजाञ्च स्वजन्मदिवसे तथा ॥
 यथाबलं यथाश्रद्धं यथाद्रव्यं यथोचितम् ।
 यथाकालं यथादेशं तथा पूजां समाचरेत् ॥
 आचार्य्येणाथवान्येन कारयेच्चक्रपूजनम् ।
 स्वयं वा पूजयेद्देवि ! विन्दुपूजापुरःसरम् ॥
 सत्यलोकमवाप्नोति पुनरावृत्तिवर्जितः ।
 न कृत्वा कौलिको मोहाद्देवताशापमाप्नुयात् ॥
 मासे वापि द्विमासे वा षण्मासे वत्सरेऽपि वा ॥
 श्रीगुरुं पूजयेद्भक्त्या व्यासञ्च स्त्रीसुतादिभिः ॥
 तदभावे कुलज्ञञ्च तच्छिष्यं वान्ययोगिनम् ।
 सन्तोषयेत् कुलद्रव्यैः कुलपूजापुरःसरम् ॥
 योगिष्वापल्लु दोषेष दुःसङ्गे दुर्निमित्तके ।
 पूजयेद्योगिनोवृन्दं देवि ! तद्दोषशान्तये ॥
 यत्रैकान्मायतत्त्वज्ञाः कुलाचार्याः कुलेश्वरि ! ॥
 कौलिकास्तु चतुःपञ्चशक्तयश्च तथा प्रिये ! ॥
 पृथग्वा पूजयेद्देवि ! मिथुनाकारतोऽपि वा ।
 गन्धपुष्पाक्षताद्यैस्तु देवेशि ! समलङ्कृताः ॥

भक्ष्यभोज्यादिपिशितैः पदार्थैः षड्रसान्वितैः ।
 प्रौढान्तोक्तासमुदिता हसन्ति निवसन्ति च ॥
 तच्छौचक्रमिति प्रोक्तं वृन्दं चापि तदुच्यते ।
 कुर्यान्न वद्धमारीणां पूजां मद्याजमांसकैः ॥
 तं तं निमन्त्रयेद्भक्त्या साधकः शुद्धमानसः ।
 मनोहरामेकवर्षां कन्यकां शुभलक्षणाम् ॥
 मन्त्री स्नात्वाथ शुद्धात्मा कृत्वा देवि ! क्रमार्चनम् ।
 अभ्यङ्गस्नानशुद्धान्तां पूजास्थानं समानयेत् ॥
 देवतासन्निधौ बालामुपवेश्य समर्चयेत् ।
 गन्धपुष्पादिभिर्धूपैर्दीपैश्च कुलदीपकैः ॥
 भक्ष्यते भोज्यपानैश्च क्षीराज्यमधुमांसकैः ।
 कदलीनारिकेलादिफलैस्तां परितोषयेत् ॥
 अविपक्षः स्वयं देवि ! यौवनोक्ताससंयुतः ।
 यथाशक्ति जपेदेको मन्त्री बुद्ध्यावधिर्मनुम् ॥
 बालामलङ्कृतां पश्चाच्चिन्तयेत् स्नेष्टदेवताम् ।
 ततस्तां देवताबुद्ध्या नमस्कृत्य विसर्जयेत् ॥
 द्वितीयायां द्विवर्षीयां एकवर्षाञ्च पूजयेत् ।
 एवं तिथौ कुमारीञ्च यजेत् पूर्वदिनार्चिताम् ॥
 नवम्यामेकवर्षादिनववर्षान्तकन्यकाः ।
 सरस्वती रमा गौरी दुर्गा चन्द्रमुखी तथा ॥
 हरप्रिया उमा भोमा शान्ता च नव कीर्तिताः ।
 विताराद्यैर्नमोऽन्तैश्च देवतापदपश्चिमैः ॥
 नामभिश्च चतुर्थ्यन्तैः पूजयेच्च पृथक् पृथक् ।
 गन्धपुष्पाम्बराकल्पैर्यथाविभवविस्तरैः ॥
 अभ्यर्च्य देवताबुद्ध्या पदार्थैः परितोषयेत् ।
 स्वकार्यफलसिद्धयर्थं वित्तशाठ्यविवर्जितः ॥

नवरात्रं जपेदेव तत्तद्वतिक्रमेण च ।
 नवरात्रं कृतां पूजां देवि ! सिद्धैः समर्पयेत् ॥
 तांस्त्रूलं दक्षिणां दत्त्वा कुमारौस्ता विसर्जयेत् ।
 एवं नवकुमारीणामर्चनं प्रतिवत्सरम् ॥
 यः करोति स पुण्यात्मा देवी प्रीतिमवाप्नुयात् ।
 मनोऽभिलाषं सम्प्राप्य निवसेत्तव सन्निधौ ॥
 अथवा यौवनारूढा प्रमदा यदि पार्वति ! ।
 मनोज्ञा पूजिता भक्त्या नवरात्रिषु मन्त्रवित् ॥
 हृल्लेखां गगनां रक्तां महत्तुण्डां करालिकाम् ।
 इच्छां ज्ञानां क्रियां दुर्गां वटुकश्च गणेश्वरम् ॥
 पूर्ववदापूज्यमानैः पदार्थैः परितोषयेत् ।
 प्रौढान्तोक्तासंयुताः सन्तुष्टा यदि चेत् प्रिये ! ॥
 साधकस्तुष्टिमासाद्य निवसेत्तव सन्निधौ ।
 एवं यः पूजयेद्देवि ! प्रतिवर्षं यतव्रतः ॥
 पण्मासे वा त्रिमासे वा मासे चैवाथ वा प्रिये ! ।
 तिस्रो वा पञ्चमासाद्यैः पूजयेद्देवताधिया ॥
 सर्वैश्वर्यसमृद्धात्मा स भवेदावयोः प्रियः ।
 भृगुवारे कुलेशानि ! क्रान्तामारूढयौवनम् ॥
 सर्वलक्षणसम्पन्नां मन्दहासां मनोरमाम् ।
 कुलाकुलाष्टकं वापि निमन्त्र्याह्वय पुष्पिणीम् ॥
 अभ्यङ्गस्नानशुद्धाङ्गीमासने चोपवेशयेत् ।
 गन्धपुष्पाश्वराकल्पैरलङ्कृत्य विधानवित् ॥
 आत्मानं गन्धपुष्पाद्यैरलङ्कुर्यात् कुलेश्वरि ! ।
 आवाह्य देवतां तत्स्थां यजन्मासक्रमेण च ॥
 कृत्वार्चनं धूपदीपं पुष्पाद्यं कुलदीपकम् ।
 प्रदर्श्य देवताबुद्ध्या पदार्थैः षड्रसान्वितैः ॥

मांसादिभक्ष्यभोज्याद्यैस्तोषयेदतिभक्तितः ।
 प्रौढान्तोक्ताससहितां तां प्रपश्यन् जपेन्ननुम् ॥
 यौवनक्ताससहितः स्वयं तद्व्यानतत्परः ।
 निर्विकारेण चित्तेन चाष्टोत्तरसहस्रकम् ॥
 जपादिकं समर्प्याथ तया सह निशां नयेत् ।
 त्रिपञ्चसप्तनवसु भृगुवारिषु यः प्रिये ! ॥
 पूजयेद्विधिना देवि ! तस्य पुण्यं न गण्यते ।
 चतुःपौठार्चनफलं समं प्राप्नोत्यसंशयम् ॥
 यद्यदस्य मनोऽभीष्टं तत्तदाप्नोत्यशेषतः ।
 नवम्यामर्चयेदेवं विधानेन विधानवित् ॥
 स्तोत्रैश्च जप्यते सर्वैर्महदैश्वर्यमाप्नुयात् ।
 मीनेऽथ कर्कटे वापि मकरे मिथुनार्चने ॥
 तुलायां सिंहमेषे वा सर्वसंक्रान्तिषु प्रिये ! ।
 गौरोशिवौ रमाविष्णू वाणीसरसिजासनौ ॥
 शचीन्द्रौ रोहिणीचन्द्रौ स्वाहाग्नौ च प्रभारवी ।
 भद्रकालीवीरभद्रौ भैरवीभैरवावपि ॥
 मिथुनानि नवाभ्यर्च्य पूर्वोक्तेनैव वर्त्मना ।
 त्वितारादिनमोऽन्तेन तत्तन्नाम्ना विधानवित् ॥
 गन्धपुष्पादिभिः पूज्या इत्याद्यैः परितोषयेत् ।
 प्रौढान्तोक्तासयुक्तानि कुर्वीत मिथुनानि च ॥
 एवं कृते न सन्देहस्तुष्टा मिथुनदेवता ।
 अनुगृह्णन्ति तं देवि ! प्रयच्छन्ति मनोरथम् ॥
 प्रतिवर्षञ्च यः कुर्याद्भक्त्या मिथुनपूजनम् ।
 तत्तल्लोकेषु निवसेत् सर्वैश्वर्यसमन्वितः ॥
 अथ वैशाखमासस्य शुक्लप्रतिपदीश्वरि ! ।
 ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय स्नानं सन्ध्यामुपास्य च ॥

मनोज्ञे रहसि स्थाने पूर्वाशाभिमुखस्थितः ।
 आत्मानं गन्धपुष्पाद्यैरलङ्कृत्य विधानतः ॥
 कृत्वा पुरोदितन्यासं देवताभावमाश्रितः ।
 किञ्चिदभ्युदिते सूर्ये मण्डले स्वेष्टदेवताम् ॥
 व्यात्वा सावरणां सम्यक् पूजयेद्विधिना प्रिये ! ।
 षोडशैरुपचारैस्तु चक्रपूजापुरःसरम् ॥
 कुलदीपान् प्रदर्श्याथ शिवाय गुरुरूपिणे ।
 मत्स्यमांसादि विधिवत् भक्ष्यभोज्यसमन्वितम् ॥
 अर्घ्यं निवेद्य तच्छेषं शक्त्या सह पिवेत् प्रिये ! ।
 यौवनोक्ताससहितो निर्धिकल्पेन चेतसा ॥
 ध्यायंस्तन्मण्डलं देवोमष्टोत्तरसहस्रकम् ।
 जम्बा समर्प्य तत्पूजां देवताञ्च समुद्धरेत् ॥
 एवं शुक्लप्रतिपदि समारभ्य शुभे दिने ।
 कुर्याज्जपार्चनं कृष्णचतुर्दश्यन्तमश्विके ! ॥
 अमावस्यादिने वापि पूजयेत् शक्तिकौलिकान् ।
 त्रिपञ्चसप्तनव वा वित्तलोभविवर्जितः ॥
 एवं यो मासमात्रन्तु कुर्यात् सूर्योदयार्चनम् ।
 देवता तस्य सन्तुष्टा ददाति पदमीप्सितम् ॥
 मध्याह्ने वार्चनं देवं सायाह्ने वार्चयेत् प्रिये ! ।
 स तु तत्फलमाप्नोति योगिनोनां प्रियो भवेत् ॥
 त्रिसन्ध्यं योऽर्चयेद्देवं मासमात्रं विधानतः ।
 काङ्क्षितां लभते सिद्धिं देववदुविहरेद्भुवि ॥
 साघशुक्लप्रतिपदि दिवाहारविवर्जितः ।
 स्नातः शुक्लाभ्युदधरः सायं सन्ध्यामुपास्य च ॥
 पूर्वोक्तेनेव मार्गेण सर्वद्रव्यसमन्वितः ।
 यौवनोक्ताससहितश्चिद्रूपां देवतां स्मरन् ॥

चन्द्रास्तमयपर्यन्तं जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ।
 एवं प्रतिदिनं शुक्लचतुर्दश्यन्तमर्चयेत् ॥
 पौर्णमास्यां यथाशक्त्या पूजयेत् शक्तिकौलिकान् ।
 एवं यः कुरुते भक्त्या शुक्लपक्षार्चनं प्रिये ! ॥
 सर्वभावविशुद्धात्मा सर्वैश्वर्य्यसमन्वितः ।
 सर्वलोकैकपूज्यश्च स वसेत् शिवसन्निधौ ॥
 शुक्लपक्षेऽर्चनं यद्वत् तद्वत्पक्षे सितेतरि ।
 यः करोति विधानेन सर्वं काममवाप्नुयात् ॥
 इह भुक्ताखिलान् भोगान् देववत् प्रियदर्शनः ।
 योगिनीवीरमेलनं लभते नात्र संशयः ॥
 अथ कार्तिकमासस्य शुक्लप्रतिपदौश्वरि ! ।
 स्नात्वापास्य विशुद्धात्मा न्यासान् कृत्वा पुरोदितान् ॥
 प्रसुप्ते जीवलोके तु मुदितात्मा महानिशि ।
 पूर्वार्चनोक्तविधिना सर्वद्रव्यसमन्वितः ॥
 आज्येनानामिकास्थूलवर्त्तिं प्रज्वाल्य पार्वति ! ।
 पञ्चवर्णरजश्चित्तवसुपत्रसरोरुहे ॥
 मधुपूर्णे च कलसे कांस्यपात्रमनोहरे ।
 दीपं संस्थाप्य पुरत उत्तराभिमुखः स्थितः ॥
 दीपे सावरणां देवीं ध्यात्वा विधिवदर्चयेत् ।
 यौवनोक्ताससहितो दीपस्थां देवतां स्मरेत् ॥
 अष्टोत्तरसहस्रन्तु जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ।
 एवं समर्चयेत् कृष्णचतुर्दश्यन्तमम्बिके ! ॥
 अमावस्यादिने भक्त्या पूजयेत् कुलशक्तिकान् ।
 एवं कृते कुलेशानि ! देवता प्रीतिमाप्नुयात् ॥
 सर्वपापविशुद्धात्मा सर्वैश्वर्य्यसमन्वितः ।
 सर्वलोकैकसम्मान्यः सञ्चरेत् स यथासुखम् ॥

अष्टाष्टकार्चनं कुर्याच्छक्त्या चोक्ते च वासरे ।
 द्वात्रिंशद्विसेष्वेवं चतुःषष्टिदिनेषु च ॥
 अथवाष्टदिनेष्वेवमथ द्वाष्टदिनेषु वा ।
 गुरुणा कारयेद्देवि ! क्रमज्ञेनाग्रगेण वा ॥
 क्रमज्ञश्चेत् स्वयं कुर्यादुचित्तशाठ्यविवर्जितः ।
 मूलाष्टकन्तु ब्रह्माद्याश्वासिताङ्गादिभैरवाः ॥
 मङ्गलाद्यैश्च मिथुनैरष्टभिः सहिताः प्रिये ! ।
 मूलाष्टको भवानोति प्रसिद्धो हि कुलागमे ॥
 अहोरात्रं चतुःषष्टिमिथुनानि समर्चयेत् ।
 पूर्वोक्तेन विधानेन यथाविभवविस्तरम् ॥
 क्रमलोपं न कुर्वीत चेष्टा कार्या सुसिद्धये ।
 गन्धपुष्पाम्बराकल्पैर्मत्स्यमांसासवादिभिः ॥
 भक्ष्यभोज्यादिभिर्नानापदार्थैः षड्रसान्वितैः ।
 सम्यक् सन्तोषयेद्देवि ! मिथुनान्यतिभक्तितः ॥
 प्रौढोक्तासेन सहितं कुर्यात् श्रीचक्रमन्त्रिके ! ।
 एवं यः कुरुते देवि ! सकृदष्टाष्टकार्चनम् ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशादिदेवताभिः स पूज्यते ।
 किं पुनर्मानवाद्यैश्च साक्षात् शिव इवापरः ॥
 यदर्चनाच्चतुःषष्टियोगिनौगणसंस्थितः ।
 पुनरावृत्तिरहितो निवसेत्तव सन्निधौ ॥
 समस्तदेवताप्रीतिकारिणी परमेश्वरौ ।
 तस्मात् परतरा पूजा नास्ति सत्यं न संशयः ॥
 पश्येदेवंविधं चक्रं यो भक्त्याष्टाष्टकं प्रिये ! ।
 यज्ञदानव्रतैस्तोथ्यव्रतकोटिफलं लभेत् ॥
 राजा यः कारयेद्देवि ! भक्त्याष्टाष्टकपूजनम् ।
 चतुःसागरपर्यन्तां महीं शास्ति न संशयः ॥

श्रीकण्ठादीनि पञ्चाशन्मिथुनानि समर्चयेत् ।
 पूर्वोक्तेन विधानेन विश्वेश्वरि ! विधानवित् ॥
 स्वकार्यफलसिद्धयर्थं वित्तशाठ्यविर्वाजितः ।
 प्रौढान्तोल्लाससहितो मिथुनान्यत्र कारयेत् ॥
 सन्तुष्टानि प्रयच्छन्ति साधकायेप्सितं वरम् ।
 अव्याहतान्नः सर्वत्र पूज्यते देववत् प्रिये ! ॥
 तव लोके वसेद्देवि ! ब्रह्मादीश्वरमंस्तुतः ।
 केशवादिगणेशादिकामादिमिथुनानि च ॥
 श्रीकण्ठादिवदभ्यर्च्य तत्फलं लभते ध्रुवम् ।
 अनुग्रहन्तु यः कुर्यात् डाकिन्यादिसमर्चने ॥
 मासे मासेऽथवा वर्षे स्वजन्मदिवसेऽपि च ।
 पूर्वोक्तेन विधानेन यथाविभवविस्तरम् ॥
 प्रौढान्तोल्लासपथ्यन्तं तोषयेत्तां विधानतः ।
 कुर्वन्त्यनुग्रहं देवि ! सन्तुष्टास्तास्तु देवताः ॥
 सर्वापद्रोगरहितः सर्वैश्वर्यसमन्वितः ।
 लोकेऽस्मिन् सत्कृतः सर्वैः स जीवेच्छरदां शतम् ॥
 देहान्ते समवाप्नोति तव लोकं न संशयः ।
 कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना डाकिन्याः पूजनं प्रिये ! ॥
 निर्विकल्पेन चित्तेन नवशक्तिसमन्वितः ।
 वर्षे वर्षे चतुःप्रष्टिपौठार्चनफलं लभेत् ॥
 आज्ञासिद्धिर्भवेत्तस्य देवताप्रोतिमाप्नुयात् ।
 पूजात्रिकन्तु यः कुर्यादिच्छाज्ञानक्रियान्वितम् ॥
 आगमोक्तेन विधिना पूर्ववत्तद्विधानवित् ।
 प्रदार्थैः षड्रसैः सम्यग् यथाविभवविस्तरम् ॥
 सन्तुष्टादेवताः सर्वाः सर्वज्ञानफलप्रदाः ।
 देवेशि ! साधकाभीष्टं प्रयच्छन्ति न संशयः ॥

इत्यादि देवतापूजां विशेषदिवसेषु च ।
 भजेयुः शास्त्रविधिना स भवेदावयोः प्रियः ॥
 श्रीचक्रं कौलिको मोहाद्विशेषदिवसेषु च ।
 न करोति समर्थः सन् स भवेद् योगिनीपशुः ॥
 कुलपूजान्तु नियतं यः करोति स कौलिकः ।
 कुलेशि ! समवाप्नोति योगिनीवीरमेलनम् ॥
 नीचोऽपि वा सक्तज्ञत्वा कारयेद्यः कुलार्चनम् ।
 स सद्गतिमवाप्नोति किमुतान्ये द्विजातयः ॥
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन सर्वावस्थासु सर्वदा ।
 कुलपूजारतो भूयादभीष्टफलसिद्धये ॥
 कुलपूजाधिकं दानं कुलपूजाधिकं फलम् ।
 कुलपूजाधिको योगः कुलपूजाधिगा गतिः ॥
 कुलपूजाधिकं भाग्यं कुलपूजाधिकं तपः ।
 कुलपूजाधिका विद्या कुलपूजाधिकार्चना ॥
 नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति त्वां शपे कुलनायिके ! ।
 बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं शृणु पार्वति ! ॥
 वेदशास्त्रोक्तमार्गेण कुलपूजां करोति यः ।
 तत्समीपस्थितं मां त्वां बिद्धि नान्यत्र भाविनि ! ॥
 इदं सत्यं इदं सत्यं सत्यं सत्यं न संशयः ।
 सभूमिदिग्जलगिरिनभोवनचराः प्रिये ! ॥
 सहस्रकोटियोगिन्यस्तावन्तो भैरवा अपि ।
 नियुक्ता हि मया देवि ! कुलसंरक्षणाय च ॥
 दिवसेषु विशेषेषु सर्वे च मुदिता नराः ।
 साधकानेव वीक्षन्ते स्वयं पूजनलिप्सया ॥
 अपूजितास्तु विघ्नान्ति प्रसौदन्ति सुपूजिताः ।
 गुरुभक्तान् सदाचारान् गुप्तधर्मं नमन्ति च ॥

भक्तिहीनान् दुराचानान् नाशयन्ति प्रसाधकान् ।
 श्रीचक्रे संस्मरेत्तस्माद्योगिनीभैरवान् प्रिये ! ॥
 न स्मरेद्यदि मूढात्मा योगिनीनां भवेत् पशुः ।
 तस्मात् श्रीचक्रमध्ये तु संस्मरेत् कुलदेवताः ॥
 अनुगृह्णन्ति देवेशि ! साधकत्वे न संशयः ।
 अनुग्रहन्तु वक्ष्यामि शृणु देवि ! यथाक्रमम् ॥
 आत्मनोऽनुग्रहार्थं वा परार्थं श्रेष्ठमुत्तमम् ।
 शुचिद्रव्यसमायुक्तं चक्रपूजासमन्वितम् ॥
 सर्वेषां दक्षिणां दत्त्वा होमपात्रं पृथक् पृथक् ।
 प्रपूजयेच्च वर्णस्थाः सर्वाभरणभूषिताः ॥
 हर्षानन्दस्वयं युक्ताः प्रसन्नाश्च पृथक् पृथक् ।
 पायसाज्यौदनैर्युक्तैर्नैवेद्यैर्भक्तिसंयुतैः ॥
 गन्धपुष्पादिभिः सम्यगर्चयित्वा गणेश्वरम् ।
 हसस्वप्ने हेसौ डां डीं डमलवरयून् ततः ॥
 श्रीपादुकां हेसौमिति च हसस्वप्ने पुटन्ततः ।
 सङ्कल्प्य मनसोऽभीष्टं मधुरद्वितयैः प्रिये ! ॥
 गन्धपुष्पादिभिः सम्यगर्चयित्वा पृथक् पृथक् ।
 पूजयित्वेक्षितान् कामान् प्रार्थयेत् कमलानने ! ॥
 ईप्सितानि च सर्वाणि साधको लभते वरम् ।
 आत्मनश्च परस्यापि रक्षार्थं पूजयेत् प्रिये ! ॥
 रोगाणां नाशनार्थञ्च यथात्र पुत्रसिद्धये ।
 वश्यार्थं मङ्गलार्थञ्च धर्माकर्मार्थसिद्धये ॥
 सप्ताहं पूजयेद्देवि ! चतुर्दशदिनानि च ।
 एकविंशद्दिनान्यत्र लभते चेप्सितं फलम् ॥
 दक्षिणाञ्च पृथग्दद्याद्भूषाङ्गुरीयकम् ।
 कुलाष्टकसमायुक्तं चतुःषष्टिसमन्वितम् ॥

अर्चितञ्च प्रयत्नेन सिद्धिर्भवत्यनेकशः ।
 वित्तशाठ्यं न कुर्वीत यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥
 एवं षट्कं समाख्यातं अनुग्रहं वरानने ! ।
 अर्चितव्यं प्रयत्नेन साधकैः स्नेष्टसिद्धये ॥
 ध्यात्वैव पूजयेदेता डाकिन्याद्या वरानने ! ॥
 सम्पूज्य सप्तमीं देवीं पूजयेत् सर्वसिद्धये ॥
 शक्तिदेहसमुत्पन्नं शक्तिनिर्मात्यभोजने ।
 स्ववर्गेण समायुक्ता दत्तनिर्मात्यमित्यपि ॥
 प्रतिगृह्य युगं स्वाहा इति निर्मात्यसर्जनम् ॥
 डाकिनौ सर्पवदना वित्तजा ज्वलनप्रभा ॥
 कमण्डलुं कर्तृकाञ्च धारयन्ती वरप्रदा ।
 उलूकवदना देवी राकिणी नीलसन्निभा ॥
 खड्गखेटकसंयुक्ता सर्वालङ्कारभूषिता ।
 लाकिनी त्र्यौकपालाढ्या पाशाङ्कुशधरासती ॥
 पाटलीपुष्पसङ्काशा सर्वाभरणभूषिता ।
 काकिनी हयवक्त्रा च मार्णिक्यसदृशप्रभा ॥
 त्रिमुखी मुण्डसंयुक्ता सिद्धिदा सर्वशोभना ।
 शाकिनी त्वञ्जनप्रख्या मार्जारास्या सुशोभना ॥
 कुलिशञ्च तथा दण्डं धारयन्ती शुचिस्मिता ।
 हाकिनी ऋचवदना नीलनीरदसन्निभा ॥
 कपालशूलहस्ता च खेटकैरुपशोभिता ।
 एकद्वित्रिचतुःपञ्चषण्मुखी सरभाभया ॥
 इति ते कथितं किञ्चिद्विशेषदिवसार्चनम् ।
 समासेन कुलेशानि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥
 इति कुलार्णवे महारहस्ये विशेषदिवसार्चनं नाम दशमोऽध्यायः ।

एकादश उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि सर्वलोकैकपूजितः ।।

कुलाचारक्रमं देव ! वद मे करुणानिधे ! ॥

इश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥

यदि चेद्दीक्षितो ज्येष्ठः कुलपूजादिवर्जितः ।

तत्कनिष्ठः क्रमज्ञश्चेत् कुलपूजां समाचरेत् ॥

तत्समीपं ततो गत्वा नमस्कृत्य गुरोर्यथा ।

तस्मै निवेद्य तत् सर्वं शेषं भुञ्जीत पार्वति ! ॥

पूजामध्ये गुरौ ज्येष्ठे कनिष्ठे वा समागते ।

नत्वा ब्रूयात् स्थितं शिष्टं आचरेत्तदनुज्ञया ॥

ज्येष्ठस्य च कनिष्ठस्य शिष्यावेकत्र संस्थितौ ।

तत्र पूर्ववदाचारः कथितः कुलनायिके ! ॥

अज्ञाते कौलिके प्राप्ते पारम्पर्यं समाचरेत् ।

स्मृत्यामुष्य गुरुं देवि ! स्वैकमार्गेण तर्पयेत् ॥

नित्यार्चनं दिने कुर्याद्रात्रौ नैमित्तिकार्चनम् ।

उभयोः काम्यकर्माणि चेति शास्त्रविनिर्णयः ॥

अस्नात्वा चाङ्गनस्थो वा भुक्त्वा वा प्रणतावपि ।

गन्धपुष्पाम्बराकल्पवस्त्राद्यैरनलङ्कृतः ॥

अविन्यस्तशरीरो वा कुलपूजां न चाचरेत् ।

विना मांसेन या पूजा विना मद्येन तर्पणम् ॥

विना शक्त्या तु यत्पानं निष्फलं कथितं प्रिये !

श्रीचक्रमेको न कुर्यादेकपात्रे न चार्चयेत् ॥

नार्चयेदेकहस्तेन न पिबेदेकपाणिना ।

मत्स्यमांसासवैर्देवि ! नार्चयेत् पशुसन्निधौ ।

अणम्य प्रविशेच्चक्रं विनिर्गच्छेत् प्रणम्य च ॥

श्रीचक्रदर्शनं देवि ! नेत्रयोः पापनाशनम् ।
 तन्नास्ति चेद्गणद्वन्द्वं कौलिकस्याक्षियुग्मकम् ॥
 अनाचारान् सदाचारान् चक्रस्थान् शक्तिकौलिकान् ।
 शिवगौरीधिया देवि ! भावयेन्नावमानयेत् ॥
 कुलाचार्यगृहं गत्वा भक्त्या पापविमुक्तये ।
 याचयेदमृतान्नञ्च तदभावे जलं पिबेत् ॥
 कुलाचार्येण तच्छक्त्या दत्तं पात्रञ्च भक्तितः ।
 नमस्कृत्य तु गृह्णीयादन्यथा नरकं व्रजेत् ॥
 अन्नात्वा वापि भुक्त्वा वाप्यभुक्त्वा वा कुलेश्वरि ! ॥
 यः सेवेत कुलद्रव्यं सदा विक्तवमाप्नुयात् ॥
 उष्णीशी कञ्चुकी नग्नो मुक्तकेशो दिगम्बरः ।
 व्यग्रो रुष्टो विवादी च न सेवेत कुलामृतम् ॥
 योगासूतेन निष्ठीवेन्मद्यभाण्डपरिभ्रमात् ।
 ऊर्ध्वनालेन पानाच्च देवताशोपमाप्नुयात् ॥
 एकासने निविष्टस्तु भुञ्जानस्त्वेकभाजने ।
 एकपात्रे पिबेत्तोयं ते यान्ति नरकं प्रिये ! ॥
 यः सेवेत कुलद्रव्यमेकग्रामस्थिते गुरौ ।
 तत्कुलीने च तत्पुत्रे स्वज्येष्ठे कुलदेशिके ॥
 विनानुज्ञां महेशानि ! सोऽक्षयं नरकं व्रजेत् ॥
 उच्छिष्टं न स्पृशेच्चक्रं कुलद्रव्याणि पार्वति ! ॥
 न हि प्रक्षाल्य च करौ कुलद्रव्याणि दापयेत् ।
 मधुभाण्डं समुद्धृत्य न पात्रं पूरयेत् प्रिये ! ॥
 भोगपात्रसुधाकुण्डे निक्षिपेन्न कदाचन ।
 चक्रमध्ये शुचिधिया करप्रक्षालनादिकान् ॥
 यः करोति हि मूढात्मा स भवेदापदास्पदम् ।
 निष्ठीवनं मलं मूत्रमधोवायुविसर्जनम् ॥

श्रीचक्रमध्ये यः कुर्यात् स भवेद्योगिनीपशुः ।
 चक्रमध्ये घटे भग्ने पात्रे च स्खलिते प्रिये ! ॥
 दीपनाशे च तच्छान्त्यै श्रीचक्रं कारयेत् प्रिये ! ।
 केचिज्जपन्ति ध्यायन्ति स्तुवन्ति प्रणमन्ति च ॥
 बोधयन्ति च पृच्छन्ति वन्दन्ति ज्ञानिनं प्रिये ! !
 अन्ये भ्रमन्ति गर्जन्ति हसन्ति विवदन्ति च ॥
 वदन्ति प्रियमिच्छन्ति निन्दन्त्यज्ञानिनं प्रिये ! ।
 परिहासं प्रलापञ्च वितण्डां बहुभाषितम् ॥
 श्रौदासीन्यं भयं क्रोधं चक्रमध्ये विवर्जयेत् ।
 पात्रहस्तो महादेवि ! न भ्रमेच्चक्रमध्यमे ॥
 पूर्णपात्रं करे धृत्वा न तिष्ठेत चिरं प्रिये ! ।
 नालापेत् पात्रहस्तः सन् न भिन्द्यात् पात्रमम्बिके ! ॥
 पादाभ्यां न स्पृशेत्पात्रं न विन्दुं पातयेदधः ।
 नैकहस्तेन दातव्यं न मुद्रावर्जितं प्रिये ! ॥
 पात्रं न चालयेत् स्थानान्न कुर्यात् पात्रसङ्करम् ।
 सशब्दं न पिवेद्वयं तथैव च न पूरयेत् ॥
 नान्योन्यं ताडयेत्पात्रं तथा न पातयेदधः ।
 साधारं नोद्धरेत्पात्रं आधारेण न निक्षिपेत् ॥
 रिक्तपात्रं न कुर्वीत न पात्रं भ्रामयेत् प्रिये ! ।
 प्रक्षाल्य गोपयेत्पात्रमित्याज्ञा परमेश्वरि ! ॥
 यदा सन्दीपितोक्तासः कौलिकः पशुमीक्षते ।
 पठित्वा पशुशास्त्राणि सङ्गच्छेद् वा पशुश्रियम् ॥
 कुर्यात्पशुप्रसङ्गं वा पशुकार्याणि वा चरेत् ।
 धर्मार्थाद्युपशः पुण्यं ज्ञानसीत्यादि नश्यति ॥
 श्रीचक्रस्थं कुलद्रव्यं यः पशुभ्यः प्रयच्छति ।
 स्वेच्छालोभाद्गयाद्वापि स भवेद्योगिनीपशुः ॥

रिपुणापि न कर्तव्यो वाग्वादश्चक्रमध्यतः ।
 पितृमातृसमं पश्येत्तेनोक्तं परुषं सहेत् ॥
 यथा दृष्ट्वा प्रहृष्येत स्वजनं मित्रसुप्रियम् ।
 तथाच कौलिकान् दृष्ट्वा स भवेद्योगिनीप्रियः ॥
 ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तं यस्य मे गुरुसन्ततिः ।
 तस्य मे सर्वशिष्यस्य को न पूज्यो महीतले ॥
 इति निश्चितबुद्धिर्यः स भवेदावयोः प्रियः ।
 अहं गुरुरहं ज्येष्ठस्त्वहं वेद्मीति गर्वितः ॥
 अहमेव गतिर्येषां कौलिका न भवन्ति ते ।
 श्रीगुरुं कुलशास्त्राणि पूज्यस्थानानि यानि च ॥
 भक्त्या श्रीपूर्वकं देवि ! प्रणम्य पारकीर्तयेत् ।
 गुरुनाम्ना न भाषेत जपकालादृते प्रिये ! ॥
 श्रीनाथदेवस्वामीति विवादे साधने वदेत् ।
 श्रीगुरोः पादुकां देवि ! मूलमन्त्रं स्वपादुकाम् ॥
 शिष्यादन्यत्र देवेशि ! न वदेद्यस्य कस्यचित् ।
 पारम्पर्यं समास्थाय मन्त्राचारादिकं प्रिये ! ॥
 सर्वं गुरुमुखात्तव्यं सफलं स्यान्नचान्यथा ।
 श्रीशास्त्राश्रयभूतञ्च पुस्तकं परमेश्वरि ! ॥
 नित्यं समर्चयेद्भक्त्या पशुहस्ते न निक्षिपेत् ।
 स्वदारवन्निषेवेत कुलशास्त्राणि पार्वति ! ॥
 पशुशास्त्राणि सर्वाणि वर्जयेत् परदारवत् ।
 खचर्मस्यं यथा क्षीरमपेयं स्यादुद्विजोत्तमैः ॥
 तथा पशुमुखात्सर्वं न श्रोतव्यं हि कौलिकैः ।
 यः शृणोति कुलाचारं यथाशास्त्रञ्च यो वदेत् ॥
 तावुभौ गच्छतः साक्षाद्योगिनीवीरमेलनम् ।
 अश्रद्धधाना ये चात्र कुलधर्मं क्लेशेषु रि ! ॥

नरकान्नो निवर्त्तन्ते यावदाभूतसंप्लवम् ।
 उद्धृता च महाप्रीता मूलेन च समाहृता ॥
 सक्तक्वामरता वापि पञ्चधा गुरुर्योषितः ।
 अलङ्घ्याः पूजनीयाः स्युर्गुरुवद् गुरुर्योषितः ॥
 गुरुशक्तिं महाशक्तिं कुमारीं व्रतधारिणीम् ।
 व्यङ्गाङ्गीं विह्वताङ्गीञ्च कुञ्जामपि न कामयेत् ॥
 सुताञ्च भगिनीं पौत्रीं सुषां वापि प्रियामपि ।
 न कामयेद्गुरोरग्रे कुर्यान्नान्योन्यगूहनम् ॥
 कृष्णांशुकां कृष्णवर्णां कुमारीञ्च कृशोदरीम् ।
 मनोहरां यौवनस्थां पूजयेद्देवताधिया ॥
 एकदापि न लभ्येत बलेन कुलयोगिनी ।
 चक्रमध्ये स्वयं क्षुब्धां कामयेन्न कदाचन ॥
 ग्राममांसं सुराकुम्भं मत्तेभं सिद्धिलिङ्गिनम् ।
 सहकारमशोकञ्च क्रौडालोलां कुमारिकाम् ॥
 एकवृत्तं श्मशानञ्च समूहं योषितामपि ।
 नारीञ्च रक्तवसनां दृष्ट्वा वन्देत भक्तितः ॥
 गुरुशक्तिसुतज्येष्ठकनिष्ठान् कुलदेशिकान् ।
 फलदर्शनशास्त्राणि कुलद्रव्याणि कौलिकान् ॥
 प्रेरकान् सूचकांश्चापि वाचकान् दर्शकांस्तथा ।
 शिक्षकान् बोधकान् योगी योगिनीसिद्धिपूरुषान् ॥
 कन्या कुमारिका नग्ना उन्मत्ता वापि योषितः ।
 न निन्देन्न च संक्षुभ्येन्न हसेन्नावमानयेत् ॥
 नाप्रियं नानृतं ब्रूयान्नमन्ति कुलयोगिनः ।
 कुलपार्चितं कृष्णेति न वदेत् कुलयोषितम् ॥
 परीक्षयेन्न भक्तानां वीराणाञ्च कृताकृतम् ।
 न पश्येद्वनितां नग्नामुन्मत्तां प्रकटस्तनीम् ॥

न दिवा सेवयेन्नारीं तदयोनिं नैव वीक्षयेत् ।
 या काचिदङ्गना लोके सा मातृकुलसम्भवा ॥
 कुप्यन्ति कुलयोगिन्यो वनितानां व्यतिक्रमात् ।
 शतापराधैर्वनितां पुष्पेणापि न ताडयेत् ॥
 दोषान्न गणयेत् स्त्रीणां गुणानिव प्रकाशयेत् ।
 तिष्ठन्ति कुलयोगिन्यः कुलवृक्षेषु सर्वदा ॥
 तत्पत्रेषु न भोक्तव्यमर्कपत्रे विशेषतः ।
 न स्वपेत् कुलवृक्षाधो न चोपद्रवमाचरेत् ॥
 दृष्ट्वा श्रुत्वा नमस्कुर्व्याच्छेदयेन्न कदाचन ।
 श्लेष्मातकं करञ्जास्थं निम्बाश्वत्यकदम्बकाः ॥
 विल्व वटोडुम्बराश्च कुलवृक्षा इमे स्मृताः ।
 प्रायश्चित्तं भृगोः पातं सन्यासं व्रतधारणम् ॥
 तीर्थयात्राभिगमनं कौलः पञ्च विवर्जयेत् ।
 वीरहत्या वृथापानं वीरपत्नीनिषेवणम् ॥
 वीरद्रव्यापहरणं तत्संयोगाच्च पञ्चमम् ।
 महापातकमित्युक्तं कौलिकानां कुलान्वये ॥
 शैवे तत्त्वपरिज्ञानं गारुडे विषभक्षणम् ।
 सौरे च ज्योतिषं सारं कौलिकग्रहनिग्रहौ ॥
 देवताकुलशास्त्राणि सिद्धचारविद्वम्बकाः ।
 विद्याचौरो गुरुद्रोही ब्रह्मराक्षसतां व्रजेत् ॥
 गुरुं हृद्भृत्य तुङ्गृत्य वीरं निर्जित्य वादतः ।
 विकल्प्य कुलशास्त्राणि भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः ॥
 एकाक्षरप्रदातारं यो गुरुञ्चावमानयेत् ।
 प्राणी योनिशतं गत्वा चण्डालत्वमवाप्नुयात् ॥
 मातरं पितरं भार्यां भ्रातरं बान्धवं सुतम् ।
 कुलनिन्दाकरं देवि ! हन्यात्तमविचारतः ॥

कुलार्थं देवतार्थं वा कौलिकार्थं कुलेश्वरि ! ।
 कुलागमार्थमथवा कुलधर्मार्थमेव वा ॥
 देवि ! निन्दाकरं हत्वा बाधितः स्वयमेव वा ।
 यस्यजेदुस्यजप्राणान् स परे लीयते शिवे ॥
 एकस्मिन्निधने यत्र प्रापितो दुष्टचारिणि ।
 बहूनां भवति चेमपुण्यं तस्य बधे भवेत् ॥
 देवि ! श्रीचक्रवृत्तान्तं शुभं वा यदि वाशुभम् ।
 कदाचिन्नैव कर्त्तव्यमित्याज्ञा परमेश्वरि ! ॥
 कुलधर्मप्रसङ्गञ्च पशूनां पुरतः प्रिये ! ।
 कदाचिन्नैव कुर्वीत शूद्राग्रे वेदपाठवत् ॥
 पीठक्षेत्रागमाम्नायतद्विद्याचारकौलिकान् ।
 कुलद्रव्यादिकं देवि ! न वदेत् पशुसन्निधौ ॥
 यथा रक्षति चौरैभ्यो धनधान्यमजादिकम् ।
 कुलधर्मं तथा देवि ! पशुभ्यः परिवारयेत् ॥
 अन्तः कौला वह्निः शैवाः सभायां वैष्णवा मताः ।
 कुलं सङ्गोपयेद्देवि ! नारिकेलफलाम्बुवत् ॥
 कुलधर्ममिदं देवि ! सर्वावस्थासु सर्वदा ।
 गोपयेच्च प्रयत्नेन जननौजारवत् प्रिये ! ॥
 वेदशास्त्रपुराणानि सामान्यगणिका इव ।
 इयन्तु शाम्भवौ विद्या गुप्ता कुलबधूरिव ॥
 सुगुप्तकौलिकाचाराननुगृह्णन्ति देवताः ।
 वाञ्छासिद्धिमवाप्नोति नाशयन्ति प्रकाशकान् ॥
 कुलेशि ! कुलशास्त्रज्ञाः कुलपूजापरायणाः ।
 ये त्वां रहसि सेवन्ते ते तिष्ठन्ति तवान्तिके ॥
 गुरुं प्रकाशयेद्दीमान् मन्त्रं नैव प्रकाशयेत् ।
 अप्रकाशप्रकाशाभ्यां क्षीयन्ते सम्पदायुषः ॥

सर्वाचारपरिभ्रष्टो गुप्ताचारं परिव्रजेत् ।
 कुलाचारपरिभ्रष्टो रौरवं नरकं व्रजेत् ॥
 शास्त्रेषु निष्कृतिर्दृष्टा महापातकिनामपि ।
 कुलनष्टस्य देवेशि ! न दृष्टा निष्कृतिः क्वचित् ॥
 कुलधर्मं समाश्रित्य आचारं यो न पालयेत् ।
 यथेच्छाचारिणस्ते स्युः महापातकिनः प्रिये ! ॥
 आपदो दूरितं रोगा दारिद्र्यं कलहं भयम् ।
 योगिनीनां प्रकोपश्च खलितानि पदे पदे ॥
 भ्रंशमानः प्रनष्टश्च तेजोहीनोऽतिदुःखितः ।
 निन्दितः सर्वविद्धिष्टो विह्वलः सङ्गवर्जितः ॥
 देशाद्देशान्तरं याति राज्यहानिश्च जायते ।
 अत्रापि कुलमार्गस्थाः शाकिन्यः कुलपालिकाः ॥
 भक्षयन्ति पुरा तासां वरो दत्तो मयैव तु ।
 तस्मादाचारतो देवि ! योगिनीनां प्रियो भवेत् ॥
 नाशयन्ति चतुर्वेदाननाचारात् कुलेश्वरि ! ।
 पादुकामात्रसारज्ञः सदाचारी यतव्रतः ॥
 सदाचारेण देवेशि ! योगिनीवीरमेलनम् ।
 सम्प्राप्नुवन्ति तिर्य्यङ्गं कौलिकास्तद्विपर्य्ययात् ॥
 आज्ञासिद्धमिदं कौलमनाचाराद्दिनश्यति ।
 आचारपालनात् सत्यमतः सिद्धिर्भविष्यति ॥
 नाभिषेको न मन्त्रो वा न शास्त्रपठनादपि ।
 कारणं कुलधर्मस्य सदाचारात् कुलेश्वरि ! ॥
 परा श्रीपादुकातत्त्वत्रयाचारादिवासनाम् ।
 यो वेत्ति समयी स स्यात् कौलिकश्चापि शाम्भवि ! ॥
 तावन्न कौलिको देवि ! यावन्न समयीकृतः ।
 देहपातेऽपि मोक्षः स्यात् समयाचारपालनात् ॥

संस्कारेण विहीनत्वाद् गुरुवाक्यस्य लङ्घनात् ।
 आचारलङ्घनाद्देवि ! कौलिकः पतितो भवेत् ॥
 नित्यनेमित्तिकद्रव्यमन्त्रतन्त्रादिलोपनम् ।
 अनर्हपशुदुःसङ्गमन्त्रसाङ्गर्थ्यसम्भवम् ॥
 गुप्तप्रकटसम्भूतं ज्ञानाज्ञानकृतं प्रिये ! ।
 एवमादिषु दोषेषु पापस्य गुरुलाघवम् ॥
 देशं कालं वयो वित्तं सम्यग्ज्ञात्वा यथाविधि ।
 प्रायश्चित्तं गुरुः कुर्यात् सर्वपापविशुद्धये ॥
 शिष्येभ्यो वेदवत् प्रोक्तः प्रायश्चित्तं समाचरेत् ।
 अथवा सर्वपापानां गुरुनामजपः स्मृतः ।
 साक्षादस्य हि कलुषं परिशुद्धं यथाग्निना ॥
 अनाचारमरण्यन्तु प्रायश्चित्ताग्निना दहेत् ।
 बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं शृणु पार्वति ! ।
 वर्णाश्रमाणां सर्वेषामाचारः सङ्गतिप्रदः ॥
 गुरुस्त्रिवारमाचारं कथयेच्च कुलेश्वरि ! ।
 न गृह्णाति हि शिष्यश्चेत्तदा पापं गुरोर्नहि ॥
 मन्त्रिदोषश्च राजानं जायादोषः पतिं यथा ।
 तथा प्राप्नोत्यसन्देहं शिष्यपापं गुरुः प्रिये ! ॥
 इति ते कथितं किञ्चित् समासेन कुलेश्वरि ! ।
 कुलाचारविधिं देवि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलाचारं महारहस्ये कुलाचारकथनं नाम एकादशोऽल्लासः ।

द्वादश उल्लासः ।

शुवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि पादुकां भक्तिलक्षणाम् ।
 आचारमपि देवेश ! वद मे करुणानिधे ! ॥
 ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण भक्तिराशु प्रजायते ॥
 वाग्भवामूलबलये सूत्राद्याः कवलीकृताः ।
 एवं कुलार्णवे ज्ञानं पादुकायां प्रतिष्ठितम् ॥
 कोटिकोटिमहादानात्कोटिकोटिमहाव्रतात् ।
 कोटिकोटिमहाज्ञानात् परा श्रीपादुकास्मृतिः ॥
 कोटिमन्त्रजपादे वि ! पुण्यतीर्थावगाहनात् ।
 कोटिदेवार्चनादेवि ! परा श्रीपादुकास्मृतिः ॥
 महारोगे महोत्पाते महादोषे महाभये ।
 महापदि महापापे स्मृता रक्षति पादुका ॥
 दुराचारे दुरालोके दुःसङ्गे दूष्यसंग्रहे ।
 दुराहारे च दुर्बुद्धौ स्मृता रक्षति पादुका ॥
 तेनाधीतं स्मृतं ज्ञातं दृष्टं दत्तञ्च पूजितम् ।
 जिह्वाग्रे वर्तते यस्य परा श्रीपादुकास्मृतिः ॥
 सकृत् श्रीपादुकां देवि ! यो वा वदति भक्तितः ।
 स सर्वपापरहितः प्राप्नोति परमां गतिम् ॥
 शुचिर्वाप्यशुचिर्वापि भक्त्या स्मरति पादुकाम् ।
 अनायासेन धर्मार्थकाममोक्षान् लभेत सः ॥
 श्रीनाथचरणाम्भोजं यस्यां दिशि विराजते ।
 तस्यै दिशि नमस्कुर्याद् भक्त्या प्रतिदिनं प्रिये ! ॥
 न पादुकापरो मन्त्रो न देवः श्रीगुरोः परः ।
 न हि शास्त्रात् परं ज्ञानं न पुण्यं कुलपूजनात् ॥
 ध्यानमूलं गुरोर्मूर्तिः पूजामूलं गुरोः पदम् ।
 मन्त्रमूलं गुरोर्वाक्यं मोक्षमूलं गुरोः कृपा ॥
 गुरुमूलाः क्रियाः सर्वा लोकेऽस्मिन् कुलनायिके ! ।
 तस्मात् सेव्यो गुरुर्नित्यं सिद्धार्थं भक्तिसंयुतैः ॥
 तावदार्त्तिर्भयं शोकी लोभमोहभ्रमादयः ।

यावन्नायाति शरणं श्रीगुरुं भक्तवत्सलम् ॥
 तावदुभयमन्ति संसारे सर्वदुःखमलीमसाः ।
 न भवेत् श्रीगुरोर्भक्तिर्यावद्देवेशि ! देहिनः ॥
 सर्वसिद्धिफलोपेतो मन्त्रः शुध्यति शोभनः ।
 गुरोः प्रसादमूलोऽयं परतत्त्वमहात्मनः ॥
 यदा ददाति सन्तुष्टः प्रसन्नो वरदो मनुम् ।
 तदा भक्त्या धनैः प्राणैर्गुरुं यत्नेन तोषयेत् ॥
 यदा दद्यात् स्वशिष्येभ्यः स्वात्मानं देशिकोत्तमः ।
 तदा मुक्तो भवेच्छिष्यस्ततो नास्ति पुनर्भवः ॥
 तावदाराधयेत् शिष्यः प्रसन्नोऽसौ यदा भवेत् ।
 गुरौ प्रसन्ने शिष्यस्य सद्यः पापक्षयो भवेत् ॥
 मनसापि न काङ्क्षेत् यान् कामान्नवजीविनः ।
 सम्पादयन्ति तान् सर्वान् स्वामिनो भक्तवत्सलाः ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशादिदेवता मुनियोगिनः ।
 कुर्वन्त्यनुग्रहं तुष्ट्या गुरौ तुष्टे न संशयः ॥
 भक्त्या सन्तुष्टगुरुणा योपदिष्टः कृपात्मना ।
 कर्ममोक्षो भवेत् शिष्यो भुक्तिमुक्तयोः स भाजनम् ॥
 शिष्येणापि ततो ग्राह्यं सदा सन्तोषितो गुरुः ।
 प्रियं कुर्याच्च देवेशि ! मनोवाक्कायकर्मभिः ॥
 यदि वा परितुष्येत गुरुणा यत् कुतश्चित् ।
 मुक्तोऽसौति समुद्दिष्टः सोऽपि मुक्तिं व्रजेत् प्रिये ! ॥
 अथवा निष्प्रपञ्चेन धार्मिकेण चिदीश्वरि ! ।
 करोति गुरुरूपेण पशुपाशविमोचनम् ॥
 न मे प्रियश्चतुर्वेदो मद्भक्तः स्वपचः प्रियः ।
 तस्मै देयं ततो ग्राह्यं स तु पूज्यो ह्यहं यथा ॥
 विप्रोऽपि गुणयुक्तो वाप्यभक्तो न प्रशस्यते ।

म्लेच्छोऽपि गुणहीणोऽपि भक्तिमान् शिष्य उच्यते ॥
 गुरुभक्तिविहीनस्य तपो विद्या कुलं व्रतम् ।
 सर्वं नश्यति तत्रैव भूषणं लोकरञ्जनम् ॥
 गुरुभक्त्याग्निना सम्यग्दग्धा सर्वगतिर्नरः ।
 श्वपचोऽपि परैः पूज्यो न विद्वानपि नास्तिकः ॥
 धर्मार्थकामैः किं तस्य मोक्ष एव करे स्थितः ।
 सर्वोपायैर्गुरौ देवि ! यस्य भक्तिः सदा स्थिरा ॥
 स शिवो गुरुरूपेण भुक्तिमुक्तिप्रदो मम ।
 इति भक्त्या स्मरेद्यस्तु तस्य सिद्धिरदूरतः ॥
 यस्य देवे परा भक्तियथा देवे तथा गुरौ ।
 तस्यैव कथिता ह्यर्थाः प्रकाशन्ते कुलेश्वरि ! ॥
 नारायणे महादेवे मातापित्रोश्च राजनि ।
 भक्तियथा भवेद्देवि ! तथा कार्या निजे गुरौ ॥
 लक्ष्मीनारायणौ वाणीधातारौ गिरिजाशिवौ ।
 श्रीगुरुं गुरुपत्नीञ्च पितराविति चिन्तयेत् ॥
 गुरुभक्त्या यथा देवि ! प्रार्थ्यन्ते सर्वसिद्धयः ।
 सर्वदानतपस्तीर्थव्रताद्यैर्न तथा प्रिये ! ॥
 श्रीगुरौ निश्चला भक्तिर्वर्द्धते हि यथा यथा ।
 तथा तथान्यविज्ञानं वर्द्धते कुलनायिके ! ॥
 किं तीर्थाद्यैर्महायारैः किं व्रतैः कायशोषणैः ।
 निर्व्याजसेवा देवेशि ! भक्तियेषां निजे गुरौ ॥
 कायक्लेशेन महता तपसा वापि यत् फलम् ।
 तत् फलं लभते देवि ! सुखेन गुरुसेवया ॥
 भोगमोक्षार्थिनां ब्रह्मविष्णुशिवपदकाङ्क्षिणाम् ।
 भक्तिरेव गुरौ देवि ! नान्यः पन्था इति श्रुतिः ॥
 अशुभानि च कर्माणि सुमहापातकानि च ।

भक्तिः क्षणेन दहति तूलराशिमिवानलः ॥
 विश्वासाय नमस्तस्मै सर्वसिद्धिप्रदायिने ।
 येन सृहारुदृशदः फलन्त्यविफलं फलम् ॥
 न योगो न तपो नार्चाक्रमः कोऽपि प्रलीयते ।
 अमायाकुलमार्गेण भक्तिरेव विशिष्यते ॥
 साक्षाद्गुरुमये देवि ! सर्वेऽस्मिन् भुवनान्तरे ।
 किन्तु भक्तिमतां चेत्ते मन्त्रः केषां न सिध्यति ॥
 गुरौ मनुष्यबुद्धिश्च मन्त्रे चाक्षरबुद्धिकम् ।
 प्रतिमासु शिलाबुद्धिं कुर्वाणो नरकं व्रजेत् ॥
 गुरुं न मर्त्यं बुध्येत यदि बुध्येत तस्य तु ।
 न कदाचिद्भवेत् सिद्धिर्मन्त्रैर्वा देवतार्चनैः ॥
 श्रीगुरुं प्राकृतैः सार्द्धं ये स्मरन्ति वदन्ति वा ।
 तेषां हि सुकृतं सर्वं पातकं भवति प्रिये ! ॥
 जन्महेतू हि पितरौ पूजनौयौ प्रयत्नतः ।
 गुरुर्विशेषतः पूज्यो धर्माधर्मप्रदर्शकः ॥
 गुरुः पिता गुरुर्माता गुरुर्देवो गुरुर्गतिः ।
 शिवे रुष्टे गुरुस्त्राता गुरौ रुष्टे न कश्चन ॥
 गुरोर्हितं हि कर्त्तव्यं मनोवाक्कायकर्मभिः ।
 अहिताचरणाद्देवि ! विष्ठायां जायते क्लमिः ॥
 शरीरवित्तप्राणैश्च श्रीगुरुं वञ्चयन्ति ये ।
 क्लमिकीटपतङ्गत्वं प्राप्नुवन्ति न संशयः ॥
 गुरुत्यागाद्भवेन्मृत्युर्मन्त्रत्यागाद्हरिद्रता ।
 गुरुमन्त्रपरित्यागाद्द्वीरवं नरकं व्रजेत् ॥
 गुर्वर्थं धारयेद्देहं गुर्वर्थं धनमर्जयेत् ।
 निजप्राणान् परित्यज्य गुरुकार्यं समाचरेत् ॥
 गुरुक्तं परुषं वाक्यमाशिषं परिचिन्तयेत् ।

तेन सन्ताडितो वापि प्रसादमिति संस्मरेत् ॥
 भोगभोज्यानि वस्तूनि गुरवे च समर्पयेत् ।
 तच्छेषमिति सञ्चिन्त्य चानुभूयात् सुरेश्वरि ! ॥
 गुर्वग्रे न तपः कुर्यान्नोपवासादिकं व्रतम् ।
 तीर्थयात्रां न कुर्याच्च न स्नायादात्मशुद्धये ॥
 न नियोगं गुरौ दद्यादयुष्मदा नैव भाषयेत् ।
 ऋणदानं तथा दानं वस्तूनां क्रयविक्रयौ ॥
 न कुर्याद्गुरुभिः सार्द्धं शिष्यो भूत्वा कदाचन ।
 न कुर्यान्नास्तिकैः सार्द्धं सम्भाषणमपौश्वरि ! ॥
 विलोक्य दूरतो गच्छेन्नासौ त सह तैः क्वचित् ।
 गुरौ सन्निहिते यस्तु पूजयेदन्यमस्त्रिके ! ॥
 स याति नरके घोरे सा पूजा निष्फला भवेत् ।
 शिरसा न वह्नेज्जारं गुरुपादाब्जधारिणा ॥
 तदाज्ञया तु कर्तव्यमाज्ञारूपो गुरुः स्मृतः ।
 मन्त्रागमाद्यमन्यत्र श्रुतं तस्मै निवेदयेत् ॥
 गुर्वाज्ञया तु गृह्णीयात्तदानीष्टं विवर्जयेत् ।
 स्वशास्त्रोक्तं रहस्याद्यं न वदेद्यस्य कस्यचित् ॥
 यदि ब्रूयात् स स मया वाच्य एव न संशयः ।
 अद्वैतं भावयेन्नित्यमद्वैतं गुरुणा सह ॥
 आत्मवत् सर्वभूतेषु हितं कुर्यात् कुलेश्वरि ! ।
 आत्मात्ममान्यसद्भावैः सुक्रिया स्याच्चतुर्विधा ॥
 शश्रूषया धिया देवि ! शिष्यः सन्तोषयेद्गुरुम् ।
 पदे पदेऽश्वमेधस्य फलं प्राप्नोत्यसंशयः ॥
 शश्रूषणपरो यस्तु गुरुदेवमहात्मनाम् ।
 कुवलं गुरुशश्रूषा त्वत्कृपाकारिणी प्रिये ! ॥
 तद्भक्तिसहिताः सर्वे सर्वकामफलप्रदाः ।

क्षीयन्ते सर्वपापानि वर्धन्ते पुण्यराशयः ॥
 सिध्यन्ति सर्वकार्याणि गुरुशुश्रूषया प्रिये ! ।
 यद्यदात्महितं वस्तु तत्तद्धितमुपाचरेत् ॥
 गुरुदेवार्चको यस्तु तस्य पुण्यं न गण्यते ।
 भक्त्या वित्तानुसारेण गुरुमुद्दिश्य यत् फलम् ॥
 अल्पे महति वा तुल्यं पुण्यमाव्यदरिद्रयोः ।
 सर्वस्वमपि यो दद्याद्गुरौ भक्तिविवर्जतः ॥
 शिष्यो न फलमाप्नोति भक्तिरेव हि कारणम् ।
 यस्मिन् द्रव्ये गुरोरस्ति सृष्ट्वा नानुभवेत्तु तत् ॥
 अवश्यं यदि चेच्छा स्यादनुभूयात्तदाज्ञया ।
 यस्तिलार्द्धं तदर्द्धं वा गुरुस्वमुपजीवति ॥
 लोभान्मोहात् स पच्येत नरके च तिसप्तकम् ।
 अत्यल्पं हि गुरुद्रव्यमदत्तं स्वीकरोति यः ॥
 तिरश्चां योनिमापन्नः क्रव्यादैर्भक्षयेत् प्रिये ! ।
 गुरुद्रव्याभिलाषी च गुरुस्त्रीगमनोलुकः ॥
 पतितस्य खलु तस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥
 आज्ञाभङ्गोऽर्थहरणं गुरोरप्रियदर्शनम् ॥
 गुरुद्रोहमिदं प्राहुः करोति स पातकी ।
 सुद्रव्यविनियोगश्च नानिवेद्य गुरोश्चरेत् ॥
 अनिवेद्य तु यः कुर्व्यात् स भवेद्ब्रह्मघातकः ।
 गुरोः स्थानसम्प्रदाये तद्धनं यो विनाशयेत् ॥
 गुरुभिः स वहिष्कार्यो दण्ड्योऽधन्यः स पातकी ।
 गुरुकोपाद्विनाशोऽन्यो गुरुद्रोहान्न पातकम् ॥
 न मृतिर्गुरुनिन्दाया गुर्वनिष्टान्नचापदः ।
 जीवदग्निप्रविष्टो वा नरः पौतविषोऽपि वा ॥
 मृत्युहस्तगतो वापि नापराधकरो गुरौ ।

यत्र श्रीगुरुनिन्दा स्यात् पिधाय अवणेऽम्बिके ! ॥
 सद्यस्तस्मादुपक्रामेद्गुरुं न शृणुयाद्यथा ॥
 गुरोर्नाम जपेत् पश्चात् अवणे सा प्रतिक्रिया ॥
 गुरुमित्सुहृत्पत्नीपुत्राद्यं नावमानयेत् ॥
 न निन्देदस्य समयाजैतच्छास्त्रागमादिकान् ॥
 गुरुश्रोपादुकापूजा गुरुनामस्मृतिर्जपः ॥
 गुर्वाज्ञाकरणं कृत्यं शुश्रूषा भजनं गुरोः ॥
 विविचुर्देशिको भूयात् शान्ताचित्तोऽतिभक्तिमान् ॥
 वाहनं पादुका कृत्वा चामरं व्यजनादिकम् ॥
 ताम्बूलमूलकोष्णीशमुत्सृज्य प्रविशेच्छनैः ॥
 पादुकाभासनं वस्त्रं वाहनं कृत्वा चामरम् ॥
 दृष्ट्वा गुरोर्नमस्कृत्यान्वानुभोगाय कामयेत् ॥
 पादप्रक्षालनं स्नानं अभ्यङ्गं दन्तधावनम् ॥
 मूत्रनिष्ठौवनं चौरं शयनं स्त्रीनिषेवणम् ॥
 वीरासनं सुदुर्वाक्यं शासनं हास्यरोदनम् ॥
 केशमोचनमुष्णोष्णं कञ्चुकं नग्नतां तथा ॥
 पादप्रसारणं वादकलहं दूषणं प्रिये ! ॥
 अङ्गभङ्गाङ्गवाद्यादिकरास्फालनधूननम् ॥
 द्यूतकुक्कुटमत्तादियुद्धमित्यादि चाम्बिके ! ॥
 गुरुयोगिमहासिद्धिपीठक्षेत्रायुषेषु च ॥
 मा चरेदाचरेन्मोहाद्देवताशापमाप्नुयात् ॥
 उपचारेण सन्तिष्ठेद्गुर्वग्रे नेच्छया विशेत् ॥
 अथावलोकौ सेवेत तदुक्तञ्च समाचरेत् ॥
 गुरुक्तानुक्तकार्येषु नोपेक्षां कारयेत् प्रिये ! ॥
 शिरसा यद्गुरुर्ब्रूयात् तत्कार्यमविचारतः ॥
 निग्रहोऽनुग्रहो वापि गुरुः सर्वस्य कारणम् ॥

निर्गतं यद्गुरोर्वक्त्रात् सर्वं शास्त्रं तदुच्यते ॥
 गुरुकार्यं स्वयं शक्तो नापरं प्रेषयेत् प्रिये ! ।
 बहुत्वे तत्परैर्भृत्यैः सहितोऽप्यतिभक्तिमान् ॥
 गच्छन् तिष्ठन् स्वपन् जाग्रत् जपन् जुह्वत् प्रपूजयन् ।
 गुर्वानामेव कुर्वीत तद्गतेनान्तरात्मना ॥
 अभिमानो न कर्त्तव्यो जातिविद्याधनादिभिः ।
 सदा च निवसेन्नित्यं शिष्यः श्रीगुरुसन्निधौ ॥
 कामक्रोधपरित्यागी विनीतः स्तुतिभक्तिमान् ।
 देवि ! भूम्यासने तिष्ठन् गुरुकार्यं समाचरेत् ॥
 स्वकार्यमन्यकार्यं वा शिष्यः स्वगुरुचित्तवित् ।
 गुरुपार्श्वगतो नम्रः प्रच्छन्नास्यो मितं वदेत् ॥
 सामान्यतो निषेधञ्च सदगुरोर्यदि सन्निधौ ।
 आचरेत्तस्य सर्वस्य दोषः कोटिगुणो भवेत् ॥
 अनादृत्य गुरोर्वाक्यं शृणुयाद्यः पराङ्मुखः ।
 अहितं वा हितं वापि रौरवं नरकं व्रजेत् ॥
 गोब्राह्मणबधं कृत्वा यत्पापं समवाप्नुयात् ।
 तत्पापं समवाप्नोति गुर्वयेऽनृतभाषणात् ॥
 आत्मनान्तगतेनाथ व्यसने विषमे स्थिते ।
 श्रीगुरुं न त्यजेत् क्वापि तदादिष्टो व्रजेत् प्रिये ! ॥
 न गच्छेदग्रतस्तस्य न वसेदुत्थितं गुरौ ।
 शक्तिच्छायां सुरच्छायां गुरुच्छायां न लङ्घयेत् ॥
 न तेषु कुर्यात् स्वच्छायां न स्वपेद्गुरुसन्निधौ ।
 भाषणं पाठनं ज्ञानं भोजनं शयनादिकम् ॥
 अनादिष्टो न कुर्वीत न चावन्दनपूर्वकम् ।
 ब्रह्महत्याशतं कुर्याद्गुर्वानां प्रतिपालयेत् ॥
 विना गुर्वानया शिष्यो विश्वसेन्नान्यशासनात् ।

सर्वं गुर्वाज्ञया कुर्यान्न निन्देत्तत्स्त्रियं प्रिये ! ॥
 भक्त्या प्रणम्य चोत्तिष्ठेत् कृताञ्जलिपुटः प्रिये ! ।
 पश्चात्पदेन निर्गच्छेन्नमस्कृत्य गुरोर्गृहात् ॥
 एकासने नोपविशेद् गुरुणा तत्समैः सह ।
 न वसेदासने देवि ! देवतागुरुसन्निधौ ॥
 गुरोः श्रेष्ठासनं देयं ज्येष्ठानामुत्तमानसम् ।
 देश्यासनं कनिष्ठानामितरेषां समासनम् ॥
 यदि विद्या धनाढ्यो वा दूरे दृष्ट्वा स्तवादिना ।
 दण्डप्रणामं कुर्वीत त्रिः प्रदक्षिणमाचरेत् ॥
 तत्त्रिंशद्वा द्वादश वा ज्येष्ठादिष्वेकमेव च ।
 गुरुस्तद्गुरुयोगेन वन्देत् श्रीगुरुपादुकाम् ॥
 ततो नमेद्गुरुं वापि गुर्वाज्ञां न विचारयेत् ।
 श्रीगुरोः सन्निधौ शिष्यो न गुरुं मनसा नमेत् ॥
 गुरुबुद्ध्या नमेत् सर्वं देवतां दृणमेव वा ।
 न नमेद्देवबुद्ध्या तु प्रतिमां लौहमृण्मयीम् ॥
 गुरोः प्रणामत्रितयं ज्येष्ठानामेकमेव च ।
 पूज्यानामञ्जलिं तद्वदन्येषां वाक्यवन्दनम् ॥
 देवान् पितृन् कुलाचार्यान् ज्ञानवृद्धान् तपोधनान् ।
 विद्याधिकान् स्वकर्मस्थान् प्रणमेत् कुलनायिके ! ॥
 स्त्रीजितं गुरुभिः शप्तं पापण्डं पण्डितं शठम् ।
 विकर्माणं कृतघ्नञ्च नाश्रमिणञ्च नो नमेत् ॥
 अनिवेद्य गुरौ भुङ्क्ते यस्त्वेकगृहसंस्थितौ ।
 अमेध्यं तद्वेदनं शूकरो जायते मृतः ॥
 एकग्रामस्थितः शिष्यस्त्रिसन्ध्यं प्रणमेद्गुरुम् ।
 क्रोशमात्रस्थितः शिष्यो गुरुं प्रतिदिनं नमेत् ॥
 अर्द्धयोजनगः शिष्यः प्रणमेत् पञ्चपर्वसु ।

एकयोजनमारभ्य योजनद्वादशावधिम् ॥
 तत्सङ्ख्यादिगतैर्मासैः श्रीगुरुं प्रणमेत् प्रिये !
 दूरदेशे स्थिते शिष्ये भक्त्या तत्सन्निधिं गतः ॥
 तत्र योजनसङ्ख्यातो विशेषात् प्रणमेद्गुरुम् ।
 अतिदूरगतः शिष्यो यदीच्छा स्यात्तदा व्रजेत् ॥
 रिक्तहस्तश्च नोपेयाद्राजानं देवतां गुरुम् ।
 फलपुष्पाम्बराकल्पैर्यथाशक्त्या समर्चयेत् ॥
 एवं यो न चरेद्देवि ! ब्रह्मराक्षसतां व्रजेत् ।
 गुरुशक्तिश्च तत्पुत्रो ज्येष्ठभ्राता गुरोः समः ॥
 आत्मवच्च कनोयांसं पालयेत् पुत्रवत्कुलम् ।
 कुलाचार्यस्य देवेशि ! गुरुज्येष्ठकनिष्ठयोः ॥
 गुरुकल्पस्य कुर्वीत प्रणामं स्वगुरोर्यथा ।
 स्वज्येष्ठश्च क्रमज्येष्ठः कुलज्येष्ठस्तृतीयकम् ॥
 गुरुज्येष्ठस्ततो देवि ! इति ज्येष्ठचतुष्टयम् ।
 यावदुज्येष्ठानुवादेन क्रमिकाष्टाङ्गयोगतः ॥
 गुरोश्च कुलवृक्षस्य वन्दनानि विधानतः ।
 पितृमातादिसर्वेषु पूज्यकोटिषु बन्धुषु ॥
 अभ्युत्थानप्रणामाद्यैरव्यग्रक्रोधलाघवैः ।
 तद्यदाचार्यरूपेण चात्मानं सम्प्रकाशयेत् ॥
 अभ्युत्थानप्रणामाद्यैर्द्वेषभाक् स न जायते ।
 पतिर्भूत्वा पशून् पश्चात् प्रणमेत् पशुदेशिकः ॥
 स महापशुरित्युक्तो देवताशापमाप्नुयात् ।
 यो गुरुस्थानमालम्ब्य गुरुदाराभिवन्दनम् ॥
 गुरुवत् स तु मन्तव्यो ज्येष्ठपुत्रेषु च प्रिये ! ।
 इति ते कथितं किञ्चित् पादुकां भक्तिलक्षणां ।
 समासेन कुलेशानि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥
 इति कुलार्णवे महारहस्ये पादुकाकथनं नाम द्वादशोल्लासः ।

तयोदश उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि करुणामृतवारिधे ॥

वक्तुमहसि देवेश ! लक्षणं गुरुशिष्ययोः ॥

ईश्वर-उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण गुरुभावः प्रजायते ॥

नष्टान्नयवजं चेतं गुणहीनं निरूपितम् ।

परशिष्यञ्च पापण्डं षण्डं पण्डितमानिनम् ॥

हीनाधिकविकाराङ्गं विकलावयवान्वितम् ।

पङ्क्तुमन्धञ्च वधिरं मलिनं व्याधिपीडितम् ॥

उत्तृष्टं दुर्मुखं चापि स्वेच्छावेशधरं परम् ।

दुर्विकाराङ्गचेष्टादिगतिभौषणभौषणम् ॥

निद्रातन्द्राजङ्गलस्यद्यूतादिव्यसनान्वितम् ।

अन्तर्भक्तिकरं क्षुद्रं राज्यभक्तिविवर्जितम् ॥

व्यलीकवादिनं शुष्कं प्रेषितं प्रेरकं शठम् ।

धनस्त्रीशुद्धिरहितं निषेधविधिवर्जितम् ॥

रहस्यभेदकं वापि देवि ! कार्यविनाशकम् ।

मार्जारवकवृत्तिञ्च रन्ध्रान्वेषणतत्परम् ॥

मायाविनं कृतघ्नञ्च प्रच्छन्नान्तरदायकम् ।

विश्वासघातिनं द्रोहकारिणं पापकर्मिणम् ॥

आततायिनमेकाक्षं कुत्सितं कूटसाक्षिणम् ।

सर्वप्रतारकं देवि ! सर्वोत्कृष्टाभिमानिनम् ॥

असत्यं निष्ठुरासक्तं ग्राम्यादिवहुभाषिणम् ।

कुविचारकुतर्कादिकारकं कलहप्रियम् ॥

व्याघ्रेपकरं मूर्खं चार्वाकं वाग्विडम्बकम् ।

परोक्षे दूषणकरं प्रत्यक्षे प्रियवादिनम् ॥

वाग्ब्रह्मवादिनं विद्याचौरमात्मप्रशंसकम् ।

गुणासहिष्णुमहितमात्मक्रोधनमम्बिके ! ॥
 इत्यादिदोषसंयुक्तं गुरुः शिष्यं न कारयेत् ।
 निरपेक्षं गुरुद्रव्ये तद्वसादाभिकाङ्क्षिणम् ॥
 कुलधर्म-महायोगि-योगिनीकौलिकप्रियम् ।
 कुलार्चनादिनिरतं कुलद्रव्याजुगुप्सनम् ॥
 जपध्यानादिनिरतं सौख्यमाज्ञादिकाङ्क्षिणम् ।
 कुलशास्त्रप्रियं देवि पृथक्शास्त्रपराङ्मुखम् ॥
 इत्यादिलक्षणोपेतं गुरुः शिष्यं परिग्रहेत् ।
 श्रीगुरुः परमेशानि ! शुद्धवेशो मनोहरः ॥
 सर्वलक्षणसम्पन्नः सर्वावयवशोभितः ।
 सर्वांगमार्थतत्त्वज्ञः सर्वतन्त्रविधानवित् ॥
 लोकसम्भोहनाकारो देववत् प्रियदर्शनः ।
 सुमुखः सुलभः स्वच्छो भ्रमसंशयनाशकः ॥
 इङ्गिताकारवित् प्राज्ञः ऊहापोहविचक्षणः ।
 अन्तर्लक्ष्यो वह्निर्दृष्टिः सर्वज्ञो देशकालवित् ॥
 आज्ञासिद्धिस्त्रिकालज्ञो निग्रहानुग्रहक्षमः ।
 वेधको बोधकः शान्तः सर्वजीवदयाकरः ॥
 स्वाधीनेन्द्रियसञ्चारषड्वर्गविजयप्रदः ।
 अग्रगण्योऽतिगम्भीरः पात्रापात्रविशेषवित् ॥
 शिवविष्णुसमः साधुमनुभूषणभूषितः ।
 निर्ममो नित्यसन्तुष्टः स्वतन्त्रोऽनन्तशक्तिमान् ॥
 सङ्गत्तवत्सलो धीरः कृपालुः स्मितपूर्णवाक् ।
 भक्तप्रियः समो देवि ! गम्भीरः शिष्टसाधकः ॥
 ज्येष्ठो देवगुरुज्येष्ठो वनितापूजनोत्सुकः ।
 नित्यनैमित्तिके कास्ये रतः कर्मण्यनिन्दिते ॥
 वाग्विदेषभयक्लेशदम्भाहङ्कारवर्जितः ।

स्वविद्यानुष्ठानरतो धर्मज्ञानार्थदर्शकः ॥
 यदृच्छालाभसन्तुष्टो गुणदोषविभेदकः ।
 स्त्रीधनादिष्वनासक्तो दुःसङ्गो व्यसनादिषु ॥
 सर्वाहम्भावसन्तुष्टो निर्द्वन्द्वो नियतव्रतः ।
 अलोलुपो ह्यसङ्गश्च पक्षपाती विचक्षणः ॥
 वित्तविद्यादिभिर्मन्त्रयन्त्रतन्त्राद्याविक्रयी ।
 निःसङ्गी निर्विकल्पश्च निर्णीतात्मातिधार्मिकः ॥
 तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनो निरपेक्षो नियामकः ।
 इत्यादिलक्षणोपेतः श्रीगुरुः कथितः प्रिये ! ॥
 यः शिवः सर्वगः सूक्ष्मो निष्कलश्चोन्मना व्ययः ।
 व्योमाकारो ह्यजोऽनन्तः स कथं पूज्यते प्रिये ! ॥
 अतएव गुरुः साक्षाद् गुरुरूपं समाश्रितः ।
 भक्त्या सम्पूजयेद्देवि ! भुक्तिं मुक्तिं प्रयच्छति ॥
 शिवोऽहमाकृतिर्देवि ! नरदृग्गोचरो न हि ।
 तस्मात् श्रीगुरुरूपेण शिष्यान् रक्षति सर्वदा ॥
 मनुष्यचर्मणा नद्धः साक्षात् परशिरः स्वयम् ।
 स्वशिष्यानुग्रहार्थाय गूढं पर्यटति क्षितौ ॥
 सङ्गत्तरक्षणायैव निरहङ्कारमाकृतिः ।
 शिवः कृपानिधिर्लोके संसारीव हि चेष्टितः ॥
 ललाटलोचनं वा स्त्री कलामपि च दोर्द्वयम् ।
 अन्तर्धाने च वर्त्तोऽयं गुरुरूपो महौतले ॥
 अत्रिनेत्रशिवः साक्षादचतुर्बाहुरच्युतः ।
 अचतुर्वदनो ब्रह्मा श्रीगुरुः कथितः प्रिये ! ॥
 नरवद् दृश्यते लोके श्रीगुरुः पापकर्मणा ।
 शिववद् दृश्यते लोके भवानि ! पुण्यकर्मणा ।
 श्रीगुरुं परमं तत्त्वं तिष्ठन्तं चक्षुरग्रतः ॥

मन्दभाग्या न पश्यन्ति शुल्काः सूर्यमिवोदितम् ।
 गुरुः सदाशिवः साक्षात् सत्यमेव न संशयः ॥
 शिवरूपी गुरुर्नो चेद् भुक्तिं मुक्तिं ददाति कः ।
 सदाशिवस्य देवस्य श्रीगुरोरपि पार्वति ! ॥
 उभयोरन्तरं नास्ति यः करोति स पातकी ।
 देशिकाकृतिमास्थाय पशुपाशानशेषतः ॥
 कृत्वा परं पदं देवि ! नयत्येवमतो गुरुः ।
 सर्वानुग्रहकर्तृत्वादीश्वरः करुणानिधिः ॥
 आचार्यरूपमास्थाय दीक्षया मोक्षयेत् पशून् ।
 यथा घटश्च कलसः कुम्भश्चैकार्यवाचकः ॥
 तथा देवश्च मन्त्रश्च गुरुश्चैकार्य उच्यते ।
 यथा देवस्तथा मन्त्रो यथा मन्त्रस्तथा गुरुः ॥
 देवमन्त्रगुरुणाञ्च पूजायाः सदृशं फलम् ।
 शिवरूपं समास्थाय पूजां गृह्णाति पार्वति ! ॥
 गुरुरूपं समादाय भवपाशान्निवृत्तयेत् ।
 सिद्धान्तसारवेत्ताहं बीजोऽहमिति बोधकृत् ॥
 अविच्छिन्न-समादृष्टहृदयो गुरुरुच्यते ।
 यो विलङ्घ्याश्रमान् वर्णानात्मन्येव स्थितः सदा ॥
 ज्योतिर्वर्णाश्रमो योगी स गुरुः कथितः प्रिये ! ।
 षडध्वानं षडाधारं षोडशारविनिर्णयम् ॥
 यो जानाति विधानेन स गुरुः कथितः प्रिये ! ।
 दृश्यं विना स्थिरा दृष्टिर्मनश्चालम्बनं विना ॥
 विनायासं स्थिरो वायुर्यस्य स्यात् स गुरुः प्रिये ! ।
 सत्त्वसंवित्तिजननं परानन्दसमुद्भवम् ॥
 तत्तत्त्वं विदितं येन स गुरुः कुलनायिके ! ।
 भूतभक्षी मन्त्रतन्त्रौ शक्तिशाम्भववित्तमः ॥

वेधञ्च षड्विधं देवि ! स हि वेत्ति परो गुरुः ।
 पदमन्त्रकलायन्त्र सतत्त्वतद्गुणाद्वयम् ॥
 शोधयेदयः षडध्वानं स गुरुः कथितः प्रिये ! ।
 वेधं पदं निरोधञ्च ग्रहणं मोक्षणं तथा ॥
 यो वा सम्यग्विजानाति स गुरुः कथितः प्रिये ! ॥
 जाग्रत् स्वप्नः सुषुप्तिश्च स गुरुः परमो मतः ॥
 आत्मविद्या शिवः सर्वमिति विद्याचतुष्टयम् ।
 यो वेत्ति परमेशानि ! स गुरुः परमो मतः ॥
 पशुस्तोभं वेधदीक्षां पशुप्रहरमेव च ।
 त्रिविधं यो विजानाति स गुरुः परमो मतः ॥
 पदपाशं पशूनाञ्च रहस्यात्मविधानतः ।
 यो जानाति वरारोहे ! स गुरुः परमो मतः ॥
 चक्रसङ्केतकं मन्त्रपूजासङ्केतकं तथा ।
 त्रितयं यो विजानाति स गुरुः परमो मतः ॥
 वाणेतस्त्रयश्चाख्यलिङ्गत्रितयसंस्थितिम् ।
 तत्त्वतो यो विजानाति स गुरुः परमो मतः ॥
 आनव्यं कार्मणञ्चैव मायिकञ्च मलत्रयम् ।
 यो विशोधयितुं शक्तः स गुरुः परमो मतः ॥
 आरक्तशुक्लमिश्राख्यचरणत्रयवासनाम् ।
 यो जानाति महादेवि ! स गुरुः परमो मतः ॥
 महामुद्रां नभोमुद्रां उड्डीयानं जालन्धरम् ।
 मूलबन्धञ्च यो वेत्ति स गुरुः परमो मतः ॥
 शिवादिक्षितिपर्यन्तं षट्त्रिंशत्तत्त्वनिर्णयम् ।
 यो विजानाति तत्त्वेन स गुरुः परमो मतः ॥
 अन्तर्यागं वह्निर्यागं कालज्ञानं स्थितं प्रिये ! ।
 त्रिविधानञ्च यो वेत्ति स गुरुः परमो मतः ॥

पिण्डब्रह्माण्डयोरैक्यं स्थितं यो वेत्ति तत्त्वतः ।
 शिरास्थिरोमसङ्घादि स गुरुः परमो मतः ॥
 पद्मादिचतुरशीतिनानासनविचक्षणः ।
 यमाद्यष्टाङ्गयोगज्ञः स गुरुः परमो मतः ॥
 घृणा लज्जा भयं शोको जुगुप्सा चेति पञ्चमम् ।
 कुलं शीलं तथा जातिरष्टौ पाशाः प्रकीर्त्तिताः ॥
 पाशबद्धः पशुर्ज्ञेयः पाशमुक्तो महेश्वरः ।
 तस्मात् पाशहरो यस्तु स गुरुः परमो मतः ॥
 बन्धनं योनिमुद्रया मन्त्रं चैतन्वसंज्ञकम् ।
 यन्त्रमन्त्रस्वरूपञ्च यो वेत्ति स गुरुः प्रिये ! ॥
 विनिक्षिप्तां गतायातां संक्लिष्टां संविनीतकाम् ।
 चतुर्विधां मनोऽवस्थां यो जानाति गुरुः प्रिये ! ॥
 मूलादिब्रह्मरन्धान्तं सप्ताम्भोजं कुलेषु यः ।
 जीवाचारफलं वेत्ति स गुरुर्नापरः प्रिये ! ॥
 शिवादिगुरुपर्यन्तं पारम्पर्यक्रमेण यः ।
 अवाप्ततत्त्वसम्भारः स गुरुः परमो मतः ॥
 येन वा दर्शिते तत्त्वे तत्क्षणात्तन्मयो भवेत् ।
 धन्यं तदुक्तमखिलं स गुरुः परमो मतः ॥
 यो वेत्ता सच्चिदानन्दं हरेदिन्द्रियजं सुखम् ।
 सेव्यास्ते गुरवः शिष्यैरन्ये त्याज्याः प्रतारकाः ॥
 संसारभयभीतस्य भयहा गुरुरादरात् ।
 व्रतोपवासनियमैर्नियन्ता स गुरुर्मतः ॥
 यः प्रसन्नः क्षणार्द्धेन मोक्षरत्नं प्रयच्छति ।
 दुर्लभं तं विजानीयाद् भवसागरतारकम् ॥
 यः क्षणेनात्मसामर्थ्यं स्वशिष्याय ददाति हि ।
 प्रियायासादिरहितः स गुरुर्देवदुर्लभः ॥

यः सद्यः प्रत्ययकरं सुलभं चात्मसौख्यदम् ।
 ज्ञानोपदेशं कुरुते स गुरुर्देवदुर्लभः ॥
 द्वीपाद्वीपान्तरं देवि ! सञ्चरेत्तदुद्यथा तथा ।
 यो दद्यात् स गुरुर्ज्ञानमभ्यासादिविवर्जितम् ॥
 क्षुधितस्य यथा तुष्टिराहारादृश्यते यथा ।
 तथोपदेशमात्रेण ज्ञानदो दुर्लभो गुरुः ॥
 गुरवो बहवः सन्ति दीपवच्च गृहे गृहे ।
 दुर्लभोऽयं गुरुर्देवि ! सूर्यवत् सर्वदीपकः ॥
 गुरवो बहवः सन्ति वेदशास्त्रादिपारगाः ।
 दुर्लभोऽयं गुरुर्देवि ! परतत्त्वार्थपारगः ॥
 गुरवो बहवः सन्ति योगेनान्यत् पदा भुवि ।
 दुर्लभोऽयं गुरुर्देवि ! लोके स्वात्मप्रकाशकः ॥
 गुरवो बहवः सन्ति समन्त्रौषधिवेदिनः ।
 निगमागमशास्त्रोक्तमन्त्रज्ञो दुर्लभो भुवि ॥
 गुरवो बहवः सन्ति शिष्यवित्तापहारकाः ।
 दुर्लभोऽयं गुरुर्देवि ! शिष्यदुःखापहारकः ॥
 वर्णाश्रमकुलाचारनिरता गुरवो भुवि ।
 सर्वसङ्कल्पहीनो यः स गुरुर्देवि ! दुर्लभः ॥
 गुरोर्यस्यैव संस्पर्शात् परानन्दोऽभिजायते ।
 गुरुं तमेव वृणुयान्नापरं मतिमान्नरः ॥
 यस्यात्मभवपर्यन्तं बुद्धिस्तस्य प्रवर्तते ।
 तस्यालोकनमात्रेण मुच्यते नात्र संशयः ॥
 शङ्कया भक्षितं सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम् ।
 सा शङ्का भक्षिता येन स गुरुर्देवदुर्लभः ॥
 यथा वज्रिसमीपस्थं नवनीतं विलीयते ।
 तथा पापं विलीयेत सदाचार्यसमीपतः ॥

यथा दौमानलः काष्ठं शुष्कमात्रञ्च निर्दहेत् ।
 तथा गुरुकटाक्षस्तु शिष्यपापं दहेत् क्षणात् ॥
 यथा महानिलोद्धूतं तूलं दशदिशो ब्रजेत् ।
 तथैव गुरुकारुष्यात् पापराशिः प्रलीयते ॥
 दौषदर्शनमात्रेण प्रणश्यति तमो यथा ।
 सदगुरोर्दर्शनाद्देवि ! तथाऽज्ञागं विलीयते ॥
 सर्वलक्षणसम्पन्नो वेदशास्त्रविधानवित् ।
 सर्वोपायविधातैव तत्त्वज्ञानी गुरुः स हि ॥
 पूजाहोमाय्यमाचारस्तपस्तीर्थव्रतादिकम् ।
 मन्त्रागमादिविज्ञानं तत्त्वहीनस्य निष्फलम् ॥
 सुसंवेद्यं परे तत्त्वे स्वात्मानं वेत्ति निश्चलः ।
 आत्मनोऽनुग्रहो नास्ति परस्यानुग्रहः कुतः ॥
 घटप्रकारं मनोरूपं प्रत्यक्षं स्वतनुस्थितम् ।
 यो न जानाति चान्यस्य कथं मोक्षं ददात्यसौ ॥
 सर्वलक्षणहीनोऽपि तत्त्वज्ञानी गुरुः स्मृतः ।
 तस्मात्तत्त्वविदेवेह मुक्तो मोक्षक एव च ॥
 यस्तत्त्वविन्महेशानि ! साधूंश्च बोधयत्यपि ।
 तत्त्वहीनात् कुतो बोधः कुतोऽध्यात्मपरिग्रहः ॥
 तत्त्वज्ञैरुपदिष्टा ये तत्त्वज्ञास्ते न संशयः ।
 पशुभिश्चोपदिष्टा ये देवि ! ते पशवः स्मृताः ॥
 बिद्धस्तु वेधयेद्देवि ! नाबिद्धो वेधको भवेत् ।
 मुक्तस्तु मोचयेद्दूर्ध्वं न मुक्तो मोक्षकः कथम् ॥
 अभिज्ञश्चोदरेन्मूर्खं न मूर्खो मूर्खमुद्धरेत् ।
 शिलां सन्तारयेन्नैर्हि न शिला तारयेच्छिलाम् ॥
 तत्त्वहीनं गुरुं लब्ध्वा केवलं भवतत्परः ।
 इहामुत्फलं किञ्चिन्नापरो नाप्नुयात् प्रिये ! ॥

शिवे गुरुत्वयं प्रोक्तं वैष्णवे गुरुपञ्चकम् ।
 वेदशास्त्रेषु शतशो गुरुरेकः कुलप्रियः ॥
 प्रेरकः सूचकश्चैव वाचको दर्शकस्तथा ।
 शिक्षको बोधकश्चैव षड्भेदे गुरवः स्मृताः ॥
 षड्भेदे कार्यभूताः स्युः कारणं बोधको भवेत् ।
 पूर्णाभिप्रेककर्त्ता यो गुरुस्तस्यैव पादुकाः ॥
 पूजनीया महेशानि ! बहुत्वेऽपि न संशयः ।
 श्रीगुरोर्लक्षणोपेतं संशयच्छेदकारकम् ॥
 लब्ध्वा ज्ञानप्रदं देवि ! न गुर्वन्तरमाश्रयेत् ।
 अनभिज्ञं गुरुं प्राप्य संशयच्छेदकारकम् ॥
 गुर्वन्तरन्तु गत्वा स नैतद्दोषेण लिप्यते ।
 मधुलुब्धो यथा भृङ्गः पुष्पात् पुष्पान्तरं व्रजेत् ॥
 ज्ञानलुब्धस्तथा शिष्यो गुरोर्गुर्वन्तरं व्रजेत् ।
 इति ते कथितं किञ्चित्तत्त्वं गुरुशिष्ययोः ।
 समासेन कुलेशानि ! किञ्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥
 इति कुलार्णवे महारहस्ये गुरुशिष्यलक्षणं नाम त्रयोदश उल्लासः ।

चतुर्दश उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि परीक्षां गुरुशिष्ययोः ।
 उपदेशक्रमं दीक्षाभेदांश्च वद मे प्रभो ! ॥
 ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
 तस्य श्रवणमात्रेण चित्तशुद्धिः प्रजायते ॥
 विना दीक्षां फलं न स्याद् यमिनां शिवशासने ।
 सा च न स्याद्विनाचार्यमित्याचार्यपुरःसरम् ॥
 ज्ञेया सिद्धार्थशास्त्रार्थसम्प्रदायार्द्धहेतुभिः ।
 अन्तरेणोपदेष्टारं मन्त्राः स्युर्निष्फला यतः ॥

देवास्तमेव शंसन्ति पारम्यर्थपुरःसरम् ।
 गुरुं मन्त्रागमाविद्धं समयोपाचारपालकम् ॥
 गुरुशिष्याधिकारार्थं विरक्तोऽपि शिवाज्ञया ।
 किञ्चित्कालं विधायेत्यं स्वशिष्याय समर्पयेत् ॥
 तस्यापि नाधिकारस्य योगः साक्षात् परे शिवे ।
 देहान्ते शाश्वती मुक्तिरिति शङ्करभाषितम् ॥
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन साक्षात् परशिवोदितम् ।
 सम्प्रदायपरिच्छिन्नं सदा कुर्यात् गुरुं प्रिये ! ॥
 शक्तिसिद्धिमसिद्धार्यं परीक्ष्य विधिवद् गुरुः ।
 पश्चादुपदिशेन्मन्त्रमन्यथा निष्फलं भवेत् ॥
 अन्यायेन तु यो दद्याद् गृह्णात्यन्यायतश्च यः ।
 ददतो गृह्णतो देवि ! कुलशापो भविष्यति ॥
 गुरुशिष्याबुभौ मोहादपरीक्ष्य परस्परम् ।
 उपदेशं ददद् गृह्णन् प्राप्नुयातां पिशाचताम् ॥
 अशास्त्रीयोपदेशश्च यो गृह्णाति ददाति हि ।
 भुञ्जाते तावुभौ घोरे नरकानेकविंशतीः ॥
 परीक्ष्य वक्ष्यते तन्त्रं सैकतं शालिवीजवत् ।
 अनर्हं मन्त्रविज्ञानं न तिष्ठति कदाचन ॥
 तस्मात् परीक्ष्य कर्तव्यमन्यथा निष्फलं भवेत् ।
 कृत्वा समयदोक्षाञ्च दत्त्वा समयपादुकाम् ॥
 संविधायाम्ननः शिष्यं वदेन्मन्त्रं न चान्यथा ।
 सच्छिष्यायातिभक्ताय यज्ज्ञानमुपदिश्यते ॥
 तज्ज्ञानं बहुशास्त्रार्थं तद्विदध्यादखण्डितम् ।
 असच्छिष्येष्वभक्तेषु यज्ज्ञानमुपदिश्यते ॥
 तत् प्रयात्यपवित्रत्वं गोक्षीरं श्वघृतादिव ।
 धनेच्छाभयलोभाद्यैरयोग्यं यदि दीक्षयेत् ॥

देवताशापमाप्नोति कृतञ्च निष्फलं भवेत् ।
 ज्ञानेन क्रियया वापि गुरुः शिष्यं परीक्षयेत् ॥
 संवत्सरं तदर्द्धं वा तदर्द्धं वा प्रयत्नतः ।
 उत्तमांश्चाधमे कुर्यान्नीचानुत्तमकर्मणि ॥
 प्राप्यद्रव्यैः प्रदानाद्यैरादेशैश्च समासमैः ।
 तत्कर्मसूचकैर्वाक्यैर्मायाभिः क्रूरचेष्टितैः ॥
 पक्षपातैरुपादानैरालस्यैश्च मुहुर्मुहुः ।
 आकृष्टस्ताडितो वापि यो विषादं न याति च ॥
 गुरुः कृपां करोतीति मुदा सञ्चिन्तयेत् सदा ।
 श्रीगुरुस्मरणे चापि कीर्तने दर्शनेऽपि च ॥
 वन्दने परिचर्यायामाह्वाने प्रेषणे प्रिये ! ।
 आनन्दकम्परोमाञ्चस्वरनेत्रादिविक्रयाः ॥
 येषां स्युः स्तोत्रयोगाश्च दीक्षासंस्कारकर्मणि ।
 शिष्योऽपि लक्षणैरेतैः कुर्याद् गुरुपरीक्षणम् ॥
 आनन्दाद्यैर्जपस्तोत्रध्यानहोमार्चनादिभिः ।
 ज्ञानोपदेशसामर्थ्यं मन्त्रसिद्धिमपीश्वरि ! ।
 बोधकत्वं परिज्ञाय शिष्यो भूयान्न चान्यथा ॥
 आदिमध्यावसानेषु योग्या शक्तिः निपातिता ।
 अधमा मध्यमाः श्रेष्ठाः शिष्या देवि ! प्रकीर्तिताः ॥
 आदौ भक्तिर्भवेद्देवि ! दीक्षार्थं समुदन्ति ये ।
 पुनर्विह्वलहृष्टास्ते आदियोग्या इतीरिताः ॥
 दीक्षासमयसम्प्राप्ता ज्ञानाज्ञानविवर्जिताः ।
 भक्त्या प्रध्वस्तसुधियो मध्ययोग्याश्च ते स्मृताः ॥
 आदौ भक्तिविहीना ये मध्यभक्तास्तु ये नराः ।
 अन्ते भक्ताः प्रबुद्धाः स्युर्ह्यन्तयोग्या भवन्ति ते ॥
 उत्तमाज्ञानसंज्ञाश्चेदुपदेशस्त्रिधा प्रिये ! ।

यथा पिपीलिका मन्दमन्दं वृक्षाग्रं फलम् ॥
 चिरेणाप्नोति धर्मोपदेशश्चापि तथा स्मृतः ।
 यथा कपिश्च शाखायां शाखामुल्लङ्घ्य यत्नतः ॥
 फलं प्राप्नोति धर्मस्य चोपदेशस्तथा प्रिये ! ।
 यथा वियद्गमः शीघ्रं फल एव निषोदति ॥
 तथा ज्ञानोपदेशश्च कथितः कुलनायिके ! ।
 क्रियायासादिरहिता देवि ! दीक्षा त्रिधा स्मृता ॥
 यथा पक्षी स्वपक्षाभ्यां शिशून् समुद्धरेत् शनैः ।
 स्पर्शदीक्षोपदेशश्च तादृशः कथितः प्रिये ! ॥
 स्वापत्यानि यथा मत्स्यो वीक्षणेनैव पोषयेत् ।
 दृग्भां दीक्षोपदेशश्च तादृशः परमेश्वरि ! ॥
 यथा कूर्मः स्वतनयान् ध्यानमात्रेण पोषयेत् ।
 वेधदीक्षोपदेशश्च मानुषस्य तथा विधिः ॥
 शक्तिमात्रानुसारेण शिष्योऽनुग्रहमर्हति ।
 यत्र शक्तिर्न पतति तत्र सिद्धिर्न जायते ॥
 दीक्षा मोक्षप्रदा देवि ! सप्तधा परिकीर्तिताः ।
 समयाख्या विशेषा च साधिका पुत्तिकाह्वया ॥
 क्रियाज्ञानकलास्पर्शज्ञानध्यानसमाकुलाः ।
 वेधकाः पूर्णसंज्ञाः स्थुष्यया निर्वाणसंज्ञकाः ॥
 क्रियादीक्षाष्टधा प्रोक्ता कुलमण्डपपूर्विका ।
 कलसादिसमायुक्ता कर्त्तव्या गुरुणा वहिः ॥
 देवेशि ! देहसिद्ध्यर्थं पूर्वोक्तविधिनाचरेत् ।
 परमात्मनि संयोज्य तच्चैतन्यं गुरुः प्रिये ॥
 तस्मादुत्पाद्य तान् वर्णान् न्यसेच्छिष्यतनौ पुरः ।
 सृष्टिक्रमेण विधिना चैतन्यञ्च प्रयोजयेत् ॥
 वर्णदीक्षा त्रिधा प्रोक्ता द्विचत्वारिंशदक्षरैः ।

पञ्चाशद्वर्णैर्वा देवि ! द्विषष्टिलिपिभिस्तु वा ॥
 वर्णान् शिष्यतनौ न्यस्य प्रतिलोमेन सञ्चरेत् ।
 जायते देवताभावः परातीक्ष्णमयः शिशोः ॥
 एषा वर्णमयी प्रोक्ता दीक्षा पापहरा प्रिये ! ।
 कलादीक्षा च विज्ञेया कर्त्तव्या विधिवत् प्रिये ! ॥
 निवृत्तिजानुपर्थ्यन्तं तलादारभ्य संस्थितः ।
 जानीश्च नाभिपर्थ्यन्तं प्रतिष्ठा तिष्ठति प्रिये ! ॥
 नाभौ कण्ठावधि प्रोक्ता विद्याशान्तिस्ततः प्रिये ! ।
 कण्ठाक्षलाटपर्थ्यन्तं व्याप्ता तस्माच्छिरोऽवधि ॥
 शान्त्यतीता कला चैषा कला व्याप्तिरितीरिता ।
 संहारक्रमयोगेन स्थानात् स्थानान्तरं प्रिये ! ॥
 संयोज्य विषये सम्यक् विधिवेत्ता शिरोऽवधि ।
 इयं प्रोक्ता कुलेशानि ! दिव्यभावप्रदायिनी ॥
 चित्तं तत्त्वोत्कलाभिर्वा पञ्चाशद्विरथापि वा ।
 तत्त्वन्यासक्रमेणैव सृष्टिसंहारमार्गतः ॥
 ज्ञात्वा गुरुमुखाद्देवि ! शिष्ये संयोज्य वेधयेत् ।
 जायते देवताभावो योगिनीवीरसङ्क्रमः ॥
 कलादीक्षा समुद्दिष्टा पशुपाशापहारिणी ।
 हस्ते शिवं गुरुं ध्यात्वा जपेत्मूलाङ्गमालिनीम् ॥
 गुरुः सृष्टेत् स्वशिष्यस्य स्पर्शदीक्षा भवेदियम् ।
 चित्तं तत्त्वे समाधाय परतत्त्वोपबृंहितात् ॥
 उच्चरेत् संहतान्मन्त्री वाग्दीक्षेति निगद्यते ।
 निमील्य नयने ध्यात्वा परतत्त्वे प्रसन्नधीः ॥
 सम्यक्पश्येद्गुरुः शिष्यं दृग्दीक्षा च भवेत् प्रिये ! ।
 गुरोरा लोकमात्रेण भाषणात् स्पर्शनादपि ॥
 सद्यः सञ्जायते ज्ञानं सा दीक्षा शान्धवी मता ।

मनोर्दीक्षा द्विधा प्रोक्ता तीव्रा तीव्रतमापि च ॥
 अध्वानं षड्विधं ज्ञात्वा शिष्यदेहे स्मरन् प्रिये ! ।
 कल्पयेद्भुवनं तत्त्वं कलावर्णपदं मनुम् ॥
 आजानुनाभिहृत्कण्ठतालुमूलान्तमम्बिके ! ।
 गुरूपदिष्टमार्गेण वेधं कुर्याद्विचक्षणः ॥
 पापमुक्तः क्षणाच्छिष्यश्चिन्नपाशस्तथा भवेत् ।
 बाह्यव्यापारनिर्मुक्तो भूमौ पतति तत्क्षणात् ॥
 सञ्ज्ञातदिव्यभावोऽसौ सर्वं जानाति शाश्वति ! ।
 यदस्ति वेधकं तत्तत् स्वयमेवानुभूयते ॥
 प्रबुद्धः सहसाशिष्टस्तत् सीख्यं बहुधेश्वरि ! ।
 वेधविद्धः शिवः साक्षान्न पुनर्जन्मतां व्रजेत् ॥
 एषा तीव्रतरा दीक्षा भवबन्धविमोचनी ।
 शिवभावप्रदा देवि ! त्वां शपे कुलनायिके ! ॥
 आनन्दश्चैव कम्पञ्चोद्भवो घूर्णा कुलेश्वरि ! ।
 निद्रा मूर्च्छा च वेधस्य षडवस्थाः प्रकीर्त्तिताः ॥
 दृश्यन्ते षड्गुणा ह्येते वेधनेन कुलेश्वरि ! ।
 वेधकी यत्र कुत्रापि तिष्ठेन्मुक्तो न संशयः ॥
 वेधदीक्षाकरो लोके श्रीगुरुदुर्लभः प्रिये ! ।
 शिष्योऽपि दुर्लभस्तादृक् पुण्ययोगेन लभ्यते ॥
 न दद्याद्यस्य कस्यापि इत्याज्ञा परमेश्वरि ! ।
 कुलद्रव्यैः समभ्यर्च्य कुलद्रव्यं विधानतः ॥
 शिष्याय दर्शयेद्देवि ! दीक्षैषा कौलिकी स्मृता ।
 शिवद्रव्यं मुखे पूर्य पञ्चगव्यामृतान्वितम् ॥
 अभिषिञ्चेद्गुरुः शिष्यं गण्डूषाख्या समीरिता ।
 स वीजमीनयुक्तेन सुरया पूरितेन च ॥
 पञ्चामृतैः सुसम्पूर्णशङ्खेन कलसेन वा ।

अभिषेकं ततः कुर्याद्वाह्यतः कथितं प्रिये ! ॥
 मनस्तु लम्बिका देवो वज्रं कलसमुच्यते ।
 पञ्चगव्यामृतापूर्णं शिष्यं तेनाभिषिञ्चति ॥
 अहं सिद्धाभिषेकः स्यादाचार्योऽपि च पार्वति ! ।
 त्रिकालं दन्तकाष्ठञ्च पुष्पाञ्जलिरपि प्रिये ! ॥
 शङ्खोदके कलान्यासं तज्ज्ञानं चाष्टधा भवेत् ।
 समयौ दन्तकाष्ठेन साधकः कुसुमाञ्जलिः ॥
 पुत्रं शङ्खाभिषेकेण बोधकं सज्जलेन च ।
 पूर्णाभिषेकेणाचार्यं पञ्चावस्थाः प्रकीर्तिता ॥
 कुलाचारेण निरता गुरुभक्ता दृढव्रताः ।
 पूर्णाभिषेकपूता ये ते मुक्ताश्चेह कर्मणि ॥
 पूर्णाभिषेकपूता ये मृताश्च कुलनायिके ! ।
 पुनर्लब्धोत्तमं जन्म गुरुणा शिवरूपिणा ॥
 शङ्खा पूर्णाभिषेकेण शिवसायुज्यदायिना ।
 तेन मुक्तिं ब्रजेदेव शश्वती वाचमब्रवीत् ॥
 पूर्णाभिषेकहीनो यः कौलिको म्रियते यदि ।
 पिशाचत्वमवाप्नोति यावदाभूतसंभवम् ॥
 दीक्षा च द्विविधा प्रोक्ता बाह्याभ्यन्तरभेदतः ।
 क्रियादीक्षा भवेद्वाह्या वेधाख्याभ्यन्तरी मता ॥
 अन्तःशुद्धिर्वहिःशुद्धिर्द्विविधा परिकीर्तिता ।
 अन्तरा च क्रियाशुद्धिर्वहिःशुद्धिश्च दीक्षया ॥
 दीक्षया मोक्षदोषेन चण्डालोऽपि विमुच्यते ।
 शरीरस्य न संस्कारो न जातिर्न च कर्मणः ॥
 आत्मनः कारयेद्दीक्षामनादिकुलकुण्डलीम् ।
 दीक्षा याता कर्मसाम्ये भिन्नाः स्युः प्रतिपादिकाः ॥
 अभिसन्धानतो देवि ! देशिकोत्तमशिष्ययोः ।

मन्त्रोपधैर्यथा हन्याद्विषशक्तिं कुलेश्वरि ! ॥
 पशुपाशं तथा छिन्द्याद्दीक्षया मन्त्रवित् क्षणात् ।
 अकस्मात् प्रतितत्त्वेन्धात् परसंस्थानबोधनात् ॥
 दीक्षैव मोक्षयेत् पूर्वं दिव्यं धाम नयत्यपि ।
 उपपातकलक्ष्णाणि महापातककोटयः ॥
 क्षणाद्दहति देवेशि ! दीक्षा हि विधिना कृता ।
 यथा चोन्मीलितात्मानो भवन्ति पशवः शिवाः ॥
 सा दीक्षा ह्युदिता देवि ! चण्डपापविशोधिका ।
 यथा दीक्षितमात्रेण जायन्ते प्रत्ययाः प्रिये ! ॥
 सा दीक्षा मोक्षदा ज्ञेया शेषास्तु जनसेविकाः ।
 उपासनाशतेनापि या चिन्ता नैव पश्यति ॥
 तां दीक्षामाश्रयेद्यत्नात् श्रीगुरोर्मन्त्रसिद्धये ।
 रसेन्द्रेण यथा विद्धमयः सुवर्णतां व्रजेत् ॥
 दीक्षान्वितस्तथा ह्यात्मा शिवत्वं लभते प्रिये ! ।
 दीक्षान्निदग्धकर्मासौ मायाविच्छिन्नबन्धनः ॥
 गतां परां ज्ञाननिष्ठां निर्वीजस्तु शिवो भवेत् ।
 गतं शूद्रस्य शूद्रत्वं विप्रस्यापि च विप्रता ॥
 दीक्षासंस्कारसम्पन्ने जातिभेदो न विद्यते ।
 शिवलिङ्गे शिवां बुद्धिं कुर्वन् यत् पापमश्नते ॥
 देवेऽश्मलोहसद्रत्नजातिलिङ्गप्रतिष्ठितम् ।
 यथोच्यते तथा शुद्धा सर्ववर्णास्तु दीक्षिताः ॥
 येन पूजितमात्रेण चाब्रह्मभुवनान्तिकम् ।
 पूजितं तेन सर्वं स्याद्दीक्षितेन न संशयः ॥
 दीक्षितस्य न कार्यं स्यात्तपोभिर्नियमव्रतैः ।
 न तीर्थक्षेत्रगमनैर्न च शरीरयन्त्रणैः ॥
 अदीक्षिता ये कुर्वन्ति जपपूजादिकाः क्रियाः ।

न फलन्ति प्रिये ! तेषां शिलायामुप्तवीजवत् ॥
 देवि ! दीक्षाविहीनस्य न सिद्धिर्न च सद्गतिः ।
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेन गुरुणा दीक्षितो भवेत् ॥
 द्विजो यो दीक्षितः पञ्चादन्यजः पूर्वदीक्षितः ।
 द्विजः कनिष्ठ स ज्येष्ठ इति शास्त्रस्य निर्णयः ॥
 गुरुशक्तिसुतानाञ्च यो भवेत् पूर्वदीक्षितः ।
 गुरवस्तेन ते पूज्या नावमान्याः कथञ्चन ॥
 शिष्यो दीक्षितमात्रयेद् यदि स्वर्गं गतो गुरुः ।
 एकसन्तानकेनैव पूर्णसङ्ख्यां समाचरेत् ॥
 दर्शनेषु च सर्वेषु गुरुणा ज्ञानशालिना ।
 दीक्षितो यस्तु विधिना स मुक्तो नापरः प्रिये ! ॥
 अधिवासश्च पूर्वन्तु चक्रपूजापूरःसरम् ।
 दीक्षया शोधयेच्छिष्यमन्यथा निष्फलं भवेत् ॥
 शुद्धसङ्गरजातीनामादिशुद्धिर्विधीयते ।
 पादुकादिप्रदानाद्यैः कुर्यात् पाशविमोचनम् ॥
 एकाब्देन द्विजो योग्यः क्षत्रियो वत्सरद्वयात् ।
 वैश्यो योग्यस्त्रिभिर्वर्षैश्चतुर्भिः शूद्र एव च ॥
 विधवायाः सुतादेशात् कन्यायाः पितुराज्ञया ।
 नाधिकारी सुतो नाय्यो भार्यया भर्तुराज्ञया ॥
 स्याद्देवाध्ययने शूद्रो नाधिकारी यथा भवेत् ।
 तथैवादीक्षितश्चापि नाधिकारी कुलेश्वरि ! ॥
 श्रीगुरुं गुरुपत्नीञ्च तत्पुत्रं शक्तिसैनिकान् ।
 दीक्षितान् तोषयेद्देवि ! यथाविभवविस्तारम् ॥
 इति ते कथितं किञ्चित् परीक्षा गुरुशिष्ययोः ।
 दीक्षाभेदादिकं देवि ! किञ्चूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

पञ्चदश उल्लासः ।

देश्यवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि पुरश्चरणलक्षणम् ।

स्थानाहारादिभेदञ्च वद मे परमेश्वर ! ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य अवणमात्रेण मन्त्रतत्त्वं प्रकाशते ॥

जपयज्ञात् परो यज्ञो नापरोऽस्तीह कश्चन ।

तस्माज्जपेन धर्मार्थकाममोक्षांश्च साधयेत् ॥

सर्वधर्मान् परित्यज्य मन्त्रराजं समभ्यसेत् ।

अप्रमादात् भवेत् सिद्धिः प्रमादादशुभं भवेत् ॥

भोगापवर्गसङ्कल्पैः कल्पव्रतसृते जपः ।

जपध्यानसमं योगं तस्माद्देवि ! समाचरेत् ॥

आब्रह्मवोजदोषाश्च नियमातिक्रमोद्भवम् ।

ज्ञानाज्ञानकृतं सर्वं प्रणश्यति जपात् प्रिये ! ॥

संसारदुःखभूमेश्च यदोच्छेत् सिद्धिमात्मनः ।

पञ्चाङ्गोपासनेनैव मन्त्रजापी व्रजेत् सुखम् ॥

पूजा त्रैकालिकी नित्यं जपस्तर्पणमेव च ।

होमो ब्राह्मणभुक्तिश्च पुरश्चरणमुच्यते ॥

यद् यदङ्गं विहीयेत तत्संख्या द्विगुणो जपः ।

कुर्याद्वित्तचतुःपञ्चसंख्यानं साधकः प्रिये ! ॥

कुर्वते चाङ्गसिद्धयर्थं तदशक्तेन भक्तितः ।

न चेदङ्गं विहीयेत मन्त्री नेष्टमवाप्नुयात् ॥

अन्नैश्चतुर्विधैर्देवि ! पदार्थैः षड्रसान्वितैः ।

सुभोजितेषु विप्रेषु सर्वं हि सफलं भवेत् ॥

सम्यक्सिद्धैकमन्त्रस्य पञ्चाङ्गोपासनेन च ।

सर्वमन्त्राश्च सिध्यन्ति त्वत्प्रसादात् कुलेश्वरि ! ॥

उपदेशस्य सामर्थ्यात् श्रीगुरोश्च प्रसादतः ।

मन्त्रप्रभावशक्त्या च मन्त्रसिद्धिः प्रजायते ॥
 स्वमन्त्राक्षरसंयुक्तमाटकाक्षरमम्बिके ! ।
 पूर्वजन्मकृताभ्यासान्मन्त्रो वा शीघ्रसिद्धिदः ॥
 दीक्षापूर्वं कुलेशानि ! पारम्पर्यक्रमगतम् ।
 न्यायलब्धश्च यो मन्त्रः स च सिद्धो न संशयः ॥
 मासमात्रं जपेन्मन्त्रं भूतलिप्या तु सम्पुटम् ।
 क्रमात् क्रमात् सहस्रन्तु तस्य सिद्धो भवेन्मनुः ॥
 सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रं माटकाक्षरसम्पुटम् ।
 अनुलोमविलोमेन मन्त्रसिद्धिः प्रजायते ॥
 विषद्यक्षरसंयुक्तमाटकाक्षरसम्पुटम् ।
 क्रमोत्क्रमात् शतं जप्त्वा मासात् सिद्धो भवेन्मनुः ।
 माटकाजपमात्रेण मन्त्राणां कोटिकोटयः ।
 जपिताः स्युर्न सन्देहो यद् यत् सर्वं तदुद्भवम् ॥
 अनेन कोटिमन्त्राणि चित्ताकुलकराणि च ।
 मन्त्रं गुरुजपात् प्राप्तमेकं स्यात् सर्वसिद्धिदम् ॥
 यदृच्छया श्रुतं मन्त्रं दृष्टेणापि क्लृप्तेन च ।
 पत्रे स्थितं वा चाध्याप्य तज्जपेन्न ह्यनर्थकम् ॥
 पुस्तके लिखितान्मन्त्रान् विलोक्य प्रजपन्ति ये ।
 ब्रह्महत्यासमं तेषां पातकं परिकीर्तितम् ॥
 पुण्यक्षेत्रं नदीतीरं गुहापर्वतमस्तकम् ।
 तीर्थप्रदेशाः सिन्धूनां सङ्गमः पावनं वनम् ॥
 उद्यानानि विविक्तानि विल्वमूलं तटं गिरिः ।
 देवतायतनं कूलं समुद्रस्य निजं गृहम् ॥
 साधनेषु प्रशस्तानि स्थानान्येतानि मन्त्रिणाम् ।
 अथवा निवसेत्तत्र यत्र चित्तं प्रसीदति ॥
 सूर्यस्याग्रे गुरोरिन्दोर्दीपस्य स्यन्दनस्य च ।

गोरक्षकुलवृक्षाणां सन्निधौ शस्यते जपः ॥
 गृहे शतगुणं विन्द्यान्नोष्ठे लक्षगुणं भवेत् ।
 कोटिर्देवालये पुण्यमनन्तं शिवसन्निधौ ॥
 स्नेच्छदुष्टं मृगव्यालशङ्कातङ्कविवर्जितः ।
 एकान्तपावने निन्दारहिते भक्तिमंयुते ॥
 स्वदेशे धार्मिके देशे सुभिन्ने निरुपद्रवे ।
 रम्ये भक्तजनस्थाने निवसेत्तापसाश्रये ॥
 राजानः सचिवा राज्ञः प्रभवाः पुरुषा जनाः ।
 चरन्ति येन मार्गेण निवसेत्तत्र मन्त्रवित् ॥
 जीर्णदेवालयोद्याने गृहे वृक्षतलेषु च ।
 नदीतडागकूपेषु भूच्छिद्रादिषु नो विशेत् ॥
 दीपनाथमविज्ञाय यो जपादिकमाचरेत् ।
 वंशाश्मधरणीदारुलणवन्नवनिर्मितम् ॥
 वर्जयेदासनं धीमान् दारिद्र्याध्याधिदुःखदम् ।
 तूलकम्बलवस्त्राणां सिंहव्याघ्रमृगाजिनम् ॥
 कल्पयेदासनं धीमान् सौभाग्यज्ञानवृद्धिदम् ।
 पद्मस्वस्तिकवीरादिष्वासनेषूपविश्य च ॥
 जपार्चनादिकं कुर्यादन्यथा निष्फलं भवेत् ।
 द्वादशावर्त्तयेद्बुद्ध्या प्रणवन्तु त्रिमासकम् ॥
 मुञ्चेत् पिङ्गलया वायुं अन्तस्थं रेचको भवेत् ।
 षोडशावर्त्तकं तारं पूरयेद्वाह्यमाहृतम् ॥
 शनकेरिडया बद्धा पूरकं परिकीर्त्तितम् ।
 द्वादशावर्त्तकं तारं वायुमध्ये तु कुम्भयेत् ॥
 शोषयेद्वायुबीजेन देहशोषणमीरितम् ।
 पुनश्च पूरयेद्वायुं विरेच्यापूर्य्य कुम्भयेत् ॥
 देहं दहनबीजेन देहदाहनमीरितम् ।

पुनश्च पूर्ववद्वायुं विरेच्यापूर्य्य कुम्भयेत् ॥
 शिवकुण्डलिनीयोगस्यन्दनामृतधारया ।
 आपादमस्तकं देवि ! प्रापयेत् प्लावनं भवेत् ॥
 जपो ध्यानं विना गर्भः सगर्भस्तद्विपर्य्ययः ।
 अगर्भगर्भसंयुक्तः प्राणायामः शताधिकः ॥
 तपांसि तीर्थयात्राद्यमथ दानव्रतादयः ।
 प्राणायामस्य तस्यैते कलां नार्हन्ति षोडशौम् ॥
 मानसं वाचिकं पापं कायिकं वापि यत्कृतम् ।
 तत् सर्वं निर्दहेच्छीघ्रं प्राणायामत्रयेण वै ॥
 दह्यते ध्यायमानानां धातूनाञ्च यथा मलम् ।
 तथेन्द्रियाणां दह्यन्ते दोषाः प्राणस्य संयमात् ॥
 प्राणायामैर्विशुद्धात्मा यदुद्यत् कर्म करोति हि ।
 तत्तत् फलस्य सन्देहप्रयत्नेन वा कृतम् ॥
 आगमोक्तेन मार्गेण न्यासं नित्यं करोति यः ।
 देवताभावमाप्नोति मन्त्रसिद्धिः प्रजायते ॥
 यो न्यासकवचच्छन्दो मन्त्रं जपति च प्रिये ! ।
 विघ्ना दृष्ट्वा पलायन्ते सिंहं दृष्ट्वा यथा गजाः ॥
 अकृत्वा न्यासजालं यो मूढत्वात् प्रजपेन्मनुम् ।
 बाध्यते सर्वविघ्नैश्च सिंहैर्दृष्ट्वा गपश्यथा ॥
 अक्षमाला द्विधा प्रोक्ता कल्पिताकल्पितेति च ।
 कल्पिता मालाभिः कृता मातृका स्यादकल्पिता ॥
 आदिचान्ताक्षरान्तात्वादक्षमालेति कीर्तिता ।
 अनुलोमविलोमाभ्यां गणयेन्मन्त्रवित्तमः ॥
 एकैकमङ्गुलीभिः स्याद्रेखाभिर्दशधा फलम् ।
 मालाभिः शतसाहस्रं मालिन्यानन्तमुच्यते ॥
 त्रिंशद्भिः स्याद्वनं पुष्टिः सप्तविंशतिभिर्भवेत् ।

पञ्चविंशतिभिर्मोक्षं पञ्चदश्याभिचारके ॥
 पञ्चाशद्भिः कुलेशानि ! सर्वसिद्धिरितीरिता ।
 अङ्गुष्ठेन च मोक्षः स्यात्तर्जनौ शत्रुनाशिनौ ॥
 मध्यमां धनदां विद्यात् शान्तिकर्मण्यनामिका ।
 कनिष्ठा स्तम्भनाकर्षी चाङ्गुलीषु प्रकीर्तिता ॥
 एतावच्च जपिष्यामीत्यादौ सङ्कल्प्य मन्त्रवित् ।
 स्थिरासनो जपित्वा च देव्यै सोदकमर्पयेत् ॥
 उच्चैर्जपोऽधमः प्रोक्त उपांशुर्मध्यमः स्मृतः ।
 उत्तमो मानसो देवि ! त्रिविधः कथितो जपः ॥
 अतिह्रस्वो व्याधिहेतुरतिदीर्घे तपःक्षयः ।
 अक्षराक्षरसंयुक्त्या जपेन्मौक्तिकपंक्तिवत् ॥
 मनसा यः स्मरेत् स्तोत्रं वचसा वा मनुं जपेत् ।
 उभयं निष्फलं देवि ! भिन्नभाण्डोदकं यथा ।
 जातसूतकमादौ स्यात्तदन्ते स्मृतसूतकम् ॥
 सूतकद्वयसंयुक्तो यो मन्त्रः स न सिध्यति ।
 अतस्तद्रहितं कृत्वा मन्त्रमावर्तयेत् सदा ॥
 सूतकद्वयसंयुक्तो यो मन्त्रः स हि सिध्यति ।
 मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं योनिमुद्रां न वेत्ति यः ॥
 शतकोटिजपेनापि तस्य सिद्धिर्न जायते ।
 गुप्तवीर्याश्च ये मन्त्रा न दास्यन्ति फलं प्रिये ! ॥
 मन्त्राश्चैतन्यसहिताः सर्वसिद्धिकराः स्मृताः ।
 चैतन्यरहिता मन्त्राः प्रोक्ता वर्णास्तु केवलम् ॥
 फलं नैव प्रयच्छन्ति लक्षकोटिजपादपि ।
 मन्त्रोच्चारणे कृते यादृक् स्वरूपं प्रथमं भवेत् ॥
 शतैः सहस्रैर्लक्षैर्वा कोटिजापेन तत् फलम् ।
 हृदये ग्रन्थिभेदश्च सर्वावयववर्द्धनम् ॥

आनन्दाशु च पुलको देहावेशः कुलेश्वरि ! ।
 गद्गदोक्तिश्च सहसा जायते नात्र संशयः ॥
 सकृदुच्चरितेऽप्येवं मन्त्रे चैतन्यसम्पुटे ।
 दृश्यन्ते प्रत्यया यत्र पारम्पर्यं तदुच्यते ॥
 बहुकूटाक्षरो मुग्धो बद्धः क्रुद्धश्च भेदितः ।
 बालः कुमारो युवको वृद्धः प्रौढश्च गर्वितः ॥
 स्तम्भितो मूर्च्छितः कष्टः संवीतः खण्डितः प्रिये ! ।
 मन्त्रः पराङ्मुखश्छिन्नो वधिरोऽन्धस्त्वचेतनः ॥
 केकरः क्षुधितः क्लृप्तः स्थानदुष्टश्च पीडितः ।
 निस्त्रेहो विकलः स्तब्धो निर्जीवः खण्डितारिकः ॥
 सुप्तस्तिरस्कृतो लोढो मलिनश्च दुरासदः ।
 निःसत्त्वो निर्दयो दग्धश्चपलश्च भयङ्करः ॥
 निस्त्रिंशो विहताचारः फलहीनो निष्कन्तनः ।
 निर्वीजो भूमितः शम्भो रूक्षः कष्टोऽङ्गहीनतः ॥
 जड़ो रिपुरुदासीनो लज्जितो मोहितः प्रिये ! ।
 मन्त्र्येतान् मन्त्रदोषांश्च ज्ञात्वा पश्चाज्जपेन्मनुम् ॥
 मिद्धिर्न जायते तस्य लक्ष्मकोटिजपादपि ।
 कथ्यन्ते दशसंस्कारा मन्त्रदोषहराः प्रिये ! ॥
 जमनं जीवनं पश्चात्ताडनं बोधनं ततः ।
 अभिषेकोऽथ विमलीकरणाप्यायने तथा ॥
 तर्पणं दीपनं गुप्तिः संस्काराः कुलनायिके ! ।
 शाणोक्तीदानि शास्त्राणि यथा स्युर्निश्चितानि वै ॥
 मन्त्राश्च स्फूर्तिमायान्ति संस्कारैर्दशभिस्तथा ।
 भक्ष्यं हविष्यं शाकादिविहितानि फलान्यपि ॥
 मूलं शक्त्युयवानाञ्च शस्तान्येतानि मन्त्रिणाम् ।
 यस्यान्नपानमश्नाति कुरुते धर्मसञ्चयम् ॥

अन्नदातुः फलं चार्द्धं कर्तुं शार्द्धं न संशयः ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन परान्नं वर्जयेत् सुधीः ॥
 पुरश्चरणकाले च काम्यकर्मस्वपीश्वरि ! ।
 जिह्वा दग्धा परान्नेन करौ दग्धौ प्रतिग्रहात् ॥
 मनो दग्धं परस्त्रीभिः कार्यसिद्धिः कथं भवेत् ।
 इन्द्रग्निरुद्रग्रहयुग्मवेदार्कदिक्षडष्टसु ॥
 षोडशमनुवाणाब्धितिथित्रयोदशस्वपि ।
 लिखेत् षोडशकोष्ठेषु मातृकार्णान् विचक्षणः ॥
 स्वनामाद्यक्षरादद्यावन्मन्त्राद्यक्षरदर्शनम् ।
 सिद्धादीन् कल्पयेन्मन्त्रौ कुर्यात् सिद्धादिभिः पुनः ॥
 सिद्धसिद्धो जपात् सिद्धो द्विगुणात् सिद्धसाध्यकः ।
 सिद्धसुसिद्धोऽर्द्धजपात् सिद्धारिर्हन्ति बान्धवान् ॥
 साध्यसिद्धोऽतिसंक्लेशात् साध्यसाध्यो निरर्थकः ।
 साध्यसुसिद्धो भजनात् साध्यारिर्हन्ति गोत्रजान् ॥
 सुसिद्धसिद्धोऽर्द्धजपात्तत्साध्यस्तु यथोक्ततः ।
 तत् सुसिद्धो ग्रहादेव सुसिद्धारिः सगोत्रहा ॥
 अरिर्सिद्धः सुतं हन्यादरिसाध्यस्तु योषितम् ।
 तत् सुसिद्धः कुलं हन्ति स्वात्मानं हन्ति तद्रिपुः ॥
 सिद्धार्णा बान्धवाः प्रोक्ताः साध्यास्ते सेवकाः स्मृताः ।
 सुसिद्धाः पोषका ज्ञेयाः शत्रवो घातकाः स्मृताः ॥
 बान्धवा नववाणैकाः स्युर्द्विषड्दशसेवकाः ।
 प्रापलेपपटुप्रापरुद्रश्चातिविकं नरः ॥
 लोकालोकपटुप्रापघनघातेषु भेदिताः ।
 वर्णाः क्रमात् युवान्त्यो तु रेवत्यंशगतौ तयोः ॥
 जन्मसम्पद्विपत्क्षेमप्रत्यारिः साधको बधः ।
 मित्रं परममित्रञ्च जन्मादीनि पुनः पुनः ॥

वाणं गौरं खुरं शोणं समीनो भेति राशिषु ।
 क्रमेण भेदिता वर्णाः कन्यायां शादयः स्मृताः ।
 लग्नी धनं भ्रातृबन्धुपुत्रशत्रुकलत्रकाः ।
 मरणं धर्मकर्मायव्यया द्वादश राशयः ॥
 नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मन्त्रादिमाक्षरम् ।
 त्रिधा कृत्वा स्वरैर्भिन्न्यात्तदन्यद्विपरीतकम् ॥
 कृत्वाधिकमृणं ज्ञेयमृणी चेन्मन्त्रवित्तमः ।
 स्वयमृणी चेत्तन्मन्त्रं जपेत् पूर्वमृणी यतः ॥
 वायुग्निभूजलाकाशाः पञ्चाशत्त्रिपयः स्थिताः ।
 महीसलिलयोर्मित्तमनिलानलयोरपि ॥
 शात्रवं वैपरीत्येन मैत्रं सर्वत्र चापरम् ।
 परस्परविरुद्धानां वर्णानां यत्र सङ्गतिः ॥
 वर्जयेत्तादृशं मन्त्रं नासक्तत् तत् कुलेश्वरि ! ।
 एकाक्षरे तथा कूटे त्रैपुरे मन्त्रनायके ॥
 स्त्रीदत्ते स्वप्नलब्धे च सिद्धादीन्त्रैव शोधयेत् ।
 मन्त्रसिद्धोपदिष्टेषु चतुरान्नायजेषु च ॥
 मालामन्त्रेषु देवेशि ! सिद्धादीन्त्रैव शोधयेत् ।
 नृसिंहाकं वराहाणां प्रासादप्रणवस्य च ॥
 सपिण्डाक्षरमन्त्राणां सिद्धादीन्त्रैव शोधयेत् ।
 मनोऽन्यत्र शिवोऽन्यत्र शक्तिरन्यत्र मारुतः ॥
 न सिध्यति वरारोहे ! लक्षकोटिजपादपि ।
 वादार्थं पठ्यते विद्या परार्थं क्रियते जपः ॥
 ख्यात्यर्थं दीयते दानं कथं सिद्धिर्वरानने ! ।
 धनार्थं गम्यते तीर्थं दम्भार्थं क्रियते तपः ॥
 अमेध्येन तु देहेन न्यासं देवार्चनं जपः ।
 होमं कुर्वन्ति ये मूढास्तत् सर्वं निष्फलं भवेत् ॥

विष्णुमूत्रत्यागशेषादियुक्तः कर्म करोति यः ।
 जपार्चनादिकं सर्वमपवित्रं भवेत् प्रिये ! ॥
 मलिनाम्बरकेशादिमुखदौर्गन्ध्यसंयुतः ।
 यो जपेत्तं दहत्याशु देवतासु जुगुप्सितम् ॥
 आलस्यं जृम्भणं निद्रां क्षुतं निष्ठीवनं भयम् ।
 नीचाङ्गस्पर्शनं कोपं जपकाले विवर्जयेत् ॥
 अत्याहारः प्रलापश्च प्रजल्यो नियमाग्रहः ।
 अन्यासङ्गश्च लील्यश्च षड्भिर्मन्त्रो न सिध्यति ॥
 उष्णीषी कञ्चुकी नग्नो मुक्तकेशो गणीवृतः ।
 अपवित्रोत्तरीयस्तु निर्गच्छन्न जपेत् प्रिये ! ॥
 जाड्यं दुःखं दृष्ट्यच्छेदं विवादं वा मनोरथम् ।
 वह्निः स्वदेहवासश्च जपकाले विवर्जयेत् ॥
 शान्तः शुचिर्मिताहारो भूशायी भक्तिमान् वशी ।
 निर्द्वन्द्वः स्थिरधीर्मौनी संयतात्मा जपेत् प्रिये ! ॥
 विश्वासास्तिक्यकरुणाश्रद्धानिष्ठमनिश्चयैः ।
 सन्तोषौत्सुक्यधर्मादिगुणैर्युक्तो जपेन्नरः ॥
 सुगन्धिपुष्पाभरणवस्त्रादिभिरलङ्घितः ।
 तस्य हस्तगता सिद्धिर्नान्यस्य जपकोटितः ॥
 तन्निष्ठस्तद्गतप्राणस्तच्चित्तस्तत्परायणः ।
 तत्पदार्थानुसन्धानं कुर्वन् मन्त्रं जपेत् प्रिये ! ॥
 जपात् आन्तः पुनर्ध्यायेत् ध्यानात् आन्तः पुनर्जपेत् ।
 इति ते कथितं किञ्चित् पुरश्चरणलक्षणम् ॥
 समासेन कुलेयानि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलाणवे महारहस्ये पुरश्चरणकथनं नाम पञ्चदश उल्लासः ।

षोडश उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि करुणामृतवारिधे ! ।

काम्यकर्मविधानञ्च वद मे परमेश्वर ! ॥

ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।

तस्य श्रवणमात्रेण प्रयोगनिपुणो भवेत् ॥

मन्त्री विशुद्धहृदयः पूर्वोक्तविषयान्वितः ।

श्रीप्रासादपरामन्त्रं तत्त्वलक्षं जपेत् प्रिये ! ॥

दशांशं जुहुयाद्देवि ! संस्कृते हव्यवाहने ।

दशांशं तर्पयेद् दुग्धैः सलिलैः शालितण्डुलैः ॥

गन्धपुष्पाक्षताकल्पधनवस्त्रादिभिः प्रिये ! ।

भक्ष्यभोज्यान्नपानाद्यैर्हव्यद्रव्यैर्मनोहरैः ॥

तोषयेद् योगिनौचक्रं यथाविभवविस्तरैः ।

एवं न्यासजपध्यानसहोमार्चनतर्पणः ॥

मन्त्रसिद्धमनुर्देवि ! साक्षात् परशिवो भवेत् ।

ततः स मनसोऽभीष्टान् प्रयोगान् कुलनायिके ! ॥

मन्त्रेणानेन मतिमान् साधयेद्भक्तियुक्तये ।

सिद्धमन्त्रस्य सिध्यन्ति षट्कर्माणि न संशयः ॥

नैव सिध्यन्त्यसिद्धस्य देवताशापमाप्नुयात् ।

काम्यप्रयोगकर्तृणां परलोको न विद्यते ॥

प्रयोगसिद्धिरेवैषां फलमन्यन्न कारयेत् ।

एकस्यापि विधानस्य न कुत्रापि फलद्वयम् ॥

देवेशि ! दृश्यते तस्मान्निष्कामो देवतां यजेत् ।

होमतर्पणमन्त्राद्यैर्नानाध्यानविशेषकैः ॥

आत्मनश्च परस्यापि षट्कर्माणि समाचरेत् ।

लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं न्यासध्यानसमन्वितः ॥

प्रयोगदोषशान्त्यर्थमात्मरक्षार्थमेव च ।

नचेत् फलमवाप्नोति देवताशापमाप्नुयात् ॥
 दिनमावर्त्तकरणयोगमृक्षन्तु पञ्चमम् ।
 दीपेशकुलचक्राणि ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 ऋषिच्छन्दोदेवताङ्गन्यासध्यानार्चनादिकम् ।
 बीजं शक्तिं कीलकञ्च ज्ञात्वा मन्त्राणि साधयेत् ॥
 मन्त्रविद्याभेदनिद्रा व्योम्नि व्योमादिपञ्चकम् ।
 स्त्रीपुंनपुंसकादींश्च ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 पञ्चशुद्धासनप्राणायामाद्यासाध्यमालिका ।
 दोषसंस्कारशुद्धादि ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 तथैवासनदिग्बन्धनाडीबन्धादिसङ्गतिम् ।
 देवताकालमुद्रादि ज्ञात्वा शृणु वरानने ! ॥
 साध्यसाधककर्माणि लेखनीद्रव्यपञ्चकम् ।
 स्थानं तत्त्वप्रमाणञ्च ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 उत्पत्तिवसनावर्णमूर्तिसंस्कारसंस्थितम् ।
 कुण्डं तद्रव्यसङ्ख्यादीन् ज्ञात्वा होमं समाचरेत् ॥
 अग्निप्रभा धूम्रवर्णध्वनिगन्धशिखाकृतिः ।
 व्रतचेष्टादिकं ज्ञात्वा कल्पयेत्तु शुभाशुभम् ॥
 मन्त्रतत्त्वानुसन्धान-देहावेशादिलक्षणम् ।
 मन्त्रोच्चारणभेदञ्च ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 मण्डलं सकलं द्रव्यं शुद्धिगन्धाष्टकादिकम् ।
 दीक्षाकामप्रदानादि ज्ञात्वा दीक्षां समाचरेत् ॥
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यं नियमं नाम वासनाम् ।
 पूजाधारण्यन्त्रादि ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 पूजागृहप्रवेशादि कुलपूजादिलक्षणम् ।
 कुलद्रव्यादिसिद्धिञ्च ज्ञात्वा पूजां समाचरेत् ॥
 अन्तर्यागं बहिर्यागमर्घ्यादिस्थापनादिकम् ।

पञ्चपुष्पाञ्जलिं देवि ! ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 पत्राधारादिकशतं द्रव्यं कामकलात्मकम् ।
 वटुकादिवलिं देवि ! ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ॥
 कुलाकुलाख्यगमनं शक्तिभेदश्च लक्षणम् ।
 शुभलक्षणसंयुक्तस्त्रीसंस्कारार्चनादिकम् ॥
 देवि ! सम्भोगकालञ्च ज्ञात्वा शक्तिं परियहेत् ।
 पानभेदफलोन्नासप्रमाणस्थितिलक्षणम् ॥
 तत्त्वत्रयस्य स्त्रीकारं ज्ञात्वा कुलसुरां पिवेत् ।
 चक्रप्रवेशं प्रणतिं स्थितिं निर्गमनं प्रिये ! ॥
 योगिनीयोगचेष्टादि ज्ञात्वा भवति कौलिकः ।
 रत्युन्नासनकालञ्च कुलदीपनिवेदनम् ॥
 शान्तिस्तवादिपठनं ज्ञात्वा स्यात् कुलदेशिकः ।
 मिथुनानुग्रहाष्टाष्टपुष्पिणी कन्यकार्चनाम् ॥
 विशेषतिथिपूजाञ्च ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ।
 आन्नायभेदं सङ्कोचं पुष्पसङ्कोचमेव च ॥
 गुरुत्रयं सम्प्रदायं ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ।
 औतविद्याकुलाचारं मनुभेदश्च पादुकाम् ॥
 चरणत्रितयं देवि ! ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ।
 स्वाधिकस्य समन्यूनकौलिकाराधनक्रमम् ॥
 सिद्धिमुद्राधरार्चादि ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ।
 गुर्वग्निप्रेतसंस्कारं अन्येष्टिं दिग्बलिक्रमम् ॥
 मोक्षदीपविधानादि ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् ।
 इत्याद्याः कथिताः किञ्चिद्विशेषाः कुलनायिके ! ॥
 सर्वेषामपि मन्त्राणां विधिः सावरणक्रमः ।
 मन्त्राः पुरुषदेवाः स्युर्विद्या स्त्रीदेवता प्रिये ! ॥
 मन्त्राः पुंसो हुंफडन्ताः प्राणे चरति दक्षिणे ।

प्रबुध्यन्तेऽग्निजायान्ता विद्या स्त्रीदेवता प्रिये ! ॥
 वामे प्राणे प्रबुध्यन्ते नमोऽन्ताः स्युर्नपुंसकाः ।
 नाडीद्वयगते सर्वे मन्त्रा बोधं प्रयान्ति च ॥
 शान्तिके मनवः सौम्या भूयिष्ठेन्दुताक्षराः ।
 स्वाहान्ताः स्युर्वियच्छायाः क्रूरकर्माणि साधयेत् ॥
 सिद्धिपुष्टौ वरो दुःखं हुं फट् चैव तु मारणे ।
 स्तम्भने च नमः प्रोक्तं स्वाहा शान्तिकपौष्टिके ॥
 होमतर्पणयोः स्वाहा न्यासपूजनयोर्नमः ।
 मन्त्रान्ते योजयेन्मन्त्री जपकाले यथा स्थितिः ॥
 शान्तिके राजतं ताम्रं भूर्जपत्रन्तु वश्यके ।
 सर्वकार्येषु सौवर्णं क्रूरे स्यात् प्रेतकर्पटम् ॥
 त्रिगन्धं शान्तिके प्रोक्तं पञ्चगन्धञ्च वश्यके ।
 सर्वकार्येष्वष्टगन्धं क्रूरे चाष्टविषाणि च ॥
 शान्तिके लेखनी दूर्वा वश्यादौ शिखिपुच्छिका ।
 खगृहे शान्तिकर्म स्याद्वश्यायं चण्डिकालये ॥
 सर्वकार्यं देवगृहे श्मशाने क्रूरकर्म च ।
 लक्षणान्येवमादीनि ज्ञात्वा गुरुमुखात् प्रिये ! ॥
 सर्वकर्माणि कुर्वीत मन्त्री तत्तत्फलप्राप्तये ।
 मूले प्रासादवीजञ्च तरुणादित्यसन्निभम् ॥
 उत्तमाङ्गे परावीजं चन्द्रायुतसमप्रभम् ।
 परस्परजनस्पर्शजनितानन्दनिर्भरः ॥
 मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं अनवच्छिन्नरूपिभिः ।
 परमावृतसंसिक्तैः सिक्तमापादसस्तकम् ॥
 आत्मानं भावयेन्नित्यं स भवेदजरामरः ।
 एवं ध्यात्वा कुलेशानि ! सर्वकर्माणि साधयेत् ॥
 सिध्यन्ति तरसा देवि ! नात्र कार्या विचारणा ।

न्यासभेदं प्रवक्ष्यामि सर्वसिद्धिकरं प्रिये ! ॥
 ईप्सितं लभते येन पूजाहोमादिकं विना ।
 स्थाने मनोहरे देवि ! साधकः स्थिरमानसः ॥
 स्थितो मृदासने ध्यायेत् गुरुवन्दनपूर्वकम् ।
 मस्तकस्थितसम्पूर्णचन्द्रमण्डलमण्डलम् ॥
 श्रीप्रासादपरावीजं षोडशस्वरसंयुतम् ।
 शुद्धस्कटिककर्पूरकुन्देन्दुधवलं प्रिये ! ॥
 सचन्द्रविम्बसञ्ज्ञातमुधाप्लावितविग्रहम् ।
 आत्मानं भावयेन्नित्यं निश्चलेनान्तरात्मना ॥
 सर्वाभीष्टं विलीयेत श्रीभद्रप्राप्तिकारणम् ।
 श्रीप्रासादपरामन्त्रमष्टोत्तरसहस्रकम् ॥
 तरुणोत्साससहितो मण्डलं पूजयेत् प्रिये ! ।
 अप्रमृत्युमहारोगजरामरणजं भयम् ॥
 ग्रहापस्मारवेतालभूतोन्मादादिजं भयम् ।
 जित्वाधिव्याधिरहितः पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥
 जीवेद्वर्षशतं सार्द्धं पूजितः सर्वमानवैः ।
 अश्रुतं बुध्यते शास्त्रं कविता निर्मला भवेत् ॥
 चिन्मये रोचते साक्षान्नात्र कार्या विचारणा ।
 ज्वरोन्मादादिरोगेषु जपेच्छिरसि चिन्तयन् ॥
 शूलवातव्रणग्रन्थिमूत्रकुच्छादिसम्भवे ।
 तत्तत्स्थानेषु सम्पृष्ट्वा पूर्ववच्चिन्तयन् जपेत् ॥
 महारोगेषु जातेषु सर्वाङ्गेषु विचिन्तयेत् ।
 तत्क्षणाच्छान्तिमायान्ति रोगाः सर्वे न संशयः ॥
 देहेन्द्रियेषु यो ध्यायेत्तन्मेदिन्द्रियसौष्ठवम् ।
 यत्र बीजं स्मरेत्तत्र तत् फलं लभते भ्रुवम् ॥
 सदा यच्चिन्तयेन्मृद्धिं स भवेदजरामरः ।

स्वतीर्थं नान्यतीर्थं वा जलमध्येऽपि वा वसन् ॥
 पराप्रासादमन्त्रज्ञो मुक्त एव न संशयः ।
 दिक्पीठक्षेत्रमुद्रादिवृक्षवल्लीमठादिकाः ॥
 पूर्वभैरवदेव्यश्च ऊर्ध्वान्नायस्य पार्वति ! ।
 नित्यकारस्करोन्मत्तकण्टकीविप्रदण्डभिः ॥
 अस्थिकण्टकवृक्षाद्यैस्तदा न शुभकारणम् ।
 वटुकैः कृष्णवर्णैश्च समित्पत्रफलार्णवैः ॥
 गृहधूमचिताङ्गारत्रिकटुम्लचिताञ्जनैः ।
 उन्मत्तरससंसिक्तैः पिष्ट्वा सम्यक् प्रसेचितैः ।
 साध्यपादरजोभिश्च चिताभस्मसमन्वितैः ।
 साध्यप्रतिकृतिं कुर्यादेकनक्षत्रवृक्षजाम् ॥
 सम्यक् प्रतिष्ठितप्राणान् कुण्डस्योपरि चिन्तयेत् ।
 खनेत्तत्प्रतिमां मन्त्रो कुण्डस्याधो यथाविधि ॥
 मलीमसेन मनसा चाग्रदृष्टिरमर्षणः ।
 चितानले रिपुतरुसप्तकाष्ठसमेधिते ॥
 तद्रव्यैर्जुहुयाद्देवि ! विधिवन्मन्त्रवित्तमः ।
 कुर्याद्विशेषमुच्चार्य मारणादि न संशयः ॥
 शान्तिके सात्त्विकं देवि ! श्वेतवर्णं विचिन्तयेत् ।
 योऽन्यथा कुरुते मोहात् स भवेद्देवतापशुः ॥
 तस्माद्देवि ! महाषोढान्यासं पूजाबलिं सुधीः ।
 कृत्वा कर्माणि कुर्वीत नान्यथा वीरवन्दिते ! ॥
 मूलाधारसरोजान्तं वङ्गिमध्यगतं प्रिये ! ।
 पराप्रासादवीजं तत्कल्पान्ताग्निसमप्रभम् ॥
 प्रतिलोमसु संवीतं दशभिर्व्यापकाक्षरेः ।
 स्वयं कालानलसमः सर्वभूतभयङ्करः ॥
 दक्षिणाशामुखो भूत्वात्युग्रदृष्टिमलीमसः ।

यौवनौल्लाससहितः पराप्रासादमञ्जकम् ॥
 मन्त्रं मण्डलकं जप्यादष्टोत्तरसहस्रकम् ।
 अनिष्टकारिणः सत्त्वान्नियताशयकारिणः ॥
 वृथाक्लेशकरान् क्रूरान् सपर्याविघ्नकारिणः ।
 भूतोग्रग्रहवेतालान् पिशाचान् यक्षराक्षसान् ॥
 इत्यादिदुष्टजन्तून् च सदा क्लेशकरान् परान् ।
 तद्वह्निमध्यपतितान्निर्दग्धांश्च विचिन्तयेत् ॥
 क्षणेन नाशमायान्ति शलभा इव पावके ।
 यस्य मूर्ध्नि स्मरेद्भोजं स मृत्युमधिगच्छति ॥
 ध्यानेनानेन देवेशि ! कौलादीनपि नाशयेत् ।
 इति ते कथितं किञ्चित् काम्यकर्मावधिं प्रिये ! ।
 समासेन कुलेशानि ! किम्भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

इति कुलार्णवे महारहस्ये काम्यकर्मविधानं नाम षोडश उल्लासः

सप्तदश उल्लासः ।

देव्युवाच । कुलेश ! श्रोतुमिच्छामि गुरुनामादिवासनाम् ।
 तत्त्वं कुलपदार्थानां वद मे परमेश्वर ! ॥
 ईश्वर उवाच । शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
 तस्य श्रवणमात्रेण कुलज्ञानं प्रवर्तते ॥
 गुणब्दस्वन्यकारः स्यद्गुणब्दस्तनिरोधकः ।
 अन्धकारनिरोधत्वाद्गुरुरित्यभिधीयते ॥
 गुह्यागमात्मतत्त्वान्यनङ्गानां बोधनादपि ।
 रुद्रादिदेवतारूपाद् गुरुरित्यभिधीयते ॥
 स्वयमेवाचरेच्छिष्यो नाचारे स्थापयत्यपि ।
 आचिनोतीह शास्त्रार्थानाचार्यस्तेन कथ्यते ॥

सर्वरोगप्रहरणं विद्यारोग्यप्रदं प्रिये ! ॥
 अस्मात्परतरं कालं नास्ति सत्यं न संशयः ।
 सात्त्विकध्यानजं देवि ! फलमेतदुदीरितम् ॥
 शान्तिकर्माणि सर्वाणि विधिनानेन कारयेत् ।
 विधिनानेन देवेशि ! सौभाग्यमतुलं लभेत् ॥
 द्वादशाधारपद्मेषु द्वादशस्वरसंयुतम् ।
 वीजं सञ्चिन्तयेद्यस्तु स भवेदजरामरः ॥
 षडाधारेषु वा दीर्घयुक्तं वीजं विचिन्तयेत् ।
 षडाधारस्थदेवीभिः पूज्यते कुलनायिके ! ॥
 हृत्पद्मकर्णिकामध्ये सूर्यमण्डलसंस्थितम् ।
 पराप्रासादवीजन्तु तरुणारुणसन्निभम् ॥
 जवाबन्धूकसङ्काशं पद्मरागप्रभोज्ज्वलम् ।
 पञ्चविंशतिभिः स्पर्शाक्षरैर्वाचान्तमखिके ! ॥
 तत्प्रभापटलच्छायाव्यक्तोक्ततजगत्तयम् ।
 आत्मानञ्च स्मरेद्देवि ! निश्चलेनान्तरात्मना ॥
 पराप्रासादवीजन्तु तरुणील्लाससंयुतः ।
 अष्टोत्तरसहस्रन्तु मण्डलं प्रजपेत्सुधीः ॥
 देवदानवगन्धर्वसिद्धकिन्नरगुह्यकान् ।
 विद्याधरान् मुनीन् यक्षान् नागानम्बरसः स्त्रियः ॥
 सिंहव्याघ्रोरगेन्द्रादीन् न्यासदुष्टमृगानपि ।
 वक्ष्यान् करोत्यसन्देहं किं पुनर्मानवादयः ॥
 महदैश्वर्यमाप्नोति स्वर्गभोगादिकं प्रिये ! ।
 यस्य मूर्ध्नि स्मरन् जप्यात् स वश्यो जायते हठात् ॥
 राजसध्यानजं देवि ! फलमेतदुदीरितम् ।
 वश्यकर्माणि सर्वाणि विधिनानेन कारयेत् ॥
 सर्ववश्यकरं देवि ! सर्वैश्वर्यफलप्रदम् ।

अस्मात् परतरं ध्यानं नास्ति सत्यं न संशयः ॥
 लिखेत्तिकोणं षट्कोणं अष्टारञ्च महीपुरम् ।
 मूलमन्त्रं लिखेन्मध्ये साध्यनामसमन्वितम् ॥
 षट्कोणेषु षडङ्गानि विलिखेत् परमेश्वरि ! ।
 केशरेषु स्वरानष्टौ वर्गान् पत्रेषु पार्वति ! ॥
 भृगुहस्य चतुःकोणे विलिखेन्मूलमश्विके ! ।
 पञ्चवर्णरजोभिश्च शुभदृष्टमनोहरम् ॥
 एवं यन्त्रं समालिख्य विधिवन्मन्त्रमुत्तमम् ।
 एकद्वित्रिषट्सु चतुःकलसान् स्थापयेत् प्रिये ! ॥
 मध्यादिचतुरस्रान्तं द्वात्रिंशत्कलसान् प्रिये ! ।
 अथवाष्टादशेशानि ! सप्त वा दश वा प्रिये ! ॥
 चतुरो वाप्यथैकं वा कुर्यात् साधकसत्तमः ।
 अस्थिरक्तशिरातन्तुसंयुतं रुधिरं जलम् ॥
 चर्मवस्त्रासनं कूर्मनारिकेलफलं शिरः ।
 मन्त्रपानसमायुक्तां यजेत् कलसदेवताम् ॥
 सावित्री नापराङ्गानि मातरो भैरवान्विताः ।
 विदितागुरुविघ्नेन दुर्गाक्षेत्रपतीन् प्रिये ! ॥
 कलसेषु समभ्यर्च्य विधिवन्मन्त्रमुत्तमम् ।
 अभिषिञ्चेत् प्रियं शिष्टं सर्वपापप्रणाशनम् ॥
 आयुः श्रीकान्तिसौभाग्यविद्यारोग्यधनं भवेत् ।
 राजाभिषिक्तो लभते चतुःसागरगां महीम् ॥
 अकिञ्चिनोऽभिषिक्तञ्च महदैश्वर्यमाप्नुयात् ।
 बहुनात्र किमुक्तेन त्रिषु लोकेषु मन्त्रिणाम् ॥
 अनेन मन्त्रराजेन नामाध्यं विद्यते क्वचित् ।
 ऊर्ध्वान्नायैकनिष्ठातः पराप्रासादमन्त्रवित् ॥
 कुलार्णवार्थतत्त्वज्ञो जीवन्मुक्तः कुलेश्वरि ! ।

आचारवशमापन्नमध्यापयति यः स्वयम् ॥
 यमादियोगसिद्धत्वादाचार्य इति कथ्यते ।
 आत्मभावप्रसादात्तु रागद्वेषादिवर्जितात् ॥
 ध्यानैकनिष्ठचित्तत्वादाराध्य इति कथ्यते ।
 देवतारूपधारित्वाच्छिष्यानुग्रहकारणात् ॥
 करुणामयमूर्त्तित्वाद्देशिकः कथितः प्रिये ! ।
 स्वान्तशान्तसुसम्धीलपरतत्त्वार्थचिन्तनात् ॥
 मिथ्याज्ञानविहीनत्वात् स्वामीति कथितः प्रिये ! ।
 मनोदोषादिदूरत्वाच्चेतुवादादिवर्जितात् ॥
 अगादिप्राणेषु सदृशात् दृश्यत्वाच्च महेश्वरि ! ।
 श्रीमोक्षज्ञानदाढत्वादात्मब्रह्मनिरोधनात् ॥
 स्थगिताज्ञानचित्तत्वात् श्रीनाथः कथितः प्रिये ! ।
 देशकालविरोधेन वर्त्तमानात् कुलागमे ॥
 वशीकृतजगज्जीवाद्देव इत्यभिधीयते ।
 भवपाशप्रशमनात् टकारेणन्दुशेखरात् ॥
 रक्षणात् कमनीयत्वाद् भट्टारक इतीरितः ।
 प्रगुप्तागमवेदान्तरहस्यात्मनिषेवणात् ॥
 भक्तिमुक्तिप्रदानाच्च प्रभुरित्यभिधीयते ।
 योनिमुद्रानुसन्धानात् प्रस्फुरन्मन्त्रभैरवात् ॥
 गौर्वाण्णगणपूज्यत्वाद्योगौति कथितः प्रिये ! ।
 सङ्गदुःखपरित्यागौ यत्र कुत्राश्रमाश्रयात् ॥
 मिथ आत्मानुसन्धानात् संयमीत्यभिधीयते ।
 तत्त्वरूपस्य मननात् परिवादादिवर्जितात् ॥
 स्वीकारात् शुभकार्याणां तपस्वित्यभिधीयते ।
 अक्षरत्वाद्दरेण्यत्वाद्भुतसंस्कारबन्धनात् ॥
 तत्र यस्यात्मबोधत्वादवधूतोऽभिधीयते ।

वीतरागमदक्लेशकोपमात्सर्यमोहतः ॥
 रजस्तमोविदूरत्वाद्दीर इत्यभिधीयते ।
 कुलं गोत्रं समाख्यातं तच्च शक्तिशिवोद्भवम् ॥
 येन मोक्ष इति ज्ञानं कौलिकः सोऽभिधीयते ।
 अकुलं शिवतामुक्तं कुलं शक्तिः प्रकीर्तितम् ॥
 कुलाकुलानुसन्धानान्निपुणाः कौलिकाः प्रिये ! ।
 सारसंग्रहणाच्चैव धर्मकर्मप्रवर्त्तनात् ॥
 करणग्रामनियमात् साधकः सोऽभिधीयते ।
 भजनात् परया भक्त्या मनोवाक्कायकर्मभिः ॥
 तरत्यखिलदुर्गाणि तस्माद्भक्त इतीरितः ।
 शरीरमर्थं प्राणांश्च सदगुरुभ्यो निवेद्य यः ॥
 गुरुभ्यः शिञ्जते योगं शिष्य इत्यभिधीयते ।
 योनिमुद्रानुसन्धानात् गिरिजापादसेवनात् ॥
 विलीनोपाधिविभवाद्योगिनीत्यभिधीयते ।
 शतकोटिमहादिव्ययोगिनीप्रतिकारणात् ॥
 तीव्रस्फूर्तिप्रदानाच्च शक्तिरित्यभिधीयते ।
 स्तोकस्तोकेन मनसः परमप्रीतिकारणात् ॥
 स्तोत्रसन्तारणाद्देवि ! स्तोत्रमित्यभिधीयते ।
 यावदिन्द्रियसन्तापमनसा संनियम्य च ॥
 स्वान्तेनाभीष्टदेवस्य चिन्तनं ध्यानमुच्यते ।
 चरितार्थविकाराच्च रक्षणादपि पार्वति ! ॥
 नरनारीस्वरूपाच्च चरणं कथितं प्रिये ! ।
 विदिताखिलशास्त्रार्थसर्वधर्मनिरूपणात् ॥
 दर्शनानां प्रमाणत्वाद्देव इत्यभिधीयते ।
 पुण्यापुण्यादिकथनाद्राक्षसादिनिवारणात् ॥
 नवतत्त्वादिकथनात् पुराण इति कथ्यते ।

शासनादनिशं देवि ! वर्णाश्रमनिवासिनाम् ॥
 तारणात् सर्वपापेभ्यः शास्त्रमित्यभिधीयते ।
 स्मरणाद्वै निमित्तानां धर्माधर्मनिरूपणात् ॥
 तिमिरोत्पाटनाद्देवि ! स्मृतिरित्यभिधीयते ।
 पापपुण्यादिकथनात् तिमिराञ्जनभञ्जनात् ॥
 हरणात् सर्वदुःखानां कृपानिधिरिति स्मृतः ।
 आचारकथनाद्विव्यगतिप्राप्तिविधानतः ॥
 महात्मतत्त्वकथनादागमः कथितः प्रिये ! ।
 शाकिनीगणपूज्यत्वात्तरणाद्भववारिधेः ॥
 परादिशक्तिसान्निध्याच्छाक्त इत्यभिधीयते ।
 कौमारादिनिरोधत्वात् लयजन्मादिभाजनात् ॥
 अशेषकुलसम्बन्धात् कौल इत्यभिधीयते ।
 पाशच्छेदकराद्देवि ! रञ्जनात् परतेजसः ॥
 यतिभिश्चिन्त्यमानत्वात् पारम्पर्यमितौरितम् ।
 संसारसारभूतत्वात् प्रकाशानन्ददानतः ॥
 यशःसौभाग्यकरणात् सम्प्रदाय इतौरितः ।
 आदित्वात् सर्वमार्गाणां मनोह्लासप्रवर्तनात् ॥
 यज्ञादिधर्महेतुत्वादान्नाय इति कीर्तितः ।
 संस्तुतानेकमाहेन्द्रयन्त्रतन्त्रादिदेवतात् ॥
 श्रौतरीत्यानवच्छिन्नात् श्रौत इत्यभिधीयते
 आम्नायतत्त्वरूपत्वाच्चातुर्यात्मनिरूपणात् ॥
 रागद्वेषादिशमनादाचार्य इति कीर्त्यते ।
 दिव्यभावप्रदानाच्च स्वलनात् कल्पस्य च ॥
 दीप्तेति कथिता सङ्निर्भवबन्धविमोक्षणात् ।
 अलङ्कार इवाभाति कथनात् सेवनादपि ॥
 कम्पानन्दादिजननादभिषेक इति स्मृतः ।

मननात्तत्त्वरूपस्य देवस्यामिततेजसः ॥
 त्रायते सर्वभयतस्तस्मान्मन्त्र इतीरितः ।
 देहमास्थाय भक्तानां वरदानाच्च पार्वति ! ॥
 तापत्रयादिशमनाद्देवता परिकीर्तिता ।
 न्यायोपार्जितवित्तानामङ्गेषु विनिवेशनात् ॥
 सर्वरक्षाकराद्देवि ! न्यास इत्यभिधीयते ।
 मुदं कुर्वन्ति देवानां मनांसि तारयन्ति च ॥
 तस्मात्तन्त्र इति ख्यातो दर्शितव्यः कुलेश्वरि ! ।
 अनन्तफलदानाच्च क्षपिताशेषकल्मषः ॥
 मातृकात्मतया लाभकरणादक्षमालिका ।
 यमभूतादिसर्वेभ्यो भयेभ्योऽपि कुलेश्वरि ! ॥
 त्रायते सततञ्चैव तस्मान्मन्त्र इतीरितः ।
 आत्मसिद्धिप्रदानाच्च सर्वरोगनिवारणात् ॥
 नवसिद्धिप्रदानाच्च आसनं कथितं प्रिये ! ।
 मायाजालादिशमनान्मोक्षमार्गनिरूपणात् ॥
 अष्टदुःखादिविरहान्मद्य इत्यभिधीयते ।
 मङ्गल्यजननाद्देवि ! संविदानन्ददानतः ॥
 सर्वदेवप्रियत्वाच्च मांस इत्यभिधीयते ।
 पूर्वजन्मानुशमनादपमृत्युनिवारणात् ॥
 सम्पूर्णफलदानाच्च पूजति कथिता प्रिये ! ।
 अभीष्टफलदानाच्च चतुर्वर्गफलाश्रयात् ॥
 वन्दनात् सर्वदेवानामर्चनं समुदाहृतम् ।
 तत्त्वात्मकस्य देवस्य परिवारवृत्तस्य च ॥
 नवानन्दप्रजननात्तर्पणं समुदाहृतम् ।
 गभौरापायदौर्भाग्यक्षेत्रनाशनकारणात् ॥
 धर्मज्ञानप्रदानाच्च गन्ध इत्यभिधीयते ।

आत्मज्ञानप्रदानाच्च क्षपिताशेषकल्मषात् ॥
 तदात्मकरणाद्देवि ! अक्षताः परिकीर्त्तिताः ।
 पुण्यसंवर्धनाच्चापि पापौघपरिहारतः ॥
 पुष्कलार्थप्रदानाच्च पुष्प इत्यभिधीयते ।
 धूतशेषमहादोषपूतिगन्धप्रभावतः ॥
 परमानन्दजननाद् धूप इत्यभिधीयते ।
 दीर्घाज्ञानमहाध्वान्ताहङ्कारपरिवर्जनात् ॥
 परतत्त्वप्रकाशाच्च दीप इत्यभिधीयते ।
 मोहध्वान्तप्रशमनात् क्षयार्त्तिविनिवारणात् ॥
 दिव्यरूपप्रदानाच्च परतत्त्वप्रकाशनात् ।
 ख्यातो मोक्षो दीप इति मोक्षमार्गैकसाधनः ॥
 चतुर्विधं कुलेशानि ! द्रव्यञ्च षड्रसान्वितम् ।
 निवेदनाद्भवेत्तृप्तिर्नैवेद्यं समुदाहृतम् ॥
 बहुप्रकारविचरद्भूतौघविनिवारणात् ।
 लिप्तपापप्रशमनाद्बलिरित्यभिधीयते ॥
 तत्त्वत्रयविशुद्धिः स्यात् वत्सरामात्रतः प्रिये ! ॥
 तत्त्वप्रकाशहेतुत्वात्तत्त्वत्रयमितीरितम् ॥
 चतुर्वर्गफलावासोन्मोचिताज्ञानबन्धनात् ।
 कल्याणधर्ममूलत्वाच्चरुकं कथितं प्रिये ! ॥
 प्रकाशानन्दजननात् सामरस्यप्रदानतः ।
 दर्शनात् परतत्त्वस्य आनन्द इति कथ्यते ॥
 पाशसञ्छेदनाद्देवि ! नवतत्त्वस्य धारणात् ।
 पावनात् परमेशानि ! ज्ञानमित्यभिधीयते ॥
 कर्मणा मनसा वाचा सर्वावस्थासु सर्वदा ।
 समीपसेवा विधिना उपास्तिरिति कथ्यते ॥
 पञ्चाङ्गोपासनेनेष्टदेवताप्रीतिदानतः ।

पुरश्चरति भक्तस्य तत्पुरश्चरणं प्रिये ! ॥
 आवाहनादिकर्माणि षोडश द्वादशावधिम् ।
 विधिनाचरणं प्रोक्तमुपहारमिति स्मृतम् ॥
 सम्पूज्य सावृतं देवं षोडशैरुपचारकैः ।
 स्वस्थानप्रेषणं प्रोक्तं मृदासनमिति प्रिये ! ॥
 आसने सन्निवेशः स्यात् स्थापनं कुलनायिके ! ।
 अन्योऽन्यसम्पुखाकारः सन्निधापनमीरितम् ॥
 देवताङ्गे षडङ्गानां न्यासः स्यात् सकलीकृतिः ।
 आच्छादनं समुद्दिष्टमवगुण्ठनमीरितम् ॥
 दर्शयेद्देनुमुद्राञ्च अमृतीकरणं प्रिये ! ।
 क्षमस्वेत्यङ्गुलिर्हवि ! परमीकरणं भवेत् ॥
 स्वागतं कुशलं प्रश्नं निगदेद्देवताग्रतः ।
 पाद्यं श्यामाकटूर्वाञ्जविष्णुक्रान्ताभिरुच्यते ॥
 जातीलवङ्गकक्कोलैरुक्तमाचमनीयकम् ।
 सिद्धार्थमक्षतञ्चैव कुशाग्रं तिलमेव च ॥
 यवं गन्धं फलं पुष्पमष्टाङ्गाघ्यैः प्रकीर्तितः ।
 मध्वाज्यदधिभिः प्रोक्तो मधुपर्कः कुलेश्वरि ! ॥
 देहप्रक्षालनं स्नानं सुगन्धिसलिलैः सह ।
 चन्द्रचन्दनकस्तूरीकालागुरुभिरुच्यते ॥
 अष्टाङ्गप्रणिपातेन कथितं वन्दनं प्रिये ! ।
 अतश्चराचरं सर्वं क्षेत्रमित्यभिधीयते ॥
 तत् क्षेत्रं पालितं येन क्षेत्रपालः स उच्यते ।
 इति ते कथितं किञ्चिद् गुरुनामादिवासना ॥
 समासेन महेशानि ! यो जानाति स कौलिकः ।
 रहस्यातिरहस्यानां रहस्योऽयं महेश्वरि ! ॥
 ऊर्ध्वान्नायः समाख्यातः समासेन न विस्तरात् ।

कुलार्णवमिदं शास्त्रं योगिनीनां हृदि स्थितम् ॥
 प्रकाशितं मया चाद्य गोपनीयं प्रयत्नतः ।
 पुस्तकञ्च महेशानि ! पशुगेहे न निक्षिपेत् ॥
 न दद्यात् पशुहस्ते च न पठेत् पशुसन्निधौ ।
 न पठेदासवोल्लासं ग्रन्थं भूमौ न निक्षिपेत् ॥
 नित्यं सम्पूजयेद्भक्त्या जानीयाद् गुरुवत्ततः ।
 नापुत्राय प्रवक्तव्यं नाशिष्याय कदाचन ॥
 स्नेहाल्लोभाद्भयादुक्ता सोऽचिरान्नश्यति ध्रुवम् ।
 देवि ! यद्विद्यते प्राज्ञे तत्तत् किञ्चिन्मयोदितम् ॥
 साधकानां हितार्थाय भक्तिमुक्तिफलैषिणाम् ।
 यश्चोर्ध्वान्नायमाहात्म्यं पठेत् श्रीचक्रसन्निधौ ॥
 भक्त्या परमया देवि ! यः शृणोति स कौलिकः ।
 व्रतं स्नानं तपस्तोर्थं यन्नदेवार्चनादिषु ॥
 तत् फलं कोटिगुणितं लभते नात्र संशयः ।
 त्वत्सन्निधौ सन्निवसेत् नात्र कार्या विचारणा ॥

इति कुलार्णवे महारहस्ये सप्तदश उल्लासः ।

समाप्तिऽयं ग्रन्थः ।

पण्डितकुलपतिः श्रीजीवानन्दविद्यासागर वि, ए।
PANDIT JIVANANDA VIDYASAGARA B. A.
SUPERINTENDENT FREE SANSKRIT COLLEGE CALCUTTA.

2-0-0

9-0-0

~~9-0-0~~

~~5-0-0~~

16-0-0

21-0-0

6-8-0

18-8-0

54-0-0

27/4/11

1883 1884

5

French word

۵۹۵۵۳

1507 20 230
4

Paint.

Pander-

49853

1850

33

4492

2512-2075 2611 2612 2613

954 22216918

11 آیت الکرسی

برون و درون

Pandit Amar Nath

has

